

T.C.
SAKARYA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

135506

İLKÖĞRETİM OKULLARINDAKİ DİN KÜLTÜRÜ VE
AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ
KARŞILAŞTIRMALI BİR DEĞERLENDİRMESİ

135506

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Recep ALMAZ

T.C. FÜBERÜŞETİM KURULU
DEKONANTASYON MERKEZİ

Enstitü Ana Bilim Dalı: FELSEFE VE DİN BİLİMLERİ
Enstitü Bilim Dalı: DİN EĞİTİMİ

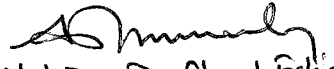
Bu tez 24.6.2003 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği/oyçokluğu ile kabul edilmiştir.

Prof. Dr. Suat ÇEBECİ

Jüri Başkanı

Doc. Dr. Recep Kaymakcan

Jüri Üyesi

Yrd. Doç. Dr. Ahmet Eskeiser

Jüri Üyesi

ÖNSÖZ

Birey ve toplum hayatında meydana gelen sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeler ile bilim ve teknoloji alanındaki yenilikler, iletişim imkanlarının artması ve eğitim ortamlarının çeşitlenmesi, öğretmenlerin mesleki formasyonlarının yükselmesi ve öğrenme ortamındaki rollerinin çeşitlenmesi gibi nedenler, program geliştirme yaklaşımlarını, model ve formatlarının sürekli sorgulanmasını ve geliştirilmesini zorunlu kılmıştır.

Ayrıca, 18.08.1997 tarihinde resmi gazete de yayınlanıp yürürlüğe giren 4306 sayılı Kanunla ilköğretimin kesintisiz sekiz yıla çıkarılması “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programları”nın yeniden bir sistem bütünlüğü içinde ele alınması ve geliştirilmesi ihtiyacını doğurmuştur.

İşte bu ihtiyaçtan hareketle 1982 yılından itibaren İlkokulun dört ve beşinci sınıfları ile ortaokul sınıflarında uygulanmaya başlanan “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programları” yerini Ekim 2000 tarihli yeni programa bırakmıştır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretiminin verimli ve başarılı bir şekilde uygulanabilmesi her şeyden önce işlevsel bir müfredat programına sahip olmasına bağlıdır. Programın işlevsel olması demek, kullanışlı, işe yarar olması, öğrencinin gereksinimlerinin ve yeteneklerinin geliştirilmesine imkan sağlaması demektir. İlköğretim programlarının, çocuğun merakını, öğrenmeye ilişkin ihtiyaç ve isteklerini karşılaması gerekir. Bu nedenle, konular yaşamdan alınmalı ya da sonuçları yaşama bağlanmalıdır.

Biz bu araştırmamızda 1982 ve 2000 yılları DAKB dersi müfredat programlarının karşılaştırmasını yapacağız. Programları karşılaştırırken, daha çok iyi bir programda bulunması gereken amaçlar , ünite ve konular (içerik) üzerinde duracağız. Amaçların ve içeriğin işlevselliğini karşılaştırarak değerlendirmeye çalışacağız.

Araştırmamızın giriş bölümünde; çalışmamızın konusu ve problemi tespit edilmiş, araştırmanın amacı, önemi ve yöntemi belirlenmiştir. Birinci bölümde ; temel kavramlar üzerinde durularak eğitim, öğretim, din eğitimi terimleri açıklanmış, din

eğitiminin genel eğitimdeki yeri ve Türkiye’de örgün din eğitimi faaliyetleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde; eğitimde program ve program geliştirmenin önemi tespit edilerek din öğretiminde program geliştirmenin ne olduğu ve din öğretiminde program geliştirmede hedefler ve bu hedeflere etki eden faktörler tespit edilerek din öğretimine özgü program geliştirme modelleri açıklanmıştır.

Araştırmamızın üçüncü bölümünde ise eski DKAB programıyla yeni DKAB programını öğelere yönelik değerlendirme açısından ele aldık. Bu kapsamda ilk olarak programların genel ve özel amaçları; Toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak yönde olup olmadıkları, kendi içlerinde çelişki halinde bulunup bulunmadıkları, istendik davranış değişikliğini açıklayan bir şekilde dile getirilip getirilmedikleri, gerçekleştirilecek nitelikte olup olmadıkları, konu alanının özelliklerine uygun olup olmadıkları, v.b. yönlerden karşılaştırılarak değerlendirmeye çalıştık. Ayrıca yine bu bölümde kapsamın (içeriğin) karşılaştırılarak değerlendirilmesi de yapılmıştır. Kapsam, bir öğretim programının içerdiği belirli olguları, kavramları, ilkeleri, genellemeleri, yöntemleri v.b. ifade eden bir terimdir[Erden, a.g.e., s. 29]. Programların kapsam öğeleri değerlendirilirken ; kapsam hedeflerle tutarlı mı? Kapsamda yer alan bilgiler önemli, sağlam ve geçerli mi? Kapsam öğrenciler için anlamlı mı? Kapsamda yer alan bilgilerin sunuluş sırası öğrenme ilkelerine uygun mu? gibi sorulara cevap aranarak değerlendirmeler yapıldı ve son kısımda bazı önerilerde bulunarak çalışmamız nihayete erdirilmiştir.

Çalışmamız boyunca bizimle yakından ilgilenerek yönlendirici ve yüreklendirici telkinleriyle ufkumuzu açan, bize sabırla, metanetle katlanıp moral veren ve bu çalışmanın ortaya çıkmasında büyük katkısı bulunan danışmanım Doç. Dr. Recep Kaymakcan hocama sonsuz şükranlarımı sunarım. Ayrıca din eğitimi alanında çalışma zevkini bize kazandıran Dekanımız Sayın Prof. Dr. Suat Cebeciye, yoğun çalışma dönemlerimde desteğini gördüğüm eşime ayrı ayrı teşekkürlerimi sunarım.

Recep ALMAZ

İÇİNDEKİLER

KISALTMALAR.....	VI
TABLolar LİSTESİ.....	VII
ÖZET.....	IX
SUMMARY.....	X
GİRİŞ.....	1
1. KAVRAMLAR VE DİN EĞİTİMİ.....	4
1.1. Eğitim – Öğretim.....	4
1.2. Din Eğitimi.....	5
1.3. Din Eğitiminin Genel Eğitimdeki Yeri.....	7
1.3.1. Eğitimin İnsani Amacı.....	8
1.3.2. Eğitimin Kültürel Amacı.....	8
1.3.3. Eğitimin Toplumsal Amacı.....	9
1.4. Cumhuriyet Dönemi Örgün Din Eğitimi Faaliyetleri.....	9
1.4.1. Genel Din Eğitimi.....	9
1.4.2. İlköğretim.....	10
1.4.3. Ortaöğretim.....	11
1.4.4. Mesleki Din Eğitimi.....	11
1.4.5. İmam Hatip Liseleri ve Geçirdiği Safhalar.....	12
2. EĞİTİM VE ÖĞRETİMDE PROGRAM.....	13
2.1. Programın Tanımı.....	13
2.2. Programın Çeşitleri.....	13
2.2.1. Eğitim Programı.....	13
2.2.2. Öğretim Programı.....	14
2.2.3. Ders Programı.....	14
2.3. Eğitim ve Öğretimde Program Geliştirme.....	14
2.3.1. Program Geliştirme.....	14

2.3.2. Program Geliştirmeye Duyulan İhtiyaç.....	16
2.3.3. Program Geliştirme Süreci.....	16
2.3.4. Program Geliştirmede Türkiye Gerçekleri ve Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar.....	18
2.4. Din Öğretiminde Program ve Program Geliştirme.....	20
2.4.1. Din Öğretiminde Program Geliştirme Hedefleri ve bu Hedeflerin Belirlenmesine Etki Eden Faktörler.....	21
2.4.1.1. Din Öğretiminde Program Geliştirmede Hedefler.....	21
2.4.1.2. Din Öğretiminde Program Geliştirmede Hedeflerin Belirlenmesine Etki Eden Faktörler.....	21
2.4.1.2.1. Felsefi Anlayışlar.....	21
2.4.1.2.2. Eğitim Felsefesi ve Eğitim Politikası.....	22
2.4.1.2.3. Toplumsal ve Dinî Kültürel Yapı.....	23
2.4.1.2.4. Devletin ve Toplumun Dünya Toplumları Arasındaki Konumu.....	23
2.4.1.2.5. Öğrencinin Özellikleri.....	24
2.4.2. Din Öğretimine Özgü Program Geliştirme Modelleri.....	24
2.4.2.1. Mezheplere Göre Din Eğitimi ve Öğretimi Programı.....	24
2.4.2.2. Mezhepler Üstü Din Eğitimi ve Öğretimi Programı.....	24
2.4.2.3. Dinler Arası Din Eğitimi ve Öğretimi Programı.....	25
3. ESKİ VE YENİ DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRMALI DEĞERLENDİRİLMESİ.....	26
3.1. Genel Amaçların Değerlendirilmesi.....	26
3.2. Özel Amaçların Değerlendirilmesi.....	29
3.3. Kapsamın Değerlendirilmesi.....	33
3.3.1. Temel Konular Açısından Programların Değerlendirilmesi.....	41
3.3.1.1. İnanç Konularının Değerlendirilmesi.....	41
3.3.1.1.1. Allah inancı.....	41
3.3.1.1.2. Melek İnançları.....	42
3.3.1.1.3. Kitap İnançları.....	44

3.3.1.1.4. Peygamber İnanıcı.....	45
3.3.1.1.5. Ahiret İnanıcı.....	46
3.3.1.1.6. Kaza ve Kader İnanıcı.....	47
3.3.1.2. İbadet Konularının Değerlendirilmesi.....	48
3.3.1.2.1. Namaz	49
3.3.1.2.2. Oruç	51
3.3.1.2.3. Zekat	52
3.3.1.2.4. Hac.....	54
3.3.1.3. Ahlak Konularının Değerlendirilmesi.....	56
3.3.1.4. Dua Öğretiminin Değerlendirilmesi.....	62
3.3.1.5. Diğer Dinlerin Öğretiminin Değerlendirilmesi.....	64

4. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA.....66

4.1.Öğretmenlerin Genel Durumları.....	68
4.2.Öğretmenlerin Meslekteki Kıdemlerine Göre, Eski ve Yeni DKAB Öğretim Programları Hakkındaki Bulguların Analizi.....	69
4.2.1. Öğretmenlerin Meslekteki Kıdemleri.....	69
4.2.2. 1982 Yılı DKAB Müfredat Programlarının Değiştirilmesi Durumu..	70
4.2.3. Eski DKAB Dersi Müfredat Programının Amaçlarının Davranışa Dönüştürülebilmesi Durumu.....	71
4.2.4. Yeni DKAB Dersi Müfredat Programının Amaçlarının Davranışa Dönüştürülebilmesi Durumu.....	72
4.2.5. Eski DKAB Öğretim Programlarında, Konular Arasındaki, Bütünlük ve Uyum.....	74
4.2.6. Yeni DKAB Öğretim Programlarında, Konular Arasındaki, Bütünlük ve Uyum.....	75
4.2.7. Eski DKAB Öğretim Programlarında, Öğrencilerin İhtiyaç Duymadığı Konuların Durumu.....	76
4.2.8. Yeni DKAB Öğretim Programlarında, Öğrencilerin İhtiyaç Duymadığı Konuların Durumu.....	77

4.2.9. Eski DKAB Dersi Öğretim Programlarında Öğrencilerin Öğrenmede Zorlandıkları Konuların Durumu.....	78
4.2.10.Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarında Öğrencilerin Öğrenmede Zorlandıkları Konuların Durumu.....	79
4.2.11. Eski DKAB Dersi Öğretim Programlarında Konuların, Sınıflar Arasında, Kolaydan Zora Sıralanış Durumu.....	80
4.2.12. Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarında Konuların, Sınıflar Arasında, Kolaydan Zora Doğru Sıralanış Durumu.....	81
4.2.13. Eski DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Gereksiz Tekrarların Durumu.....	82
4.2.14. Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Gereksiz Tekrarların Durumu.....	83
4.2.15. Eski ve Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarının, Öğrencilere Din Bilgisi Öğretme Durumu.....	84
4.2.16. Eski ve Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarının, Öğrencilere Ahlaki Tutum ve Davranış Kazandırma Durumu.....	85
4.2.17. Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarında İnanç Konularının Durumu.....	86
4.2.18. Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarında İbadet Konularının Durumu.....	87
4.2.19. Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarında Ahlaki Konuların Durumu.....	88
4.2.20. Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarında Diğer Dinlerin Öğretim Durumu.....	89
4.2.21. Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarında Diğer Dinlerin Objektif ve Tarafsız Öğretimi.....	90
4.2.22. Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Surelerin, Öğrencilerin Seviyelerine Uygun, Kolaydan Zora Doğru Sıralanışı.	91
4.2.23. Eski ve Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarında, Ünite ve Konu Başlıklarının Durumu.....	92

4.2.24. Eski ve Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarında, Geleneksel İlmihalci Yaklaşımın Etkisi.....	93
4.3. Bulgular ve Değerlendirmesi.....	94
SONUÇ	97
KAYNAKLAR.....	100
EKLER.....	104
ÖZGEÇMİŞ.....	133

KISALTMALAR

a.g.e.	: Adı Geçen Sayfa
DİB	: Diyanet İşleri Başkanlığı
DKAB	:Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi
İBAV	: İlahiyat Bilimleri Araştırma Vakfı
H.z.	: Hazret-i
MEB	: Milli Eğitim Bakanlığı
MÜİF	: Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi
s.	: Sayfa
vb.	: Ve Benzeri

TABLOLAR

Sayfa No

Tablo 1 :	Öğretmenlerin Meslekteki Kıdemine Göre Dağılımı.....	69
Tablo 2 :	Öğretmenlerin, 1982 Yılı DKAB Dersi Müfredat Programlarının Değiştirilmesini Doğru Bulup Bulmadıkları Hakkındaki görüşleri.....	70
Tablo 3 :	Öğretmenlerin, Eski DKAB Dersi Müfredat Programının Amaçlarının Davranışa Dönüştürülebilme Niteliği Hakkındaki Görüşleri.....	71
Tablo 4 :	Öğretmenlerin, Yeni DKAB Dersi Müfredat Programının Amaçlarının Davranışa Dönüştürülebilme Niteliği Hakkındaki Görüşleri.....	72
Tablo 5 :	Öğretmenlerin, Yaşına Göre, Eski DKAB Dersi Öğretim Programları Konular Arasındaki, Bütünlük ve Uyum Hakkındaki Görüşler.....	74
Tablo 6 :	Öğretmenlerin, Yeni DKAB Dersi Öğretim Programları Konular Arasındaki, Bütünlük ve Uyum Hakkındaki Görüşler.....	75
Tablo 7 :	Öğretmenlerin, Eski DKAB Öğretim Programlarında, Öğrencilerin İhtiyaç Duymadığı Konulara Yer Verilmesi Konusundaki Görüşleri..	76
Tablo 8 :	Öğretmenlerin, Yeni DKAB Öğretim Programlarında, Öğrencilerin İhtiyaç Duymadığı Konulara Yer Verilmesi Konusundaki Görüşleri..	77
Tablo 9 :	Öğretmenlerin, Eski DKAB Dersi Öğretim Programlarında Öğrencilerin Öğrenmede Zorlandıkları Konular Hakkındaki Görüşleri.....	78
Tablo 10:	Öğretmenlerin, Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarında Öğrencilerin Öğrenmede Zorlandıkları Konular Hakkındaki Görüşleri.....	79
Tablo 11:	Öğretmenlerin, Eski DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Konuların, Sınıflar Arasında, Kolaydan Zora Doğru Sıralanışı Hakkında Görüşleri.....	80
Tablo 12:	Öğretmenlerin, Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Konuların, Sınıflar Arasında, Kolaydan Zora Doğru Sıralanışı Hakkında Görüşleri.....	81
Tablo 13:	Öğretmenlerin, Eski DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Gereksiz Tekrarlar Hakkında Görüşleri.....	82

Tablo 14: Öğretmenlerin, Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Gereksiz Tekrarlar Hakkındaki Görüşleri.....	83
Tablo 15: Öğretmenlerin, Eski Ve Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarının Öğrencilere Din Bilgisi Öğretmesi Hakkındaki Görüşleri.....	84
Tablo 16: Öğretmenlerin, Eski ve Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarının, Öğrencilere Ahlaki Tutum ve Davranış Kazandırması Hakkındaki Görüşleri.....	85
Tablo 17: Öğretmenlerin Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki İnanç Konuları Hakkında Görüşleri.....	86
Tablo 18: Öğretmenlerin Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki İbadet Konuları Hakkında Görüşleri.....	87
Tablo 19: Öğretmenlerin Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Ahlaki Konular Hakkında, Görüşleri.....	88
Tablo 20: Öğretmenlerin Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki, Diğer Dinlerin Öğretimi İle İlgili Görüşleri.....	89
Tablo 21: Öğretmenlerin Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Diğer Dinlerin Objektif ve Tarafsız Öğretimi Hakkında Görüşleri.....	90
Tablo 22: Öğretmenlerin Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Surelerin, Öğrencilerin Seviyelerine Göre, Kolaydan Zora Doğru Sıralanışı Hakkında Görüşleri.....	91
Tablo 23: Öğretmenlerin Eski ve Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarında, Ünite ve Konu Başlıklarının, Öğrencilerin Daha İyi Anlayacağı Açıklayıcı ve Net İfadelerle Ele Alınıp Alınmadığı Hakkında, Görüşleri.....	92
Tablo 24: Öğretmenlerin Eski ve Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarında, İlmihal Merkezli Yaklaşımın Etkisi Hakkında Görüşleri.....	93

ÖZET

Bu tez, DKAB dersinin uygulayıcısı olan öğretmenlere ve Din Eğitimi araştırmacılarına Eski ve Yeni Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programlarını ele alarak özellikle amaçlar ve kapsam yönünden öğrenmek istedikleri farklılık ve benzerlikleri karşılaştırarak tespit etmek için yapılmış bir çalışmadır.

Araştırmamızda öncelikle eğitim, öğretim, din eğitimi gibi temel kavramlar ele alınmış, Din eğitiminin genel eğitimdeki yeri ve Türkiye’de örgün din eğitimi faaliyetleri hakkında bilgi verilmiştir. Daha sonra eğitimde program geliştirmenin önemi üzerinde durulmuş, din öğretiminde program geliştirmedeki hedefler ve bu hedeflere etki eden faktörler tespit edilerek din öğretimine özgü program geliştirme modelleri araştırılmıştır.

Eski ve yeni DKAB dersi öğretim programları amaç ve kapsam yönünden hem program öğelerine yönelik teorik olarak karşılaştırılarak değerlendirilmiş, hem de DKAB dersinin uygulayıcısı olan öğretmenlerin programları karşılaştırarak değerlendirdikleri bir alan araştırması çalışmamız içerisinde yer almaktadır.

Çalışmamız dört ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde kavramlar ve din eğitimi, ikinci bölümde eğitim ve öğretimde program ve program geliştirme, üçüncü bölümde Eski ve yeni Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programlarının karşılaştırmalı değerlendirilmesi yapılmıştır. Dördüncü bölümde de Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programlarının karşılaştırılması üzerine DKAB dersi öğretmenleri üzerinde yapılmış bir alan araştırmasına yer verilmiştir. Sonuç kısmında ise araştırmamızın neticesinde edindiğimiz bulgulara yer verilmiştir.

SUMMARY**The Evaluation of Basic Education Schools Religions Culture and Ethic Knowledge Curriculuns**

KEYWORDS: TURKEY, EVALUATION, RELİGİON, CULTURE AND ETHİC KNOWLEDGE, CURRİCULUNS

This thesis will deal with the former and the new religion and ethic lecture programs for the teachers and researchers of religion who apply the DKAB class and it also establishes the smilarities and the differences they want to learn according to their purposes and scopes.

In our research, first we studied the main terms like education, instruction, religious education and the place of religious education in the education system in general and we gave information about religious education in Turkey. Later, we examined the importance of program improvments in the education programs. We also examined the effective factors on the program improvement models.

We compared the former and the new DKAB education programs according to their purposes and scopes theoretically. We also included a case study in which the program comparisons of the teachers of DKAB are present.

Our study consist of 4 parts. In the first the terms and religion education, in the second part, programs and program improvments in education and in the third part the comparisons of the farmer and the new religion and ethic classes are examined. In the forth part, a case study on teachers of DKAB is presented.

In the conclusion section, we presented the result we found as a result of our research.

GİRİŞ

Araştırmanın Konusu: Eğitim “bireyin davranışında kendi yaşantısı yoluyla ve kasıtlı olarak istendik değişme meydana getirme süreci”[Ertürk, 1988: 13] olarak tanımlanmaktadır. Eğitimin maksatlı olması, önceden programlanması, plânlaması ve belirli amaçlar çerçevesinde uygulanmasıdır. Bu nedenle eğitimde her dersin bir öğretim programı vardır.

Öğretim programı, öğrenci davranışlarında istenilen değişiklik ya da değişiklikler oluşturma amacıyla ayrıntılı olarak yapılan plânlamadır [Tekin, 1984: 8]. Öğretim programları, eğitim-öğretimde ülke genelinde birlik ve beraberliği sağladığı gibi, öğretmenlere neleri, niçin ve nasıl öğreteceği konusunda rehber olur, verimi artırır. Öğrencilere hangi davranışların kazandırılacağı öğretim programında yer alır.

Uygulanan öğretim programlarının aksaklık ve eksiklikleri giderildikçe, toplumdaki ve bilim alanlarındaki değişme ve gelişmelere göre yeniden düzenlendikçe eğitimin kalitesinde artma beklenir. Öğretim programlarının, fert ve toplum ihtiyaçlarına cevap verebilmesi ve kültürel değerlerin içinde yaşanılan şartlara göre yorumlanarak yetişmekte olan nesillere aktarılmasına yardımcı olabilmek için sürekli geliştirilmesi kaçınılmazdır. Geliştirilen programlar sayesinde eğitim, bireyi geliştirme işlevini yerine getirmiş olacaktır.1982 yılından 2000 yılına kadar uygulanan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretim programı, bu yeni programla bir çok yönden değişikliğe uğramıştır. Bu yüzden ilköğretim programı içinde yer alan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi programının 1982-2000 dönemi de dahil olmak üzere içindeki değişim ve gelişimi incelenmelidir.

Araştırmamızın konusu, ilköğretim okullarında uygulanmakta olan Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi öğretim programlarının amaç ve içerik (kapsam) açısından karşılaştırılmasından ibarettir. Karşılaştırma yapılırken program değerlendirmede kullanılan kriterler ölçü alınacaktır. Bu kriterler yukarıda da bahsettiğimiz gibi iyi bir öğretim programında bulunması gereken amaçlar ve içeriğin, fert ve toplum ihtiyaçlarına cevap verebilmesi , kültürel değerlerin içinde yaşanılan şartlara göre yorumlanabilmesi, kendi içlerinde çelişki halinde bulunup bulunmadıkları, istendik

davranış değişikliğini açıklayan bir şekilde dile getirilip getirilmedikleri, gerçekleşebilecek nitelikte olup olmadıkları konu alanının özelliklerine uygun olup olmadıkları, gibi kriterlerdir.

Araştırmanın Amacı ve Önemi: Eğitim öğretim programlarının etkililiği hakkında yargıda bulunmak ve programdaki aksaklıkların, programın hangi öğe ya da öğelerinden kaynaklandığını belirleyerek gerekli düzeltmelerin yapılmasına olanak sağlamak amacıyla eski DKAB programıyla yeni DKAB programını değerlendirmeyi uygun gördük.

1982 ve 2000 yılları Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi müfredat programlarının amaçları ve içerikleri yönünden karşılaştırılmalı bir değerlendirmesi yapılarak program geliştirmenin aktif uygulayıcısı olan öğretmenlere ışık tutacağı ayrıca bu alanda araştırma yapan arkadaşlarımıza da büyük katkı sağlayacağı umulmaktadır. Bu araştırma sonucunda elde edilen bulguların özellikle; 1982 ve 2000 yılları Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi müfredat programlarının amaçları ve içeriklerinin toplumun ve çocuğun ihtiyaçlarına ve seviyesine uygun olarak düzenlenip düzenlenmediği üzerinde durularak Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi müfredat programlarının uygulanabilirlik düzeyine ışık tutacağı umulmaktadır.

Araştırmanın Sınırı: Araştırmamız, 1982-2000 tarihleri arası ile sınırlıdır. Araştırmamız, 1982 ve 2000 yılları Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin ilköğretim okullarındaki müfredat programlarının sadece amaçlar ve içerik açısından karşılaştırılmasını içermektedir. Bu nedenle Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi müfredat programlarının sadece amaç, içerik ve açıklamalarla ilgili bölümü dikkate alınmıştır.

Araştırmanın Yöntemi: Program değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemlerden biri ürüne ve erişiğe bakarak program değerlendirme, bir diğeri ise programın öğelerine yönelik değerlendirmedir. İşte biz bu çalışmamızda,1982 ve 2000 yılları İlköğretim Okulu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi müfredat programlarının amaçlar ve içeriğini karşılaştırmayı amaçladığından, program öğelerine yönelik teorik değerlendirme yöntemini kullandık. Bu kapsamda ilk olarak 1982 ve 2000 yılları Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin ilköğretim okullarındaki müfredat

programlarını inceledik. Ayrıca bu konuyla ilgili kaynaklardan fişleme yöntemiyle bilgiler topladık. Bu bilgiler ışığında programların genel ve özel amaçları; Toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak yönde olup olmamaları, kendi içlerinde çelişki halinde bulunup bulunmadıkları, istendik davranış değişikliğini açıklayan bir şekilde dile getirilip getirilmedikleri, gerçekleştirilecek nitelikte olup olmadıkları konu alanının özelliklerine uygun olup olmadıkları, v.b. yönlerden karşılaştırılarak değerlendirdik. Daha sonra kapsamın değerlendirilmesine geçtik. Programların kapsam öğeleri değerlendirilirken ; Kapsam hedeflerle tutarlı mı? Kapsamda yer alan bilgiler önemli mi? Kapsam öğrenciler için anlamlı mı? Kapsamda yer alan bilgilerin sunulmuş sırası öğrenme ilkelerine uygun mu? v.b. sorulara alınacak cevaplar aradık.

Bu çalışmada yapılan program değerlendirmenin bir diğer kısmını da anket yöntemiyle yapmış olduğumuz bir alan araştırması oluşturmaktadır. Buradaki değerlendirmeler Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programını uygulayan öğretmenlerin gözlem ve açıklamalarına dayandığından, “eğitim işlemlerinin gözlemlenmesi ve tasvir edilmesi” değerlendirme çeşidi ile ilgilidir.

Bu alan araştırmasında verilerin toplanması ve analizi için, eski ve yeni Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programlarının sadece amaçlar ve içerik açısından karşılaştırılarak değerlendirilmesi amacı ile, araştırmacı tarafından anket hazırlanmıştır. Ankette programların karşılaştırılarak değerlendirilmesi ve ankete katılan öğretmenlerin kişisel bilgileriyle ilgili olarak 28 soru yer almaktadır. Ankette kapalı uçlu sorular tercih edilerek, Öğretmenlerin konu hakkındaki görüşleri alınmıştır. Anketler, Sakarya ili Milli Eğitim Müdürlüğü aracılığı ile valilik onayı alınarak merkezdeki okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlere okullardaki idareciler tarafından uygulanmıştır. Anketimize 1 kişi bayan, 49 kişi bay olmak üzere toplam 50 kişi katılmıştır. Anketler uygulanıp iade edildikten sonra, öğretmenlerin sadece meslekteki kıdemleri, baz alınarak frekans dağılımı yapılmış ve yüzdeler hesaplanmıştır. Bu itibarla tabloların oluşturulmasında, öğretmenlerin meslekteki kıdemleri, göz önünde bulundurulmuştur. Her soru için bu değişken esas alınmış ve bu doğrultuda ayrı ayrı tablolar hazırlanmış, hazırlanan tablolardaki bulgular kısaca değerlendirilmiştir.

I. KAVRAMLAR VE DİN EĞİTİMİ

1.1. Eğitim – Öğretim

İnsanlar, var olduklarından beri öğrendikleri bilgi, beceri ve kültürlerini kendilerinden sonra gelen insanlara aktarma ihtiyacı duymuşlardır. Bu nedenle eğitim; insanoğlunun yeryüzünde var olduğu günden beri devam ede gelen sosyal ve psikolojik bir olgu olarak karşımıza çıkar. Eğitimin herkesin üzerinde anlaşabildiği bir tarifi yoktur[Usta,2001: 12]. Farklı tariflerin var olma sebeplerine baktığımızda düşünürlerin eğitimi tanımlarken, uygun buldukları eğitim sistemini, dikkate alarak onu yansıtacak şekilde tanımlamaları ve bilim adamlarının üzerinde çalıştıkları bilime göre konuya açıklık getirdikleri görülmektedir.

Eğitime Arapça’da terbiye denilmektedir. Bu kelime dilimizde de kullanılmaktadır. Lügat manası itibariyle terbiye, ıslah etmek, düzeltmek, idare etmek, gözetmek ve düzene koymak anlamlarına gelmektedir. Kelime mutlak manada Allah için kullanıldığında, Allah’ın bütün varlıkların yetiştirilmesini yüklenmesi ve onların sahibi olması demektir[Bayraklı, 1989: 105]. İnsanlar için kullanıldığında terbiye, “İnsana olumlu tavır ve davranışlar kazandırarak onu bulunduğu seviyeden daha üst bir seviyeye ve mükemmel bir insan durumuna getirmektir”[Cebeci, 1996: 16]. İnsan doğuştan en şerefli varlıktır[Tin süresi, 95: 4]. Bu mükemmelliğini koruması terbiye ile mümkündür. “İnsan her zaman, biyolojik ve psikolojik yapısı gereği eğitime muhtaçtır.” Eğer insan, hayvan gibi doğuştan bütün organ ve kabiliyetlerini kullanabilseydi, eğitime ihtiyacı olmayacaktı. Oysa ki insan, doğuştan ne bedeni ne de manevi güçlerini kullanmaya müsait değildir. Eğitim onun bu eksikliğini tamamlamaktadır[Bayraklı, 1989: 17].

Dilimizde terbiye kelimesi yerine kullanılan eğitim kelimesi “eğmek” kökünden gelmektedir. Eğmek “bir şeyi eğmek” olarak eşya için kullanılır. İnsan için kullanıldığında insanın davranışlarında, inanıp benimseme ile veya zorla değişiklik meydana gelmesi anlamına gelir[Bilgin,1998: 7]. Eğitim kelimesine getirilen tanımlardan birkaç tanesine daha baktığımızda “eğitim” yetişkin neslin bir plan ve gayeye göre yetiştirmekte olan nesillerin gelişmesini sağlamak için yaptığı

çalışmalarıdır[Ayhan, 1997: 47], şeklinde tanımlandığını görürüz. Bir başka tanımda eğitimin “çeşitli etkileşimlere dayanan çok yönlü ve geniş kapsamlı bir süreçten ibaret olduğu” zikredilmektedir[Cebeci, 1996: 16].

Eğitim, bireyin doğumundan ölümüne kadar devam eden bir süreçtir. Bu süreçte bireylere çeşitli bilgi, beceri, tutum ve değerler kazandırılır. Bunlar bireyin davranışlarında gözle görülebilen değişikliklere neden olur. Örneğin, okuma-yazma öğrenen bir çocuk, kitap, dergi okuyabilir ve okuması gözlenebilir. Bu nedenle eğitim, en geniş anlamıyla “önceden planlanmış ilkeler vasıtasıyla ferde davranış kazandırma, davranış değiştirme ve davranış geliştirme süreci”[a.g.e.,s. 16] olarak tanımlanmaktadır.

Bireyin yaşam boyu süren eğitiminin düzenli çalışmalarla planlı ve kontrollü bir biçimde, kurumlaştırarak gerçekleştirmesine ise öğretim denir. Öğretim, ağırlıklı olarak okullarda olmak üzere, bütün diğer kurumlar içinde bulunabilmektedir[Bilgin, 1998: 8]. Öğretim; insana bilgi ve beceri kazandırmak için yapılan çalışmanın adıdır. Örneğin din öğretimi derken, dinî birtakım bilgileri öğretmek, insanın zihnine kazandırmak anlaşılmaktadır. Eğitimde ise hem bilgi edinmek ve öğrenmek, hem de bilginin gereğini yaparak irade gücünü göstermek, benimsemek, yerine getirebilme alışkanlığını kazanmış olmak söz konusudur. Eğitim öğretime göre daha geniş daha şümulüdür [Cebeci, 1996: 16]. Eğitim ve Öğretim kavramları zaman zaman birbirlerinin yerine kullanılsalar da eğitimden farklı olarak öğretimde kasıt vardır[a.g.e., s. 16].

1.2. Din Eğitimi

Eğitimi “önceden belirlenmiş ilkeler vasıtasıyla ferde davranış kazandırma, değiştirme ve geliştirme süreci” olarak tanımlamıştık. Eğitim “ferdi hayata kazandırma; kültürlenme ve kültürlenme sürecidir”[Usta, 2001: 25]. Tanımdan anlaşılacağı üzere eğitim bir kültürlenme sürecidir. Yani yeni nesillere kültürel değerlerin benimsetilmesi ve onları ilerletecek ideallerin oluşturulmasıdır. Din de kültürel değerlerin başında gelir[Dodurgalı, 1995: 45]. “Din: her konuda insanları,

akıllarını, irade ve isteklerini kullanarak hayır olan şeylere götüren, böylece dünya ve ahiret saadetine ulaşmalarını sağlayan, peygamberleri aracılığıyla Allah'ın gönderdiği ilahî esasların bütünüdür"[Akseki, 1996: 53]. Tarifi, eğitim açısından yorumladığımızda şunları görüyoruz: Din insanları saadete götürecektir yegâne yoldur. Ancak insan saadeti yakalayabilmek için aklını, iradesini ve arzularını dinin gösterdiği doğrultuda kullanmalıdır. Bu ise eğitim ve öğretimle olur. Bir başka tanımda din insanlara bir hayat tarzı sunan, onları belli bir dünya görüşü içinde toplayan kurum; bir değer biçme ve yaşama tarzı; yaratıcıya isteyerek bağlanma, birtakım şeyleri duyma, onlara inanma ve onlara uygun iradî faaliyette bulunma olgusu ...ve "Din, insanda doğuştan var olan kutsala bağlılık duygusunun hayattaki yansımaları olarak ortaya çıkan tutum ve davranışlar"[Cebeci, 1996: 23] olarak tanımlanmıştır. Buradan hareketle "din eğitimi ferde bir hayat sunmayı; onu belli bir dünya görüşü içinde toplamayı; ona bir değer biçme ve yaşama tarzı kazandırmayı, yaratıcıya isteyerek bağlanmayı, birtakım şeyleri duyma, onlara inanma ve onlara uygun iradî faaliyette bulunmayı sağlayan faaliyetler; aşkın varlıkla ona inanan insan arasındaki ilişkiden doğan tecrübeyi inanan kişinin hayatında tezahür haline getirme süreci ve olgusu olarak" tanımlanabilir[Usta, 2001: 25]. Din ve eğitim kavramlarına bakıldığında her ikisinin de birer amaca değil, insanın ideal hedefe ulaşabilmesi yani "insan-ı kâmil" olabilmesi için birer araç oldukları gözlemlenebilir.

Din ve iman ön plana çıkartılarak bir tanım yapıldığında din eğitimi "ferdin çeşitli terbiye edici vasıtalarla dinen ve manen geliştirilmek suretiyle Allah'ın buyruklarına boyun eğecek hale getirilmesi ve bununla ilgili gerekli bilgileri öğrenmesi ve özümsemesi" dir [Yavuz, 1998: 52].

Buraya kadar yaptığımız eğitim ve din tanımlarından hareket ederek kısaca diyebiliriz ki, din eğitimi; kişiye dince istenilen davranışları benimseyerek yerine getirebilme, dince istenmeyen davranışları da yapmama alışkanlığı kazandırmaktır. Din öğretimi ise, dinin itikat, ibadet, muamelat ve ahlak konularının neler olduğunu bilmek, yeri gelince hatırlayarak söylemek; helal, haram, farz, vacip ve sünnet hakkında dinin temel kurallarını kişiye öğretmektir[Usta, 2001: 26].

1.3. Din Eğitiminin Genel Eğitimdeki Yeri

Eğitim, en geniş anlamıyla “insan yetiştirme süreci” olarak tanımlanır. Daha dar ve belirgin anlamda ise eğitim “insanda istenilen davranışları oluşturma süreci olarak tanımlanmaktadır”. Mevcut eğitim tanımları, en geniş anlamlısından en dar anlamlısına kadar incelediğinde görülecektir ki “bir insan” daha doğru ifadeyle “istenilen niteliklere sahip bir insan” yetiştirilmesinden söz edilmektedir.

1739 sayılı temel eğitim kanunundaki Türk milli eğitiminin genel amaçları incelendiğinde de, yetiştirilmek istenen insan tipinin vasıfları arasında din eğitimi ve öğretimini gerektirenlerin ağırlıklı olarak yer aldığı görülmektedir. Maddeler arasında bulunan şu ifadeler bunun en net göstergesidir.

Türk Milli Eğitiminin genel amacı, Türk milletinin bütün fertlerini; “...Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini benimseyen, koruyan ve geliştiren...yurttaşlar olarak yetiştirmektir”.

Bu maddeler arasında geçen “milli”, “ahlaki”, insani”, “manevi”, “kültürel” değerler kavramlarından her biri, özellikle Türk milletinin değerleri dikkate alındığında din eğitim ve öğretimini zorunlu kılmaktadır. Çünkü Türk milletinin milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerlerini dinden bağımsız düşünmek mümkün değildir. Şayet düşünülürse; Türk milletini ve milli değerleri nazari dikkate almadan ferde, cemaatsel veya politik fikir ve dünya görüşleri ile yaklaşılacak olunursa, bu kavramlar farklı farklı anlamlara da gelebilir. Milletın değerlerini bilerek milli eğitim politikası çizmek ayrı bir şeydir; bunu bilmeden veya nazari dikkate almadan yeni bir millet yaratmak ayrı şeydir. Türk devleti böyle sakıncaları yaşamamak için Tevhid-i Tedrisat ile cumhuriyeti kurarken bir tedbir almıştır[Tosun, 1999: 521]. Tevhidi-i Tedrisat kanunu objektif ve dikkatlice incelendiğinde din eğitim ve öğretiminin genel eğitimin bir parçası olarak bu kanunda var olduğu görülecektir.

Ancak, yine de Cumhuriyet döneminde yaşanan bazı zorluklar, Türk devletinin din eğitimi ve öğretimi konusunda anayasal tedbir almaya kadar götürmüştür. Din eğitimi zorunlu kılan anayasanın 24. maddesinin amacını, din eğitimi zorunlu

kılmaktan ziyade, eğitimin milli vasfını koruyarak milletin yetiştirdiği insan tipini yani kendi insanımızı yetiştirmek olduğu şeklinde algılayanlar da bulunmaktadır[a.g.e., s. 521].

İnsan için son derece gerekli ve kaçınılmaz olan din eğitiminin, eğitim uygulamasında ihmal edilmesi halinde eğitimin görevini tam olarak yapmamış sayılacağı konusu eğitimin üç amacı üzerinde durularak açıklanabilir.

1.3.1. Eğitimin İnsani Amacı

Eğitim, insanı, bütün kabiliyetleri ile bir bütün olarak yetiştirmeyi amaçlamaktadır.

İnsan, hayatı yorumlamak ve yaşantısına bir anlam kazandırmak ihtiyacındadır.

İnsanın bu duygusunun karşılanması, doyurulması ve geliştirilmesi gereklidir. Bu noktada dinden gelen cevaplar, dine inanan kişilere verilmelidir[Bilgin, 1998: 48].

1.3.2. Eğitimin Kültürel Amacı

Din sahip olduğumuz ve sahip olmak durumunda bulunduğumuz kültürümüzü büyük ölçüde etkilemiştir. “Kültürel alanda devralınan mirasın, ilerlemeye engel olmayanlarını, gelecek nesillere aktarmak böylece toplumun bekasını sağlamak” eğitimin amacıdır[Koçver, 1981: 19]. Bu noktada kültürün etkileyicilerden olan dinin yetişmekte olan nesle aktarılması da gereklidir. Edebiyatımızda, musikimizde hatta niçin öyle değil de böyle hareket etmekte olduğumuzda ve konuşma biçimimizde dinle ilgili motifler, sembolik ifadeler, çok yönlü izler vardır. Dini öğrenip bilmek, bütün bunları anlamak için kaçınılmazdır. Din bilgileri okullardaki Türkçe, Tarih, Sosyal Bilgiler v.b. derslerin işlenmesinde de yardımcıdır ve gereklidir. Tarih derslerinde bir olayın yorumlanmasında, Türkçe derslerinde bir fıkranın bir şiirin anlaşılmasında din bilgilerine daima başvurulacaktır.

1.3.3. Eğitimin Toplumsal Amacı

Toplum (cemiyet), tutum ve davranışlarında uyumlu ve başarılı insan ister. Böyle olan fertler sayesinde cemiyet ayakta durabilir. Fertler tutum ve davranışlarında çelişkiye düşmeden tutarlı ve isabetli davranışlar göstermek için eğitilirler[Ayhan, 1997: 35]. Davranışlarımızla sorumlu olduğumuz toplumda hangi görevde ve sosyal faaliyette bulunursak bulunalım, arkadaşlık ve komşuluk ilişkilerinde bile davranışlarımıza yön veren inanışları(din bilgilerini) tanımak ve yeni yetişen nesle tanıtmak eğitimin amacı olmalıdır. Toplumun her kesimini yakından ilgilendiren dinin, inanç, ibadet ve ahlak esaslarının, bilinmesi ve eğitim konusu olarak işlenmesi, toplumun birlik ve beraberliğini pekiştirmesi yanında, sağlıklı bir toplum hayatının oluşmasında da en önemli etkidir.

Bütün bu ifadelerimizden hareketle denilebilir ki; “metotlu ve disiplinli bir din eğitimi, genel eğitimin yardımcısı ve en önemli yapıcısıdır” [Bilgin, 1998: 62].

1.4. Cumhuriyet Döneminde Örgün Din Eğitimi Faaliyetleri

Ülkemizde uygulanan örgün din eğitimi faaliyetlerinin yürütüldüğü alanları, amaç ve nitelikleri bakımından iki grupta toplayabiliriz.

1.4.1. Genel Din Eğitimi

Okul çağındaki çocuklara belli düzeyde dini bilgi ve din kültürü vermeyi amaçlayan, ilk ve ortaöğretim kurumlarında okutulan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleri ile yürütülen faaliyettir[Cebeci, 1996: 115].

Cumhuriyetin ilanının hemen ardından her alanda olduğu gibi eğitim alanında da köklü değişikliklere gidildi. 3 Mart 1924 tarihinde çıkan Tevhid-i Tedrisat kanunu ile bu değişiklikler yapılmıştır. Bu kanun sonrası genel din eğitimi faaliyetlerini kısaca hatırlatmakta fayda vardır.

1.4.2. İlköğretim

İlkokul (1-5 sınıflar arası): Tevhid-i Tedrisat kanunu sonrası, 1924 ilkokul programında “Kur’an-ı Kerim ve Din Dersleri” adı altında, birinci sınıf hariç diğer sınıflarda haftada 2 saat okutulmaktadır. 1926 programında din dersleri üçüncü sınıfta başlatılarak haftada 1 saate indirilmiştir.

Tevhid-i Tedrisat kanununun dini ve teknik eğitimi tek elde toplama hedefi uygulamada, tek el yerine tek tip öğretime dönüşmüş. İlk ve orta mekteplerde milli terbiye ve ahlak dışında çocuklara dini bir eğitimin verilmesinin faydasız oluşu görüşü hakim olmuş, din dersleri 1931 yılında şehir ilkokullarından, 1939 yılında ise köy ilkokullarından kaldırılmıştır.

1946’da çok partili hayata geçişin akabinde Tevhid-i Tedrisat Kanunu yeniden ele alınmış, Milli Eğitim Bakanlığının 1 Şubat 1949 tarih ve 2414 sayılı kararı ile ilkokulların 4 ve 5. sınıflarına program dışı seçmeli olarak haftada iki saat din dersi konmuştur[a.g.e., s. 126].

Bakanlığın 7 Kasım 1950 tarih 2949 sayılı genelgesiyle din dersleri haftada bir saat olarak program içine alınmıştır.

1982-1983 ders yılında ise mecburi olmak üzere haftada iki saate çıkarılmıştır ve bu şekilde devam etmektedir.

Ortaokullar (6-7 ve 8. sınıflar): Orta öğretim kurumu (ortaokul ve lise) olarak 1869 yılında Sultani’lerin 1922 yılındaki düzeni içinde din dersi her sınıfta haftada iki saat olarak okutulmakta idi. Cumhuriyetin ilk yıllarında da bu şekilde devam etmiştir.

1931-32 ders yılından itibaren müfredat programından çıkarılmıştır.

Demokrat Parti iktidarı döneminde Milli Eğitim Bakanlığının 17 Eylül 1957 tarih ve 921 sayılı genelgesi ile 1956-1957 yılında sınıf geçmeğe tesir etmeme kaydıyla seçmeli olarak 1. ve 2. (6 ve 7.) sınıflarda haftada birer saat Din Bilgisi dersi

konulmuştur. 23 Eylül 1976 tarih ve 345 sayılı Talim Terbiye Kurulu kararı ile orta 3.sınıflara (8. sınıf) da seçmeli olarak bir saat din bilgisi dersi konulmuştur.

1982-83 ders yılından itibaren bu ders bütün sınıflarda (6, 7 ve 8.sınıflarda) haftada iki saat mecburi olarak okutulmaktadır.

1.4.3. Ortaöğretim

Lise ve dengi meslek liselerinde: Cumhuriyetin ilk yıllarında liselerdeki din dersinin tarihi seyri ilköğretimin 6,7 ve 8. sınıflarına benzerlik göstermektedir. Liselerin bütün sınıflarında haftada iki saat mecburi din dersi varken 1931-32 öğretim yılından itibaren tüm liselerden kaldırılmıştır.

1951-52 ders yılından itibaren öğretmen okullarının 2. devrelerinin 1. ve 2. sınıflarına haftada birer saat mecburi olarak konulmuştur.

21 Eylül 1967 gün 343 sayılı Talim Terbiye Kurulu kararı ile 1967-68 ders yılından itibaren lise ve dengi okulların 1. 2. sınıflarına da haftada bir saat Din Bilgisi dersleri konulmuştur.

23 Eylül 1976 tarih ve 345 sayılı Talim Terbiye Kurulu kararı ile lise son sınıflarına da haftada bir saat seçmeli olarak ilave edilmiştir.

1982-83 yılında lise ve dengi okulların 1,2 ve 3. sınıflarında mecburi olarak birer saat okutulması kararlaştırılmıştır.Bu gün bu şekliyle uygulanmaktadır.

1.4.4. Mesleki Din Eğitimi

Toplumun ihtiyaç duyduğu din görevlilerini yetiştirmeyi, dini konularda uzmanlığı amaçlayan bir eğitimidir. Bu eğitimden geçenler için din bir meslek alanıdır. Orta öğretim düzeyinde İmam Hatip Liselerinde, yüksek öğretim düzeyinde İlahiyat Fakültelerinde yürütülmektedir[a.g.e., s. 113].

1.4.5. İmam Hatip Liseleri ve Geçirdiği Safhalar

1 Ekim 1913 tarihinde neşredilen İslah-ı Medarir Nizamnamesi ile medreseler yeni bir programa kavuşturulurken Medreset'ül – Vaizin (Vaizler Okulu) ve Medresetü'l Eimme Ve'l – Huteba (İmamlar ve Hatipler Okulu) adlı iki yeni okul açılmış oldu. Bu okullar bugünkü İmam Hatip Liselerinin başlangıcı olarak kabul edilmektedir. 1919 yılında vaizler okulu ile imam ve hatipler okulu Medresetü'l - İrşad adıyla birleştirilerek tek okul haline getirilmiştir[a.g.e., s. 141].

3 Mart 1924 tarihinde kabul edilen Tevhid-i Tedrisat Kanunu ile Türkiye'deki bütün eğitim-öğretim kurumlarının Milli Eğitim Bakanlığına bağlanması sonrasında, mevcut olan medreseler kapatılarak bunlardan yirmi dokuzu imam hatip okuluna dönüştürülmüştür. Bu okulların süresi dört yıldır.

1924 öğretim yılında faaliyete geçen İmam Hatip Okulları, 1929-30 öğretim yılında öğrenci azlığından dolayı kapatılmıştır.

Yirmi bir yıllık bir aradan sonra 13. 10. 1951 tarih ve 601 sayı müdürler komisyonu kararı ile yedi ilde ilkokula dayalı, iki kademeli (4+3) olmak üzere yedi yıl süreli imam hatip okulları açıldı.

4 Ağustos 1971 tarih ve 225 sayılı Talim Terbiye Dairesi kararı ile imam hatip okullarının birinci devresi kapatılıp, orta okulla dayalı, öğretim süresi dört yıl olan meslek liseleri haline getirildi.

1973 yılında çıkarılan 1739 sayılı Milli Eğitim Temel Kanununun 32. maddesi ile imam hatip okullarının adı imam hatip lisesi olarak değiştirilerek kapatılan birinci devreleri açılmış, ilk devresi üç , ikinci devresi dört yıl olarak (3+4) yedi yıla çıkarılmıştır. Bu haliyle faaliyetlerine devam ederken 1997 yılında ilköğretimin sekiz yıla çıkarılması sonucu orta kısmı son bulmuş, sadece dört yıllık lise bölümü kalmıştır[Peker, 1998: 29].

2. EĞİTİM VE ÖĞRETİMDE PROGRAM

2.1. Programın Tanımı

Eğitimde başarıyı yakalamak, artırmak ve yeni yetişen nesli, geleceğe daha iyi hazırlamak için, eğitim kontrol altına alınıp, planlı, düzeli, kontrollü ve programlı yapılmalıdır. Çünkü toplumların gelecekleri, yeni yetişen neslin eğitimlerine göre şekillenmektedir.

Program, yapılması gereken bir işin bölümlerini, her bölümün yapılış sırasını, zamanını ve nasıl yapılacağını gösteren bir tasarıdır. Konumuzla alakalı programları şöyle sıralayabiliriz:

- Eğitim programı
- Öğretim programı
- Ders Programı

2.2. Programın Çeşitleri

2.2.1. Eğitim Programı

Bir ülkede eğitim sisteminin temeli, eğitimin genel yapısını oluşturan “eğitim programları”dır. Eğitim programı; bir eğitim kurumunun, çocuklar, gençler ve yetişkinler için sağladığı, milli eğitimin ve kurumun amaçlarının gerçekleşmesine dönük tüm faaliyetleri kapsar. Öğretim, ders dışı kol faaliyetleri, özel günlerin kutlanması, geziler, kısa kurslar, rehberlik, sağlık v. b. hizmetler ve fonksiyonlar bu çerçeveye girer[Varış, 1994: 18].

Eğitim programları, “Geniş olarak insan tecrübelerine dayanan, dünü, bugünü ve yarını konu edinen öğretim programından, öğrencilerin tecrübelerine dayanan faaliyet programından, öğrenciyi üç zaman boyutu içinde inceleyen ve danışma hizmeti sağlayan rehberlik programından oluşur[a.g.e., s. 19]. Eğitim programlarının felsefi, toplumsal, ekonomik ve psikolojik temelleri vardır. Eğitim programları genel

olarak, varılacak hedefleri, bu hedeflere ulaşmak için gerekli içeriği ve eğitim durumları ile hedeflere ulaşıp ulaşılmadığını belirlemek amacı ile değerlendirmeyi kapsar[Ertürk, 1972: 14]. Eğitim programından istenilen sonucu alabilmek için eğitim programının işlevsel, elastikî (esnek), toplumun görüş ve isteklerine uygun ve uygulayıcılara yardımcı olma gibi birtakım özelliklere sahip olması gerekir.

2.2.2. Öğretim Programı

Eğitim programı içinde ağırlık taşıyan bu terim, genellikle, belli bilgi kategorilerinden oluşan ve bir kısım okullarda beceriye ve uygulamaya ağırlık tanıyan, bilgi ve becerinin eğitim programının amaçları doğrultusunda ve planlı bir biçimde kazandırılmasına dönük bir programdır[Varış, 1994: 16]. Öğretim programı, eğitim programı içerisinde yer alan öğrenme, öğretme süreçleri ile ilgili tüm faaliyetleri kapsar.

2.2.3. Ders Programı

Öğretim programında yer alan bilgi kategorilerinin, disiplinlerin ve faaliyet alanlarının, eğitim amaçları ile ilişkili olan özel amaçlarını gerçekleştirmeleri için öğretim ilkelerini, konuların alt kategorilerini ve değerlendirme esaslarını içeren eğitim öğretim programında ki esasları öğrenci davranışına dönüştüren programdır[a.g.e., s. 18].

2.3. Eğitim ve Öğretimde Program Geliştirme

2.3.1. Program Geliştirme

Program geliştirme, eğitim programlarının tasarlanması, uygulanması, değerlendirilmesi ve değerlendirme sonucu elde edilen veriler doğrultusunda yeniden düzenlenmesi sürecidir[Erden, 1998: 4]. Program geliştirme, programın

kapsadığı amaçların sağlıklı ve etkin bir şekilde saptanması ve gerçekleşmesi için faydalanılan esasları, prensipleri ve faaliyetleri operasyonel anlamda ele alan bir çalışmadır.

Program geliştirme, düzenlenen programın, masa başında değiştirilmesi, bir kısım konuların çıkarılması ya da eklenmesi değildir[Varış, 1994: 27]. Program geliştirme, eğitim ortamı içerisinde yer alan tüm koşulların eğitim amaçlarını gerçekleştirecek şekilde düzenlenerek geliştirilmesidir. Program geliştirme, merkezden okula, okuldan merkeze doğru haberleşmeyi gerektiren bir süreçtir. Program düzenleme ile program geliştirme arasında fark vardır. Program düzenleme; hazırlanmış bir kitap, rehber veya kılavuzdur.

Program geliştirmenin amacı; öğrencide istenen davranış değişikliğini sağlamaktır. Dolayısıyla program geliştirme çalışmaları bir bütünlük içerisinde belirli aşamaları izleyerek sistematik bir şekilde yürütülmelidir. Deneme-yanılma yoluyla ve gelişmiş güzel yapılan programlar hem bireye istenilen davranışı kazandırmayacak, hem de toplumun problemine çözüm getiremeyecektir.

Program geliştirmenin bazı tanımlarını aşağıdaki şekilde sıralayabiliriz: “Okulun, okul içinde ve dışında öğrenmeyi gerçekleştirmek üzere sarf ettiği gayretlerin tümüdür.

Okulun rehberliği altında, çocukların kişisel anlamdaki yaşantılarının geliştirilmesidir.

Bir eğitim kurumunun zaman, mekan, araçlar ve gereçler yönünden sağladığı öğrenim olanaklarının geliştirilmesidir.

“Öğrenciler için, sağlanan olanak ve fırsatların geliştirilmesi ve değerlendirilmesidir” [a.g.e., s. 21].

Yapılan tanımların hepsi program geliştirmenin bir yönüne ağırlık vermekte, kapsamlı bir tanım olma özelliğine ulaşmamaktadır. Bunların tümünü kapsayan bir tanım yapılırsa:

Program geliştirme, gerek okul içinde ve gerekse okul dışında Milli Eğitimin ve okulun amaçlarını, etkinlikle geliştirmek ve gerçekleştirmek üzere düzenlenen, muhteva ve faaliyetlerin, uygun yöntem, teknik, araç ve gereçlerle geliştirilmesine yönelmiş koordine çalışmalarının tümüdür.

2.3.2. Program Geliştirmeye Duyulan İhtiyaç

Birey ve toplum hayatında meydana gelen sosyal, ekonomik ve kültürel gelişmeler ile bilim ve teknoloji alanındaki yenilikler, iletişim imkanlarının artması, eğitim ortamlarının çeşitlenmesi, öğretmenlerin mesleki formasyonlarındaki değişimler, öğrenme ortamındaki rollerin çeşitlenmesi v. b. nedenler, eğitim programlarının sürekli sorgulanması ve geliştirilmesini zorunlu kılar.

“ Toplumsal dinamizm eğitim programlarının dinamik olmasını gerektirmektedir. Eğitim programlarının dinamizmini objektif süreçlerle yönelmek suretiyle insanı toplum isteklerine uygun şekilde yetiştirmek mümkün olacaktır” [Varış, 1971: 21]. Eğitim programları, yalnızca okulda düzenli çalışmayı değil, aynı zaman da toplumda da yaşama ve öğrenme koşullarını geliştirmeyi amaç edinir. Bu sebeple, eğitim programları, bir tarafta toplumun problemleri ve ihtiyaçları, diğer taraftan da çocukların ve gençlerin problemleri, ilgileri, gelişim özellikleri ve ihtiyaçlarını esas alınarak geliştirilmelidir.

Toplumun ve ferdin ihtiyaçlarını ve özelliklerini göz önünde bulunduran bir program anlayışıyla, ortaya çıkan eğitim programları sayesinde toplum arzu ettiği ferde kavuşacak, insan doğuştan getirdiği kabiliyetlerini ihtiyaç ve özelliklerine uygun olarak geliştirecek ve eğitimden beklenen sonuç elde edilecektir.

2.3.3. Program Geliştirme Süreci

Program geliştirme, ilgili bireylerin gelişmesiyle gerçekleşir. Programla ilgili olan ve programdan etkilenen herkesin geliştirme sürecine katılması gerekir. Bu katılmada eğitim uzmanları, bilim adamları, okul idarecileri, öğretmenler, öğrenci ve velilerin rolünün saptanması gerekir.

Toplum ve kültür değişmeleri ihtiyaç duyulan insan tipine etki etmektedir. O halde programlardaki amaçların devamlı surette geliştirilmeleri gerekecektir. Amaçların geliştirilmesi, muhtevanın geliştirilmesini de zorunlu kılacaktır. Bu, sırasıyla metodoloji ve son halka olarak değerlendirme süreçlerini etkileyecektir. Program geliştirme, süreçle ilgili tüm malzeme, araç, gereç ve yazılı malzemenin geliştirilmesini gerektirir.

Program geliştirmeyi sağlayabilmek için:

- İlgililerin eğitim problemlerine birlikte eğilmeleri,
- Uygulamada ortaya çıkan problemleri saptamaları,
- Çözümlemek için hipotezleri birlikte formüle etmeleri,
- Araçları birlikte geliştirerek uygulamaları,
- Sonuçları birlikte paylaşmaları gerekecektir[a.g.e., s. 23].

“Yukarıda dile getirilmiş olan çabalar:

- Temel araştırmalar,
- Aksiyon araştırmaları,
- Alan incelemeleri,
- Hizmet içi yetiştirme faaliyetleri,
- İşbaşında yetiştirme: “Teftiş”,
- Danışma hizmetleri,
- Öğretmenler için program paylaşma saatleri,
- Araç, gereç, yazılı materyallerin geliştirilmesi şeklinde oluşur[Varış, 1994: 28].

Program geliştirme sürecine katılan eğitimcilerin ayrıca aşağıdaki sorulara dikkat ederek, cevaplandırmaları ve süreci tamamlamaları gerekir.

Eğitimin hedefleri neler olmalı, yani öğrencilere hangi davranışlar kazandırılmalıdır?

Kendilerinde bu davranışların gelişmesi için, öğrenciler hangi yaşantıları geçirmeli, yani hangi eğitim durumlarında bulunmalıdırlar?

Bu durumlar nasıl düzenlenirse istenilen öğrenci davranışları geliştirme bakımından en verimli olur?

İstenilen davranışların isabetlilik durumlarında (istenilen davranışları geliştirme yönünden) etkililik derecesi nedir?

2.3.4. Program Geliştirmede Türkiye Gerçekleri ve Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar

Türkiye'nin doğal yapısının, yerleşme bölgelerinde dağınıklığa sebep olması ve sonuç olarak ta eğitim olanaklarının buralara götürülmesinde güçlüklerin bulunması gerçeği yanında, bir çok ülke ile karşılaştırıldığında ülkemiz din, dil ve sosyal sınıf faktörü gibi eğitim programlarını ve uygulamalarını etkileyen önemli sosyal problemler açısından iyi durumdadır.

Bu iyi durumu kısaca açıklarsak; Türkiye, dünyanın bir çok memleketlerine nispeten, dil yönünden avantajlı durumdadır. Türkiye'de nüfusun büyük bir çoğunluğu Türkçe konuşmaktadır. Bu eğitimin geliştirilmesi yönünden olumlu bir durumdur. Günümüzde Belçika, Pakistan, Hindistan, Kanada, Çin v.b. memleketlerde dil probleminin eğitim planlanmasını ve yürütülmesini güçleştirdiği söylenebilir[Varış, 1994: 268].

Halkının % 100'e yakın bir oranda İslam dinine mensup olduğu Türkiye'de, eğitilecek bütün fertler aynı dini kültüre mensup oldukları için, din birliğinin olumlu bir faktör olduğu söylenebilir. Genellikle bütün vatandaşların aynı dine mensup olmaları, eğitim amaçlarının tayininde ve öğrencilerde gerekli davranışların geliştirilmesinde güçlükle karşılaşmayacağı anlamına gelir.

- Türkiye'de, Dünya'nın muhtelif ülkelerinde görülen eğitimde bir sosyal sınıf olgusu bulunduğundan söz etmek oldukça güçtür. Türklerin yaşama tarzında,

yani kültürümüzde öteden beri, eğitim olanaklarının belli bir sınıfa özgü olmadığı bir gerçektir. Bu gelenek, Cumhuriyet ilanından sonra da eğitimin bütün halk çocuklarını kapsayacak şekilde geliştirilmesinde büyük rol oynamıştır. Yapılan bir araştırma, üniversitelerde ihtisasa yönelen kadronun % 42'sinin memur ve emekli % 17'sinin çiftçi, % 8,6'sının işçi ve % 3,3'ünün işsiz çocuğu olduğunu ve bu grubun öğrenim olanakları bakımından baba öğrenimine oranla büyük ölçüde ilerde olduğunu ortaya koymuştur[a.g.e., s. 270].

Yukarda ifade ettiğimiz sosyal gerçeklerin yanında, eğitim programlarının geliştirilmesi ve uygulanmasında şu hususlara da dikkat edilmesi gerekmektedir:

- Her toplumda insanların bir çok bakımdan, birbirlerine nispetle farklılık göstermesi bilinen bir olgudur. Bu farklılıklar ülkemiz insanında da bulunmaktadır. Farklılıkların münasebetiyle eğittiğimiz bireylerde; çeşitli düzeydeki insanlarla etkileşimde bulunmada etkililik, onlarla ahenkli çalışma yeteneği, iletişim kurma gücü gibi belli özellikleri geliştirmemiz gerekir.
- Toplumumuzda bugün, seçenek oluşturacak düşünceler vardır. Milli birlik, bu çeşitli görüş ve ideolojilere inanmış kimseler arasındaki dengeli ilişkilere dayanmak zorundadır. Bu yüzden öğrenciye hoşgörü ile davranma alışkanlığının kazandırılması gerekecektir.
- Toplumsal yapımız hızla değişmektedir. Bugünkü Türkiye on yıl önceki Türkiye olmadığı gibi, on yıl sonraki Türkiye de bugünkü Türkiye olmayacaktır. Hızla değişmekte olan böyle bir topluma üye hazırlarken, onu çevresine bütün benliğiyle uyma alışkanlığında bir insan olarak yetiştiremeyiz. Birey, çevresine sadece uymaktan çok, çevresi ile dengeli yaşamayı becerebilmelidir. Çünkü, bugünkü şartlara uyma gücünü kazanan birey yarın bu şartlar değişince yeni şartlar içinde uyumsuz bir insan olarak yadrganacaktır. Öyleyse belli bir çevreye uyup kalan değil, içinde yaşadığı her çevre ile dengeli yaşayabilen insanlar yetiştirmeye ihtiyaç vardır.
- Yine toplumumuzun hızla değişmesi yüzünden, bireyin hayatta karşılaşılacağı problemler, karşılaşıla geldiklerinden farklı olarak ve onu hazır

cevaplara bel bağlama yerine, yeni problemlere yeni cevaplar bulmaya zorlayacaktır. Bu münasebetle yetiştireceğimiz bireylerde probleme dönüklük tutumu ile problem çözme gücünün geliştirilmesine lüzum vardır. Yeni ve özel durumlar ile karşılaşacak olan bireylerin bildikleri ilkeleri yeni ve özel durumlara uygulama gücüne sahip olmaları gerekir.

- Az gelişmiş bir ülkenin insanı olarak hızla kalkınma ihtiyacı içindeyiz. Kalkınma, belli bir toplumu istenilmeyen şartlardan kurtarıp istenilen şartlara kavuşturmayı gerektirir. İstenilen yönde ilerlemede ise bir değişme söz konusudur. Öyleyse yetiştireceğimiz bireylerde en azından topluma ve problemlere dönüklük, ayrıca sosyal değişimin mahiyetini hakkıyla kavramışlık aranmalıdır.

2.4. Din Öğretiminde Program ve Program Geliştirme

Öğretim programı, öğrenci davranışlarında istenilen değişiklik ya da değişiklikler oluşturma amacıyla yapılan bir planlamadır. Genel eğitim ve öğretim içerisinde yer alan her dersin bir öğretim programı vardır. Eğitimde arzu edilen sonuca ulaşabilmek için, uygulanan öğretim programlarının, aksaklık ve eksiklikleri giderilerek, toplum ve bilimdeki değişme ve gelişmelere göre yeniden düzenlenmesi gerekir.

Genel eğitimin bütünlüğü içerisinde ülkemizde uygulanan din öğretimi programlarının da, bireyde istenilen dinî davranışların oluşturulabilmesi için geliştirilmesi ve bu istikamette değiştirilmesi kaçınılmazdır. Din öğretimi, yetiştirilmek istenen bireye “Temelinde insana saygı, düşünceye saygı, ahlakî olana saygı, hürriyete saygı ve kültürel mirasa saygı olan” bir tarzda sunulmalıdır [Selçuk, 2000: 15].

Din öğretiminde program geliştirme; din öğretimi programını, öğrencinin bilincinin gelişmesini sağlayacak, öğrenciye hayatının problemlerini çözebilecek yolları gösterecek ve aklını kullanabilecek şekilde düzenleme ve geliştirme faaliyeti olarak tanımlanabilir.

2.4.1. Din Öğretiminde Program Geliştirme Hedefleri ve Bu Hedeflerin Belirlenmesine Etki Eden Faktörler

2.4.1.1. Din Öğretiminde Program Geliştirmede Hedefler

Eğitimde ve din öğretiminde program geliştirme sürecinde yapılacak işler arasında ilk sırayı hedeflerin belirlenmesi almaktadır. Din öğretiminde belirli ve açık hedeflerin olmaması, gelişmekte olan insanları kontrol edilemez tesirlere terk etmek anlamına gelir. Din öğretiminde program geliştirmenin hedefleri, din öğretiminin hedeflerini gerçekleştirmektir. Din öğretiminin hedefleri ise aşağıdaki şekilde sıralanabilir:

- İnsanın temel ihtiyaçlarından olan “kendini geliştirmede” dinin katkısından yararlanma,
- Toplumsal hayatın, dinî boyutuna uyum sağlama, toplumda hakim olan dinî davranışların doğrusunu ve yanlışını seçebilme,
- Dinin evrensel boyutunu kavrayabilme,
- Dini, dinî-politik amaçlı grup ve kuruluşların ve hurafelerin etkisinden kurtarıp aslına uygun öğrenme,
- Kültürün dinî boyutunu anlayıp benimseyerek onu ilerletecek güce sahip olma,
- Bireysel ve toplumsal ahlakî davranışlardaki dinî temelleri görme[Tosun, 2000: 200-201].

2.4.1.2. Din Öğretiminde Program Geliştirmede Hedeflerin Belirlenmesine Etki Eden Faktörler

2.4.1.2.1. Felsefi Anlayışlar

“Din öğretiminde program geliştirmede etkili olan unsurların başında felsefi anlayışlar gelmektedir. Bunları devlet ve rejim anlayışı, insan anlayışı, din anlayışı, bilgi anlayışı ve eğitim anlayışı şeklinde ele almak mümkündür” [a.g.e., s. 150].

- Devlet ve Rejim Anlayışı: Örgün din öğretiminin nerede ve nasıl verileceğini de devlet ve yönetim anlayışı belirler. Çünkü örgün din öğretiminin uygulandığı okulun görevlerinden bir tanesi de devlet anlayışının ve devletin yönetim biçiminin meşruiyetini yeni nesillere aktarmak ve benimsetmektir. Din öğretimi, bir din devletinin okullarında daha fazla yer bulurken, Laik-demokratik bir devlette, mensup olunan dinin, halkın değerlerinin ve sahip olunan geleneğin özelliklerinden hareketle bir anlayış getirilecektir.
- İnsan Anlayışı: İnsana yaklaşım da, din öğretiminde program geliştirmede etkili olacak unsurlardandır. İnsan, bireysel ve birey olarak yaklaşıldığında daha özgürlükçü, toplumsal ve tebaa ağırlıklı yaklaşımlar ise daha belirleyici program anlayışını beraberinde getirecektir.
- Bilgi Anlayışı: Dinî bilgileri mutlak kabul edip, mutlak kabul etmeme din öğretiminde program geliştirmede hedeflerin belirlenmesine, etki eder.
- Din Anlayışı: İnsanın kendi dinine, dini içindeki mezhebine ve diğer dinlere karşı olan tutumu ve devletlerin din anlayışının olup olmaması da din öğretiminde program geliştirmede hedeflerin belirlenmesini etkilemektedir.
- Eğitim Anlayışı: Uygulanmak istenen eğitim anlayışı da din öğretiminde program geliştirmede hedefleri etkileyen unsurlardandır[a.g.e., s. 153].

2.4.1.2.2. Eğitim Felsefesi ve Eğitim Politikası

Bir ülkede uygulanan eğitim felsefesi ve politikası bütün program geliştirme faaliyetlerini etkilemektedir. Din eğitimi programlarını geliştirmede hedeflerin belirlenmesinde milli eğitim politikası ve bu politikanın yetiştirmek istediği insan tipini gösteren milli eğitimin genel amaçları belirleyici rol oynamaktadır.

Halk ile milli eğitim politikalarını hazırlayıp yürütenler arasında bir çatışmanın olmaması için; milli eğitimin yetiştirdiği insan tipinin, halkın beklentileri ile zıtlık oluşturmaması, bir zıtlık olmadığı durumlarda ise eğitim politikalarının halka iyi sunulması gerekmektedir.

2.4.1.2.3. Toplumsal ve Dinî Kültürel Yapı

Yetiştirilecek ferdi, topluma uyumlu bir hale getirme eğitimin görevlerindedir. "... din eğitimi ve öğretiminden, bireyleri toplumun dinî boyutuna uyumlu hale getirmede katkı sağlaması beklenir. Böyle bir katkı, topluma uyum sağlamada yaşayan dinî bilgi, duygu ve beceri düzeyleri davranışların yetişmekte olan nesillere kazandırılması ile gerçekleşecektir. Bu davranışlar aynı zamanda dinî-kültürel özelliklerdir.

Konunun bir başka boyutunu dinî-kültürel farklılıklar oluşturmaktadır. Din eğitimi programlarının geliştirilmesinde bu farklılıklar etkili olabilir. Ancak bu etkili olabilirlilik seçilen program yaklaşımına ve anlayışına bağlıdır. Farklı dinlerden insanların ve ayrı dinin farklı mezheplerine bağlı insanların bir ulusu teşkil ettiği ülkelerde bu husus ciddiyle göz önünde bulundurulmalıdır. "Bu açıdan bakıldığında din eğitimi programlarının belli bir çerçeveye çizmekle beraber esnek olmaları ve aynı zamanda işlevsel özellik taşımaları beklenmelidir..."[a.g.e., s. 155]

2.4.1.2.4. Devletin ve Toplumun Dünya Devlet ve Toplamları Arasındaki Konumu

Din eğitimi ve programı geliştirilecek bir ülkede, o ülkenin dünya milletleri arasındaki konumu ve yönelişleri de hedeflerin belirlenmesinde etkili bir rol oynayacaktır. "... Dünya ülke ve toplumlarından uzak, içine kapanık bir devlet ve millet yaşamını tercih etmiş bir yapı, daha çok kendi içindeki hâkim dinî yapıya göre bir din öğretimi programı geliştirmeyi uygun bulurken, dünyaya açılan, yönünü belirli özelliklerdeki devlet ve toplumlara doğru çevirmiş devlet ve toplumlar, daha geniş bir din öğretimi programı geliştirme anlayışına sahip olacaklardır..."[a.g.e., s.156].

2.4.1.2.5. Öğrencinin Özellikleri

Din öğretimi programında ihmal edilmemesi gereken unsurlardan bir tanesi de öğrencinin özellikleridir. Bu ifadeden öğrencinin hazır bulunuşluk düzeyi ve öğrencinin ihtiyaçları anlaşılabilir. Din öğretimi programı bunların etkisiyle şekillenir. Öğrencinin özelliklerine dikkat etmek, öğrencinin yaşadıklarının ve yaşaması muhtemel olanların öğretim programlarına alınmasıdır. "...din eğitiminin görevi bir değer olan, bir kişilik olan öğrenciden hareket etmek ve öğrenciye dinin değerlerini kendi kişisel değeri, kendi kişiliğinin ifadesi haline getirmesine yardım etmektir" [a.g.e., s.160].

2.4.3. Din Öğretimine Özgü Program Geliştirme Modelleri

Din öğretiminde program geliştirmede hedeflerin belirlenmesine etki eden faktörler farklı din öğretimi programı geliştirme çalışmalarını ortaya çıkarır. Çalışmamızın bu bölümünde Dünya’da uygulanan ve denemeleri yapılan farklı din öğretimi program çalışmaları hakkında bilgi verilecektir.

2.4.3.1. Mezheplere Göre Din Eğitimi ve Din Öğretimi Programı

Mensubu olunan tek bir dinin veya mezhebin öğretiminin konu edildiği bu anlayışta “diğer mezheplerin veya dinlerin bilişsel düzeyde öğretilmesi mümkün olabilmektedir” [a.g.e., s.169]. Farklı mezheplerin bulunduğu ülkelerde, her mezhebin programlanıp farklı okullarda okutulması şekliyle de uygulanmaktadır.

2.4.3.2. Mezhepler Üstü Din Eğitimi ve Din Öğretimi Programı

Mezhepler üstü din öğretimi, “birleştirici model” ve “çoğulcu model” olmak üzere iki şekilde yorumlanmaktadır.

Birleştirici modele göre din dersinde, dinin özü, üzerinde ayrılık bulunmayan ilkeleri okutulmalı, mezheplerle ilgili ayrıntılara girilmemelidir[Bilgin,1998: 83]. “...Mezhepler arası farklar silinmeli, görmezlikten gelinmelidir. Mezhepler tanıtılarak ve inceleme konusu yapılarak birbirine yaklaştırılmalıdır. Onların ayrı dinin, inançta yaşanışından doğan anlayış farklılıkları olduğu vurgulanmalıdır. Böylece dinin bütünlüğü korunmuş olur”[a.g.e., s. 83].

Çoğulcu modele göre ise “din dersi toplumun bir aynası olmalıdır. Yani bu ders, her mezhebi olduğu gibi her türlü dini, dünya görüşünü ve ahlak anlayışını da ğretim konusu yapmalıdır. Toplumsal gerçeğe uygun olan budur”[a.g.e., s. 83].Yetiştirilecek bireylere farklı mezheplerin tanıtılması ve bildirilmesidir. Farklılıklar tanınmazsa toplumda insanların birbirlerini dışlamaları söz konusu olabilir.

2.4.3.3. Dinler Arası Din Eğitimi ve Din ğretimi Programı

Birden fazla dinin yoğun olarak yaşandığı ülkelerde ortaya atılmış bir kavramdır. “Dinler arası din eğitimi modelinin temelinde, aynı ülkede yaşayan farklı dinlere mensup öğrencilerin okullarda, ayrı din dersleri görerek dinsel yönden birbirlerine yabancılaşmalarını önlemek için, aynı derste, dinlerdeki ortak konuları birlikte işleyerek birbirlerini anlamalarına yardımcı olmak amacı yatmaktadır”[Tosun, 1999: 172].

3. ESKİ VE YENİ DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRMALI DEĞERLENDİRİLMESİ

Eğitim öğretim programlarının etkililiği hakkında yargıda bulunmak ve programdaki aksaklıkların, programın hangi öge ya da ögelerinden kaynaklandığını belirleyerek gerekli düzeltmelerin yapılmasına olanak sağlamak eğitim sürecinde program değerlendirmenin amaçlarından birisidir [Erden, 1998: 9].

Program değerlendirme çalışmalarında kullanılan yöntemlerden biri ürüne ve erişişe bakarak program değerlendirme, bir diğeri ise programın ögelerine yönelik değerlendirmedir.

İşte biz bu çalışmamızda, eski DKAB programıyla yeni DKAB programını ögelere yönelik değerlendirme açısından ele alacağız. Bu kapsamda ilk olarak programların genel ve özel amaçları; Toplumun ihtiyaçlarını karşılayacak yönde olup olmamaları, kendi içlerinde çelişki halinde bulunup bulunmadıkları, istendik davranış değişikliğini açıklayan bir şekilde dile getirilip getirilmedikleri, gerçekleşebilecek nitelikte olup olmadıkları konu alanının özelliklerine uygun olup olmadıkları, v.b. yönlerden karşılaştırılarak değerlendirilecektir. Daha sonra kapsamın değerlendirilmesine geçilecektir. Kapsam, bir öğretim programının içerdiği belirli olguları, kavramları, ilkeleri, genellemeleri, yöntemleri v.b. ifade eden bir terimdir. Programların kapsam ögeleri değerlendirilirken ; Kapsam hedeflerle tutarlı mı? Kapsamda yer alan bilgiler önemli mi? Kapsam öğrenciler için anlamlı mı? Kapsamda yer alan bilgilerin sunulmuş sırası öğrenme ilkelerine uygun mu? v.b. sorulara alınacak cevaplar ışığında eski ve yeni DKAB programları karşılaştırılarak bir değerlendirme yapılacaktır.

3.1. Genel Amaçların Değerlendirilmesi

Öğretim programının birinci ögesi amaçlardır. Öğretim programında yer alan bütün derslerin, genel ve özel amaçları vardır. Amaçlar, yetiştirdiğimiz insanda bulunmasını uygun gördüğümüz, eğitim yoluyla kazandırılabilir nitelikteki istendik

özellikleri belirten ifadelerdir [Ertürk, 1978: 27]. Amaç, ilkelerinde belirtilen özellikler, bilgiler, yetenekler, beceriler, tutumlar, ilgiler, alışkanlıklar v.b. olabilir [Erden, 1998: 22].

Genel amaçlar, toplumun eğitim faaliyetlerine yön verirler. Ayrıca eğitim faaliyetlerinin sonucunu belirtirler. Ancak açık seçik tanımlanamazlar. Bununla birlikte genel amaçlar, belli bir öğretim programındaki etkinliklerin düzenlenmesine yardımcı olamayacak kadar da genel ifade edilmezler.

Eğitim programlarının genel amaçları ile ilgili kısa bir değerlendirme yaptıktan sonra 1982 yılı DKAB programının genel amacını, amaçlarda bulunması gereken unsurlar ışığında değerlendirelim.

1982 yılında din eğitimi ve öğretiminde yeni düzenlemeler yapılarak, DKAB dersi Anayasanın 24. maddesi ile zorunlu hale getirilmiştir. DKAB derslerinin genel amaçları; Anayasanın ilgili maddesi doğrultusunda Milli Öğretim Yüksek Kurulu tarafından hazırlanmış ve Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının 29 Mart 1982 tarih ve 2109 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. DKAB dersinin genel amacı programda şöyle ifade edilmektedir.

“Temel eğitim ve ortaöğretimde öğrenciye, Türk Milli Eğitim politikası doğrultusunda genel amaçlarına, ilkelerine ve Atatürk’ün laiklik ilkesine uygun, din, İslam Dini ve Ahlak Bilgisi ile ilgili yeterli temel bilgi kazandırmak; böylece Atatürkçülüğün, milli birlik ve beraberliğin, insan sevgisinin dinî ve ahlakî yönden pekiştirilmesini sağlamak, iyi ahlaklı ve faziletli insanlar yetiştirmektir.”

İfade edilen DKAB programının genel amacı, DKAB dersinin ne maksatla okutulacağını, ders programlarının hangi maksadı temin etmek üzere hazırlandığını açıkça göstermektedir. Bu amaç toplumun ve bireyin ihtiyaçlarına cevap vermekten uzaktır. Oysa toplumun yetişmekte olan bireylerini her şeyden önce birer insan olarak ele alıp onların genel din eğitimlerinin, insan-din ilişkisinin tabii düzeni içinde yürütülmesi gerekir. Başka amaçları gerçekleştirmek üzere din eğitimi vermek ve bu hususta din eğitimini bir araç olarak telakki etmek, her bakımdan

yanlış olacağı gibi, güdülen maksatların gerçekleşmesine de yardımcı olmayacaktır. Kısacası 1982 yılı programının genel amacında da görüldüğü gibi, DKAB dersi Türk Milli eğitim sisteminin istediği insan tipini yetiştirmede bir araç olarak kullanıldığı açıkça görülmektedir. Oysa din eğitimi araç olarak değil amaç olarak kabul edilirse ulaşılmak istenilen amaçlara sağlıklı bir şekilde ulaşılır [Cebeci, 1996: 132].

1982 yılı DKAB programının genel amacında dini ve ahlaki bilgilerin yanında faziletli olmak gibi tutum, alışkanlık ve değerlerle ilgili davranışların da kazandırılması esas alınmıştır. Bununla birlikte DKAB dersinin genel amaçları tek bir paragraf halinde çok kısa bir biçimde ele alınmış, amaçların vasıflarından olan “istenilen davranış değişikliğini açıklayan bir yönde dile getirilmesi” ilkesi göz önünde bulundurulmamıştır [Varış, 1994: 135]. Ayrıca bu programın genel amaçları, öğrenme alanlarından bilişsel öğrenme alanı düzeyinde kalmaktadır.

2000 yılı DKAB programında genel amaçlar, bireysel, toplumsal, ahlaki, kültürel, evrensel açılardan eski programa nispeten istenen davranış değişiklikleri daha açıklayıcı bir yönde dile getirilmiştir. Yeni programın diğer bir özelliği, toplumun ve bireyin ihtiyacını karşılayacak nitelikte olmasıdır [Doğan, Tosun, 2002: 62].

Yeni programda amaçlar, sadece bilişsel öğrenme boyutuyla değil, duyuşsal ve becerisel öğrenme boyutuyla da ele alınmıştır. Ayrıca bu programın genel amacı, din ve ahlak hakkında doğru bilgi öğretme açısından eski programdan farklılık göstermektedir.

Yeni müfredat programı geliştirilirken amaçların öğrenci ve öğretmenler tarafından daha iyi anlaşılması için ele alınan ilkeler, eski programda bulunmamaktadır. Bu ilkeler nasıl bir din öğretimi istendiğini açıkça ortaya koymaktadır.

İlkeler dikkatle incelenirse bu programla; bireyselliği temel alan, Kur'an merkezli, dinin ahlakilik unsurunun ön plana alındığı, öğrencinin hayatı ile ilişkilendirilen, hurafelerden arınmış, din ile din anlayışı arasındaki farkı görebilen, dini evrensel

öğretilerini fark eden ... bir din öğretimi ve bunun farkında olan bir öğrenci yetiştirilmek istendiği net olarak anlaşılacaktır [a.g.e., s. 63].

Eski ve yeni DKAB programlarının genel amaçları içerisinde dikkat çeken bir diğer husus, bu dersin, diğer dinler hakkında da genel bir kültür kazandırıcı yönüne işaret edilmesidir. Yeni programda bireysel açıdan “İslam dinini ve diğer dinleri ana kaynaklarına dayalı olarak tanımaları gerektiğini kavrayabilmelerini”, evrensel açıdan “Diğer dinleri temel özellikleriyle tanıyarak, bağlılarına hoşgörüyle yaklaşabilmelerini sağlama” amaçlarının yer alması buna en güzel örnektir [Altaş, 2001: 15].

1982 ve 2000 yılı müfredat programlarının genel amaçlarını karşılaştırarak kısaca değerlendirdik. Şimdi programların özel amaçların değerlendirilmesine geçebiliriz.

3.2. Özel Amaçların Değerlendirilmesi

Eğitim ve öğretimin beklenen ve istenilen çıktılarını tanımlayan amaçlar, daha önce de belirttiğimiz gibi en özel düzeyde ifade ediliyorsa, bunlara özel amaçlar adı verilir. Özel amaçlar, programın genel amaçları doğrultusunda, genellikle bir disiplin ya da çalışma alanı ile ilgili öğretim programlarını yönlendirmek amacıyla hazırlanır. Özel amaçlar, büyük ölçüde öğretim programları ile ilgili kapsamın seçimine, eğitim faaliyetlerinin hazırlanmasına daha fazla yardımcı olabileceği görüşünü getirmektedirler. [Erden, 1998: 23].

Ertürk, program değerlendirme çalışmalarına yeni bir bakış açısı getirerek, eğitim programlarında hem davranışsal hem de davranışsal olmayan ifadelere birlikte yer vermektedir. Bu yaklaşımda da öğrenciye kazandırılmak istenen amaçlar belirlenir, sonra her özelliğin işaretçileri olan davranışlar sıralanır. Ülkemizde 1980’den sonra geliştirilen programlarda daha çok Ertürk’ün yaklaşımı benimsenmiştir. Kuşkusuz bir programda amaçlar ne kadar detaylı ve davranışa yönelik ifade edilmişse, hedef davranışların gerçekleşmesi o kadar kolay olacaktır [a.g.e., s. 23].

Eğitim kurumlarının en önemli işlevi toplumun bütünlüğünü koruyan ve toplumun devamını sağlayacak bireyler yetiştirmektir. Bu nedenle eğitim programlarının amaçları toplumun özelliklerine ve ihtiyaçlarına uygun olmalıdır. Aksi takdirde bu kurumlardan yetişen bireyler topluma uyum gösteremez ve toplum içinde üzerine düşen görevleri yerine getiremezler.

1982 yılı müfredat programı üzerinde Mevlüt Kaya danışmanlığında 1996 yılında Samsun bölgesinde 136 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi öğretmeni arasında yapılan bir alan araştırmasında, öğretmenlerin yaklaşık % 72 si 1982 yılı müfredat programı özel amaçlarının toplumun beklenti ve ihtiyaçlarına uygun olmadığını sorulara verdikleri cevaplarla ifade etmişlerdir. Yine aynı araştırmanın bir diğer sonucuna göre DKAB öğretmenlerinin çoğu bu dersin amaçlarına ulaşmadığına inanmaktadırlar. Kayaya göre, Programda amaçların açık ve net olarak belirtilmemesi, Konuların ve içeriğin amaçlara dönük olmaması, amaçların davranışa dönük olmaması, yine amaçların çevre ve toplum şartlarına uygun olmaması, öğrencilerin ihtiyaçlarına cevap verememesi gibi sebepler, amaçlara ulaşmayı ciddi olarak engellemektedir [Kaya, 1998: 241].

2000 yılı müfredat programının amaçları bakımından toplumun beklenti ve ihtiyaçlarını ne ölçüde karşıladığı hususunda, temel ilkeler arasındaki “Eğitim aktivitelerinin işlevsel olması, toplumda bir ihtiyaca cevap vermesi ve yaşanan sorunların çözümüne katkıda bulunabilmesi için, DKAB dersinin programında yer alması gereken üniteler yaşamla ilişkilendirilerek belirlenmiştir.”ibaresi programın dolayısıyla amaçların hazırlanırken toplumun beklenti ve ihtiyaçlarının dikkate alındığını gösterir.

Ertürk’e göre bireyin fiziksel ve sosyal bir çok ihtiyacı vardır. Eğitim kurumları hem bireye bu ihtiyaçlarını toplum içinde ve onunla uyumlu biçimde karşılama yollarını öğretmeli hem de bu ihtiyaçlara karşıt görüşte olmamalıdır [Ertürk, 1978: 26].

Amaçlar, aynı zamanda öğrencilerin hazır bulunuşluk düzeylerine uygun olmalı. Hazır bulunuşluk, olgunlaşma ve öğrenme sonucu kişinin belli davranışları yapabilecek bir düzeye gelmesidir [Erden, 1987: 151]. Diğer bir deyişle öğrencilerin

bir davranışı gösterebilmeleri için hem o davranışı gösterebilecekleri bilişsel, sosyal ve psiko-motor gelişim düzeyine gelmiş olması hem de davranışla ilgili önbilgilere sahip olması gerekir [Erden, 1998: 26].

2000 yılı müfredat programı ve amaçlarının geliştirilmesinde öğrencilerin bilgi seviyeleri ve psikolojik öğrenme yaşları göz önünde bulundurulmuş, öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak için, öğrenciyi merkeze alan ve öğrencilere, eleştirel, yaratıcı, bilimsel düşünme, akıl yürütme gibi beceriler kazandıracak, eğitim teknolojisinin kullanılmasına imkan sağlayacak çağdaş bir program anlayışı esas alınmıştır [Eşsiz, 2002: 20-21].

1982 yılı müfredat programlarında amaçlar, öğrencilerin bilgi seviyeleri ve psikolojik öğrenme yaşları fazla dikkate alınmadan hazırlanmıştır. Örneğin 4. ve 5. sınıf programlarının özel amaçlarında ikinci sırada yer alan “İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak esaslarını bilmek” ibaresi öğrenciye DKAB dersiyle ilk tanıştığı bu dönemde doğrudan ağır bir yük yüklemektedir. Yani öğrenci 4. sınıfta henüz İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak esaslarını kavrayabilecek bilgi seviyesine ve psikolojik öğrenme yaşına sahip değildir.

2000 yılı müfredat programı geliştirilirken genel amaçlar, özel amaçlar, program içinde amaçların hangi sınıfta ve hangi üniteler altında gerçekleştirileceği açıklayıcı yönde bir dille detaylı olarak ifade edilmiştir. Örneğin 4. sınıfın “Temiz olmalıyım” adlı ünitesinin “Sağlıklı olmak için temizliğin önemini fark eder, Bedenini ve elbiselerini temiz tutmanın önemini fark eder, çevresini temiz tutmanın gereğini kavrar, dinimizin temizliğe verdiği önemi kavrar.” özel amaçları görüşümüzü çok güzel açıklar.

1982 yılı müfredat programı geliştirilirken özel amaçların hangi sınıfta hangi üniteler altında gerçekleştirileceği açık ve net olarak belirtilmemiştir. Her ne kadar 6. sınıfta 1. ünite olan “Din Kavramı”nda dinler hakkında genel bilgi başlığı altında Musevilik ve Hıristiyanlık dinleri hakkında bilgi veriliyor gibi görülüyorsa da hem diğer dinler bu iki dinle sınırlandırılmış, hem de öğretmene bu amaçlara yönlendirici

konu başlığı bu ünite altına alınmamaktadır. Ayrıca özel amaçlar çok kısa, ders konularının hepsini yansıtamayan dar bir çerçevede ele alınmıştır [a.g.e., s.15].

Eğitim programında yer alan bilişsel, duyuşsal ve psiko-motor amaçları kapsamdan bağımsız düşünmek mümkün değildir. Bu nedenle amaçlar değerlendirilirken amaçların konu alanının özelliklerine ve kapsamla tutarlılığına bakmak gerekir [Erden, 1998: 27].

Bilişsel alana giren bir davranış, bir boyutuyla duyuşsal, diğer boyutuyla psiko-motor alanla ilgili olabilir. Ancak hedefte zihinsel bilgi kazandırma özelliği ağır basıyorsa bilişsel (cognitif, ma'rifi) alan; duygu, ilgi, tutum, güdülenmişlik, kaygı, benlik, kişilik ve değer yargıları gibi davranışlar ağır basıyorsa duyuşsal (affektif, vicdani) alan; jest, mimik, ses, el, kol, vücut hareketleri gibi becerilerin baskın olduğu öğrenmeler psiko-motor (devinsel, hareki) alan içerisinde değerlendirilmektedir [Aydın, 1998: 199].

Bu bilgiler doğrultusunda 1982 yılı müfredat programlarının amaçlarına baktığımızda, amaçların çoğunun duyuşsal alanla ilgili olmasına rağmen, bu amaçlara ulaşamamakta, eğitim seviyesi daha çok bilişsel alanda, yani zihinsel öğrenmelerle sınırlı kalmaktadır. Bununla birlikte amaçların davranışa dönüştürülebilecek şekilde ifade edilememesi de amaçlara ulaşmayı engellemektedir [a.g.e., s. 201].

2000 yılı müfredat programında amaçlar, bilişsel, duyuşsal ve becerisel (psiko-motor) öğrenme alanları dikkate alınarak sistemli bir şekilde hazırlanmıştır [Doğan-Tosun, 2002: 63].

Doğan ve Tosun'a göre iyi bir programın kendisiyle beraber amaçlarının da hem işlevsel hem de esnek olması gerekir. Amaçların işlevsel olması demek, kullanışlı işe yarar olması, öğrencinin gereksinimlerinin karşılanmasına ve yeteneklerinin geliştirilmesine imkan sağlaması demektir [a.g.e., s. 40].

2000 yılı müfredat programının özel amaçlarına dikkat edilirse, programda özel amaçlar; kimi ünitelerde fazla, kimi ünitelerde ise iki tane olacak kadar azdır. Yani özel amaçlar ünitelerde yer alan bütün konuları içerecek şekilde yazılmamıştır. Bunun nedeni programın çerçeve esnek program olmasından kaynaklanmaktadır. Yani öğretmen için burada verilen özel amaçlar temel olmakla beraber din dersi öğretim programının temel ilkelerini ve genel amaçlarını göz önünde bulundurarak öğretmen, dersin, çevrenin, öğrencilerin durumlarına göre başka özel amaçlarda yazabilir. Öyle anlaşılıyor ki bu özel amaçlar, öğretmen için sadece bir örnek niteliğindedir. Bu aynı zamanda öğretmenlerin öğretme-öğrenme etkinlikleri sonucunda bu özel amaçlara ulaşacakları izlenimini verebilir. Ancak ifade ettiğimiz bu çerçeve esnek program özelliğini 1982 yılı müfredat programında görebilmek mümkün değildir [a.g.e., s. 68].

2000 yılı müfredat programının özel amaçlarında genel ifadeler yerine özel ifadelerin kullanılmasına dikkat edilmiştir. 6. sınıfların 8. maddesinde olduğu gibi “Fil Suresini ezberden okur ve anlamını söyler” gibi. Yine amaçlar 1982 müfredat programından farklı olarak programı başarı ile tamamlayan öğrencinin durumunu belirtir tarzda sunulmuştur.

1982 müfredat programlarına bakıldığında, genel amaçlarda olduğu gibi, özel amaçlarda da bir farklılık olmadığı görülmektedir. Bu müfredat programında DKAB dersinin özel amaçları 4. ve 5. sınıflar ve 6, 7, ve 8. sınıflar olarak iki ana grup halinde ele alınmışken 2000 yılı müfredat programında her sınıf için ayrı olarak ele alınmıştır.

3.3. Kapsamın Değerlendirilmesi

Her eğitim programının, deseni ya da program geliştirme modeli ne olursa olsun açık ya da örtük biçimde belirlenmiş bir kapsamı vardır. Kapsam (içerik), daha önce de ifade edildiği gibi bir eğitim programının içerdiği belirli olguları, kavramları, ilkeleri, genellemeleri, yöntemleri vb. ifade eden bir terimdir [Erden, 1998: 29].

Eğitim programı tasarımı sırasında kapsamın seğimi ve örgütlenmesi programın başarısı açısından büyük önem taşır, bu nedenle kapsamın değerlendirilmesi sırasında da bu işlemlerin yerindeliği hakkında veri toplamak ve elde edilen verileri yorumlayarak kapsamın etkililiği hakkında bir yargıda bulunmak gerekir[a.g.e., s. 30].

Programların etkili olabilmesi için her şeyden önce kapsamın amaçlarla tutarlı olması ve tüm amaçları kapsayacak biçimde seğilmiş olması gerekir. Kapsamla amaçlar arasındaki tutarlılığın sağlanması için yapılması gereken ise bir dersle ilgili özel amaçlara uygun kapsamın seğilmesidir. Örneğin Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde öğrencilere ibadet konusunda bilgi verilmek isteniyorsa kapsamında, ibadetlerin bütün yönlerini yansıtan bir programın hazırlanması gerekir.

Bu açıdan programları incelediğimizde, örneğin yeni programların 5.sınıfının amaçları arasında “peygamberleri tanıyalım” amacı yer almasına rağmen, peygamberlerin tanıtılmasında bazı ortak özelliklerini ele almaktan öteye geçilememiş, oysa peygamberlerin ortak özellikleri işlendikten sonra Kur’an-ı Kerimde kıssa biçiminde hayatları anlatılan peygamberlerden bir kısmının hayatı programa eklenebilirdi. Yani peygamberler konusu daha kapsamlı boyutuyla amaca uygun bir şekilde ele alınmış olurdu.

Öğretim programlarının kapsamında (içeriğinde) yer alan bilginin önemli olması gerekir. Kapsamda yer alan bilginin önemli olması ise konu alanındaki temel bilgileri içermesi ile mümkündür. Kapsamın önemi programların genel ve özel amaçlarına göre değişir. Diğer bir deyişle hangi bilginin önemli olduğuna karar verirken sınıf düzeyinin, genel ve özel amaçların göz önünde bulundurulması gerekir. Örneğin yeni DKAB dersi programının 6.sınıfında yer verilen “vatanımızı ve milletimizi seviyoruz” ünitesi bu ders için doğrudan önem teşkil etmeyebilir ancak aynı durum vatandaşlık dersi için geçerli değildir. Dolayısıyla bu konuya Vatandaşlık dersin de yer verilmesi konunun öğrenciler tarafından öğrenilmesi için yeterli olacaktır. Ayrıca bu konuya DKAB dersinde ayrıntılı olarak yer ayrılması isabetli olmamıştır.

Öğretim programlarının kapsamının (içeriğinin) öğrenciler için anlamlı olması gerekir. Kapsamın öğrenciler için anlamlı olması ise onların ilgilerine ve ihtiyaçlarına uygun olmasına bağlıdır. Kuşkusuz kapsamın anlamlılığı öğrencilerin kişisel beklenti ve ilgilerinden büyük ölçüde etkilenir. Örneğin eski DKAB dersi öğretim programlarında 5.sınıf, 7.sınıf ve 8.sınıf programlarında ayrı bir ünite şeklinde Laiklik konusuna tekrar tekrar yer verilmesi öğrencilerin kişisel beklenti ve ilgilerinden oldukça uzaktır. Nitekim tecrübelerimiz de bu görüşümüzü doğrular niteliktedir. Çünkü DKAB dersine girdiğimiz 7. ve 8. sınıfların bir çoğunda öğrenciler, Laiklik konusunun İnkılap Tarihi ve Vatandaşlık derslerinde ayrıntılı olarak ele alınmış olmasına rağmen bu ders programında da tekrar tekrar ayrıntılı olarak yer verilmesini anlamsız bulduklarını ifade etmişlerdir. Neyse ki yeni DKAB dersi programlarında Laiklik konusuna tekrar tekrar yer verilmemekle bu durumun düzeltilmiş olduğu görülmektedir.

İyi bir öğretim programında bulunması gereken özelliklerden bir diğeri de, programın kapsamında yer alan bilgilerin sırası öğrenme ilkelerine uygun olması özelliğidir.

Öğretim ilkelerine göre kapsamda yer alması gereken bilgiler, basitten karmaşığa, benzerden benzer olmayana, yakından uzağa ve somuttan soyuta doğru sıralanmaları gerekmektedir.Yapılan araştırmalar bu tür sıralamanın başarıyı artırdığını göstermektedir.

Bu açıdan programlar incelendiğinde yeni DKAB programlarında bu durumun dikkate alındığı görülmektedir. Örneğin 4. sınıfta çocuğun ilk din dersinde günlük konuşmalardaki besmeleyi, Allah'a şükri, günah, sevap, helal ve haram kavramlarını, dilek ve dualarımızdaki dinî ifadeleri, selamlaşmayı, evimizde, çevremizde bulunan dinî sembollerini öğrenmesi yeni programın, Öğretim ilkelerine göre basitten karmaşığa, benzerden benzer olmayana, yakından uzağa ve somuttan soyuta doğru kapsamın hazırlandığının en güzel göstergesidir.

Eski ve yeni DKAB programlarının, iyi bir programın kapsamında bulunması gereken unsurları dikkate alarak kısaca bir değerlendirmesini yaptıktan sonra, şimdi

de yeni programda yer alan konuların ünitelere ve sınıflara dağıtılmasında eski programla farklılıklarına ve benzerliklerine işaret edeceğiz.

Yeni Programın özen gösterilerek hazırlanmaya gayret edildiği, başlıkların ve alt başlıkların bir birine uyum içerisinde hazırlandığı görülmektedir. Ancak, şu kadarını söylemek gerekir ki, bazı başlıklarda "Allah", bazılarında da "Tanrı" kelimesinin kullanılması bu uyumu bozmaktadır. Mesela, s.914'de "Tanrı ile iletişim kurmada yapay engellerin aşılması" ifadesindeki Tanrı yerine Allah kullanılması daha uygun olurdu.

Yeni müfredat programının, öğrencilerin yaş, akıl ve kültür seviyeleri dikkate alınarak hazırlandığı görülmektedir. Daha önceki programda takip edilen klasik anlayışla "İslam'ın şartları" 6. sınıfa ve "İmanın şartları" da 7. sınıfa verilmemiş, maddeler ayrı ayrı olarak sınıflara dağıtılmıştır. Bu uygulamanın avantajları olacağını düşünüyorum. Mesela, 7. sınıf konuları içerisinde yer alan "Kader ve kaza" konusu 7. sınıfta öğrenciler tarafından zor anlaşılıyordu. Yeni müfredatta bu konu 8. sınıf konuları içerisine aktarılmıştır. Bu da, ilgili konuyu daha iyi anlamalarına sebep olacaktır.

Ayrıca, öğrencilerin gelişen akıl ve kültür seviyelerine uygun olarak bilhassa güncel konuların da müfredata eklenmiş olması sevindirici bir gelişme sayılabilir. Biz, bunlara aşağıda yer vereceğiz. Yeni yayımlanan müfredat programında öncekinden farklı olarak bu programın geliştirilmesindeki ilkeler, programın genel ve özel ilkeleri ve amaçları daha ayrıntılı bir şekilde ele alınmış, derslerin ve konuların islenişine dair bir çok örnek isleniş şekillerine yer verilmiştir. Programın genel amaçları ve hedefleri ile ilgili olarak Atatürk milliyetçiliği, Türk milletinin millî ve manevî, kültürel değerleri, laiklik, milli birlik ve beraberliği güçlendirici sevgi, saygı, kardeşlik, arkadaşlık, dostluk bağlarını pekiştirici; vatan, millet, bayrak, şehitlik, gazilik gibi millî değerlerin ve kavramların öğrenciler tarafından benimsetilmesine ve saireyse yönelik maddeler, Din öğretiminin temel gereği olarak Müslüman olmayan öğrencilerin dinin temel konularında sorumlu tutulmamaları, konuların ilgili ayet, hadis mealleriyle desteklenmesi, okuma parçaları, hikayeler ve

resimlerle açık ve anlaşılır hale getirilmesi, İslam'ın iman, ibadet; namaz, oruç, hac, zekat, güzel ahlak vb. temel esaslarına yer verilmesi, yanlış ve eksik dinî bilgi ve anlayışların bilimsel bir yaklaşımla ele alınması, İslam'ın hurafelerden uzak "akılcı" ve evrensel bir din olduğunun çeşitli örneklerle anlatılması gibi maddeler ve genel olarak eğitim esaslarından olan geçmiş ve gelecek konularla mümkün mertebe irtibat kurmaya özen gösterilmesi, ünitelerin yıllık plana dağıtılmasını öğretmenlerin ayarlaması, onlar arasında zamana göre yer değişikliği yapması vb. maddeler, ancak resmî makamlarca onaylanmış meallerden, ilmihallerden ve kitaplardan istifade etmenin, sure ve duaların eski harflerle okutulmaması ve yazdırılmaması gerektiği gibi hususların yeni müfredatta da yer aldığı görülmektedir.

Yeni Programın geliştirilmesinde temel kabul edilen ilkelerin bir kısmı yukarıda işaret ettiğimiz türden olmazsa olmaz kabul edilen ilkelere aittir. Ancak bu kısımda daha önce pek bahsedilmeyen ilkeler de benimsenmiştir. Yeni ifade edilen ilkelerin ortaya konmasında günümüz bilim anlayışının ve bilimde gelinen noktaların, zamanımızdaki Türkiye toplumunun siyasi ve sosyal yapısının, kamuoyunun ve insanların din anlayışlarının dikkate alındığı göze çarpmaktadır. Bu bağlamda "öğrenmeyi öğrenme" yeterliliği kazanılmasına, araştıran, sorgulayan, demokrasiyi özümsemiş, hoşgörülü birey yetiştirmeye, her şeye karşı sevgi ile olumlu yaklaşım bilincinin verilmesine, öğrenilen bilgilerin hayata aktarılmasına ve hayatla iç içe olan konulara daha fazla önem verilmesine, dinin insan hayatında anlam kazanmasına, birey bilincinin verilmesine, bunun yanında birey bilincinin toplumsallığa ve toplumsal duyarlılığa ulaşmasına, dinin "hukukun üstünlüğü"nü esas aldığı ortaya konmasına, din alanında yetkin olan ile olmayanın ayrılabilmesine, "Tanrı" ile iletişim kurmada yapay engellerin aşılmasına, mezheplerin dinin anlaşılma biçimleri olarak değerlendirilip ayrımcılık olmadıklarını, çağlara ve ortama göre dinin anlaşılma biçimlerini ortaya koyan bir zenginlik olduğunun vurgulanmasına dikkat edildiği belirtilmiştir. Ayrıca kültürel etkileşimin hızlandığı günümüzde "barış ve hoşgörü kültürünün" gelişmesi amacıyla önceki müfredatta var olan Yahudilik ve Hıristiyanlık'ın yanında "Hinduizm" ve "Budizm" in de programa eklenerek tarihi gelişimleri ile temel özelliklerinin ve öğretilerinin içeriklerinin, İslamiyet karşısındaki durumlarının konu olarak işlenmesine karar verilmiştir. Programın

hazırlanmasında göz önünde bulundurulmuş bu ilkelerin ünitelere ve konulara yansıtıldığı görülmektedir ki bu, din eğitimi açısından olumlu bir gelişme olarak değerlendirilebilir.

Yeni müfredatta birey bilincinin yerleştirilmesi ve bu bilincin toplumsallığa dönüştürülmesi ilkesinden hareket edilerek konuların şekillendirildiği görülmektedir. Bu ilkelerden hareketle bilhassa ünite ve konu başlıkları çoğu kez birinci tekil şahsa (ben) göre, zaman zaman da birinci çoğul şahsa göre (biz) tespit edilmiş olup öğrencilerin ilgili konuları daha çok sahiplenerek benimsemeleri hedeflenmiştir.

“Din ve Ahlak Hakkında Neler Biliyorum”, “Temiz Olmalıyım”, “Ben ve Din”, “Yaratana ve Yaratıklarını Sevelim”, “Sevinç ve Üzüntülerimizi Paylaşalım”, “Allah'a İnanıyorum”, “Dua Ediyorum”, “Yakınlarımı Sever, Sayar ve Yardımlarına Koşarım”, “Camimi Düzenli ve Temiz Tutarım”, “Paylaşalım, Yardımlaşalım: Zekat ve Sadaka”, “Kötü Davranışlardan Kaçınalım”, “Allah, Öfkemizi Yenmemizi İster”, “Savurganlıktan Kaçınırım” gibi başlıklar bu hedefe ulaşmak için yapılan değişikliklere örnek olarak verilebilir. Yeni Programın en olumlu tarafı gerçek hayatta her gün karşılaşılan veya sözü edilen ve dinin toplum hayatındaki yerini anlamaya yardımcı olacak konulara yer vermesidir. Bunu aşağıda zikredeceğimiz konularda açıkça görebiliriz. Dördüncü sınıf programında daha ilk konudan itibaren bu yeniliği görmek mümkündür. Çocuğun ilk din dersinde günlük konuşmalardaki besmeleyi, Allah'a şükürü, günah, sevap, helal ve haram kavramlarını, dilek ve dualarımızdaki dinî ifadeleri, selamlaşmayı, evimizde, çevremizde bulunan dinî sembolleri öğrenmesi yerinde bir seçimdir. Somuttan soyuta doğru bir gidiş eğitim metodu açısından da yerinde bir karardır. Önceki programda 4. sınıf müfredatı içerisinde yer alan "İbadet Yerleri" konusunun yeni müfredatta 5. sınıf konuları içerisinde yer alıp camii ve müştemilatını, görevlilerini vb. daha geniş bir şekilde tanımaya yer ayrılması da çocukların küçük yaşta ibadet yerlerini daha iyi tanımalarına fırsat verecektir.

Yürürlükten kaldırılan programda 8. sınıf konuları içerisinde yer alan dini ve milli bayramları, dini gün ve ayları öğrencilerin daha çocuk yaşta çevrelerinde olup biten dini merasimleri anlamaları bakımından 4. ve 5. sınıf konuları içerisinde alarak 8. sınıf konularını seviyelerine uygun olarak daha değişik konularla doldurmaları da olumlu olarak değerlendirilebilir. Ancak, 4. ve 5. sınıf öğretmeni olan arkadaşlarımızın bu konularda ne kadar yeterli olacakları bizleri düşündürmektedir.

Sürekli medyada gündeme getirilen, öğrencilerin çevrelerinde, aile ortamlarında duydukları cinler, ruh çağırma, Falcılık, Sihir ve Büyü, Şeytan ve Satanizm, Reenkarnasyon ve ruh göçü, Noel ve yılbaşı, Misyonerlik gibi konuların 7. sınıf konularına ilave edilmesi de yukarıda zikredilen ilkelerin konulara yansıtıldığının bir işaretidir. Gerçi bu tür konular ister istemez melekleri işlerken öğrenciler tarafından gündeme getirilerek az da olsa işleniyordu, ama yeni programla bunlara ayrı bir ders saatinin ayrılacak olması da olumlu bir gelişmedir ve bu konularla ilgili olarak öğrencilerin daha doğru bilgilerle yetişmiş olmaları sağlanacaktır. Mevcut dinleri ve kültürleri tanımanın ötesinde bilhassa Ruh göçü (Reenkarnasyonu) anlamak için olsa gerek "Hinduizm ve Budizm" konularının eklenmiş olması umarım onları esas konular haline getirmez ve sadece kısa bir bilgi verme şeklinde değerlendirilir, teferruata girilmez. Çünkü, bu konular 9. sınıf (lise 1) konuları içerisinde yeteri kadar ayrıntılı yer almaktadır ve 7. sınıfta daha fazla gündeme getirilmesi fazla bir fayda getirmeyecektir.

Yukarıda zikredilen ilkelerin istikametinde "Dinin kültürümüz üzerindeki etkileri" konusuna ve bu konu çerçevesinde dilimizdeki, edebiyatımızdaki, örf ve adetlerimizdeki, musikimizdeki, mimarimizdeki dini motiflere yer verilmesi; "Din Anlayışındaki Farklılıklara Dayalı Oluşumlar" konusu içerisinde mezheplerin, tarikatların ve cemaatlerin yer alması da dinin toplumsal hayattaki yerini anlamaya yardımcı olmaları bakımından olumlu gelişmeler sayılabilir.

Yeni müfredatın en olumlu taraflarından birisi de Hz. Muhammed (sav)'e genişçe yer vermiş olmasıdır. Peygamber (sav) ile ilgili konulara 4. sınıftan itibaren her sınıfta yer verilmiş, onun hayatı, örnek ahlaki üzerinde durulmuştur.

Peygamberimizin hayatını, çocukluğundan vefatına kadar tanımak, onun hem ferdi, hem ailevi hem de içtimaî alanlarda sergilediği Kur'an'dan övülen güzel ahlakını tanımak öğrenciler için son derece yararlı olacaktır.

Sekizinci sınıf konuları içerisinde yer alan "Kutsal Kitabımızı Tanıyalım" konusu kaldırılmış ancak onun eksikliği bilhassa 7. sınıf konuları içerisinde Kur'an ile ilgili olarak onun indirilişine, iç düzenine, onun insanlara ne kadar gerekli olduğuna ve konularına; Kur'an'dan Allah'ın insanlarla ve evrenle, insanların insanlarla ve evrenle olan ilişkilerine daha tafsilatlı olarak yer verilerek giderilmiştir.

Yeni müfredatta "Din Anlayışındaki Farklılıkların Sebepleri" konusunda sadece insanın yapısı, siyaset, ortam, kültür ve ekonomi maddelerine yer verilmiş, dini nasların kendi yapılarının da farklılıkların sebebi olduğuna yer verilmemiştir. Kanaatime göre konuya bu madde de eklenmeli ve ilgili sınıfın seviyesine göre örneklerle işlenmesine yol açılmalıdır. Bence, yeni müfredatın yukarıdan beri zikrettiğimiz ilkeler ışığında geliştirilmesi konusundaki en büyük eksikliği veya hatası 8. sınıf konuları içerisinde yer alan "bazı Peygamber kıssaları'nın ise müfredattan çıkarmış olmasıdır. Onları sırf bir hikaye gözüyle gördüklerinden dolayı müfredattan çıkarıldığını düşünmeyi doğru bulmuyorum. Kur'an'dan çokça yer verilen bu kıssaların mutlaka insanlara ulaştırılması ve onlardan ibretler alınması gerekmektedir. Bu kıssalar, öğrencilerdeki Allah inancının ve marifetinin daha güzel yerleşmesine çok yardımcı olmaktadır. Zaten bu tür konuların en güzel meyve vereceği çağ da mutlaka ilköğretim yaşlarıdır. Hele hele öğrencilerin hikayelere karşı duydukları ilginin doruk noktada olduğu bir devirde Onları bu kıssalardan mahrum etmek bence son derece yanlış bir tutumdur. Bunun düzeltilmesini, hiç olmazsa her sınıfın müfredatına belli ünitelerin sonuna okuma parçası olarak o peygamberlerin kıssaların eklenmesi taraftarıyım. Burada bir noktaya daha işaret ederek değerlendirmeme nihayet vereceğim. Önceki müfredatta 7. sınıf konuları içerisinde yer alan "Peygamberlere İman" konusu kaldırılmış ve sadece 5. sınıftaki "Peygamberleri Tanıyalım" konusuyla iktifa edilmiştir. Orada peygamberlerin sıfatları ile ilgili olarak klasik ilmihallerde sayılan 5 maddeden "İsmet" sıfatı çıkarılmıştır. Halbuki, bu sığata da yer verilmeliydi ve peygamberlerin

(Adem (as)in cennette yasak meyveden yemesinin dışında) vahiy olan konularda hata yapmadıklarının, vahiy olmayan konularda ise hata yapabileceklerinin, ama onların vahiy kontrolünde olduklarının ve hatalarında devamlı bırakılmadıklarının, Allah tarafından mutlaka düzeltildiklerinin ve doğruya sevk edildiklerinin işlenmesine fırsat verilmeliydi. Böylece öğrenciler, Peygamberlerin uyulacak, peşlerinden gidilecek ve insanları saptırmayacak şahsiyetler olduklarını daha iyi kavrayabileceklerdi. Bütün bunlara rağmen, olumlu ve olumsuz taraflarıyla yeni Programın hayırlara vesile olacağı kanaatindeyim.

3.3.1. Temel Konular Açısından Programların Değerlendirilmesi

Din Kültür ve Ahlak Bilgisi programları hazırlanırken, inanç, ibadet, ahlak ve diğer dinlerin öğretilmesi gibi bazı temel konu başlıkları esas alınmıştır. Biz de bu bölümünde değerlendirmemizi yukarıda adı geçen konular başlığı altında yapmayı uygun gördük. Burada inanç ibadet, ahlak ve diğer dinlerin öğretimi ile ilgili konuların programlardaki yerlerini, farklılıklarını ve benzerliklerini sırasıyla incelemeye çalışacağız.

3.3.1.1. İnanç Konularının Değerlendirilmesi

3.3.1.1.1. Allah inancı

2000 yılı İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi müfredat programında , inançla ilgili konuların öğretimi, 5.sınıftan itibaren başlamaktadır. Aynı sınıfın ilk ünitesinde “Allah’a İnanıyorum” başlığı altında Allah’ın her şeyi yaratan olduğu, eşi ve benzeri olmadığı her şeyi işittiği ve bildiği, her şeye gücünün yettiği ve Allah’ın bizimle beraber olduğu gibi alt başlıklara yer verilmektedir. Bu üniteyle bağlantılı özel amaçlarda ise öğrencinin programı başarı ile tamamladıktan sonra “Evrenin bir yaratıcısının olduğunun farkında olacağı ve Allah’ın insana yakın olduğuna inanacağı” ifadeleri yer almaktadır[Altaş, 2001: 47].

Çocuklar içinde yaşadıkları kültürden “Allah” kavramıyla bağlantılı ifadelerden haberdar olarak gelmektedir. Ailelerden ve çevreden getirilen bu deyimler “Allah’a İnanıyorum” ünitesinin öğretiminde kullanılacak temel hareket noktası olacaktır.

“Maşallah”, “Allah razı olsun”, “Allah korusun”, “Allah’a ısmarladık”, “Allah’a şükür” gibi deyimlerle birlikte öğrencilerin derse hazırlık aşamasında kültürel birikimlerini ortaya koyma amacıyla konuşturularak ortaya çıkarılacak, içinde Allah kavramının geçtiği deyimler üzerinde düşündürülmesi, bu ünitenin işlenmesine başlangıç sağlayacaktır. Bu amaçla programın 4.sınıfının ilk ünitesinde yer alan “Günlük Konuşmalarımızda Din” başlığı altındaki dini terim ve deyimler bu hedefi gerçekleştirmeye yönelik hazırlanmıştır [a.g.e., s.48].

1982 yılı Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi müfredat programında inançla ilgili konuların öğretimine ilkökul 4. sınıfta “Allah ve Allah İnanıcı” başlıklı ünite ile başlanmaktadır. Aynı ünitenin alt başlıklarında Allah ve Besmele ilişkisi anlatılmaya çalışılmış, Allah’a inanmanın insana verdiği huzur ve mutluluk, Allah’a karşı görevlerimiz gibi daha çok soyut olan konulara programda yer verilmiştir.

Yine aynı programların 5. sınıfında “Allah’a İnanmak” başlıklı ünite ile Allah’a inanç konusu tekrar fakat Allah’ın varlığı ve birliği, eşinin ve benzerinin olmadığı, her şeyi yaratanın Allah olduğu, her şeyin O’na muhtaç olduğu ve herkesin O’na sığındığı gibi alt başlıklarla konu biraz daha ayrıntılı bir şekilde öğretilmeye çalışılmaktadır. Bütün bunlarla beraber 5. sınıftaki bu ünite de yer alan Allah’a inanmanın insana verdiği huzur ve mutluluk, Allah’a karşı görevlerimiz alt başlıkları altındaki konular 4. sınıf programında da aynı şekliyle yer almaktadır.

3.3.1.1.2. Melek İnanıcı

İslam Dininin inanç esaslarından olan Meleklerle inanç konusu, ilköğretim okullarında uygulanmakta olan şimdiki programın 7. sınıfında öğretilmektedir. Bu sınıfın altıncı ünitesinde “Melekler ve Diğer Görünmeyen Varlıklar” başlığı altında “Melekler”, “Meleklerin Özellikleri ve Görevleri”, “Melekler İyiliğin ve Güzelliğin

Sembolüdür” , “Meleklerle İman, İmanın Şartlarındandır”, “Meleklerle İman, Davranışların Güzelleşmesine Katkıda Bulunur” gibi alt başlıklara yer verilmektedir.

Aynı ünitenin devamında ise cinler ve cinlerle ilgili ruh çağırma, büyü, falcılık gibi hurafeler, programda ele alındıktan sonra şeytan ve şeytanın kötülüklerine, yine güncelliğini koruyan, şeytan konusuyla da bağlantılı olarak sapık bir inanç sistemi olan Satanizm konusuna da programda değinilmektedir. Buradaki amaç öğrencileri, günümüzde büyük bir tehlike boyutuna ulaşmış, gençlerin ölümlerine ve cinayet işlemelerine sebep olan bu gibi sapık inanç akımlarına karşı uyararak onları bilgilendirmek ve bu zararlı akımlardan korumaktır.

Bu programdan önceki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programında “Meleklerle İnanç” konusunun öğretimine ilk olarak 5. sınıfta ikinci ünite ile başlanmaktadır. “Meleklerle İnanmak” adlı ünite, kısaca melek kavramı üzerinde durulduktan sonra üniteye “Meleklerin Görevleri”, “Her Yerde ve Her Zaman Ölçülü Olalım” alt başlıkları ile devam edilmiştir. 1982 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programında “Meleklerle İman” konusu 7.sınıfın ikinci ünitesinde tekrar programa dahil edilmiş olup “Meleklerin Özellikleri”, “Kur’an-ı Kerimde Adı Geçen Melekler ve Özellikleri” gibi alt başlıklar ile konu işlenmeye çalışılmıştır. Bu ünitenin son bölümünde ise meleklerle iman konusuyla pek ilgisi olmayan “Kabahat ve Aflar”, “Güzel huylar” gibi konulara yer verilmiş olması da isabetli olmamış, konu bütünlüğü bozulmuştur.

2000 yılından itibaren ilköğretim okullarında geçerli olan programla daha önce geçerli olan program karşılaştırsak meleklerle iman konusunun her iki programda da yeterli düzeyde ele alınmadığı görülmektedir. Aslında bu konunun işlenişinde de her iki program arasında pek fazla farklılık yoktur. Her iki programda melek kavramı genel olarak incelendikten sonra meleklerin özellikleri ağırlıklı olarak programlarda yer almaktadır. 2000 yılı programının önceki programdan farkı ise meleklerin iyiliğin ve güzelliğin sembolü olduğunun, meleklerle imanın, iman şartı olduğunun, meleklerle imanmanın davranışların güzelleşmesine katkıda bulunduğu, ilave olarak programda yer almasıdır. Oysa “İlahi Dinlerde Melek İnancı” başlığı altında Hıristiyanların ve

Yahudilerin melek inançları hakkında bilgi verildikten sonra İslam dinindeki melek inancıyla üniteye devam edilmesi daha uygun olabilirdi. Çünkü ilköğretimde görev yaptığımız süre içerisinde meleklerle iman konusu öğretilirken mutlaka diğer ilahi dinlerdeki melek inancı öğrenciler tarafından sorulmaktadır. Bu durum konunun öğretilmesi ihtiyacını ortaya koyması açısından çok önemlidir. Aslında programda olması gereken bu bölüm çocuğun melek konusunu karşılaştırmalı olarak daha kalıcı bir biçimde öğrenmesini sağlayacaktır.

3.3.1.1.3. Kitap İnancı

İnanç esaslarından bir diğeri olan “Kutsal Kitaplara İman” konusu ilköğretimde uygulamada olan programın 6. sınıfında yer almaktadır. Altıncı ünite “Kutsal Kitapları Tanıyalım” başlığı altında kutsal kitabın ne demek olduğu, Allah’ın niçin vahiy gönderdiği, dört büyük kutsal kitap, kutsal kitaplara imanın, iman şartlarından olduğu, dinimizi öğrenmek için kutsal kitabımıza başvurmamız gerektiği, davranışlarımızda kutsal kitabımızdaki öğütlerini dikkate almamızın gerekliliği, kutsal kitaplardan öğütler gibi alt başlıklar ele alınmaktadır. Ayrıca programın 7. sınıfının ilk ünitesinde kutsal kitabımız Kur’an-ı Kerim konusuna ayrıntılı olarak “Kur’an-ı Kerimi tanıyalım” başlığıyla programda yer ayrılmıştır. Kur’an-ı Kerimin indiriliş süreci, iç düzeni, içeriği, öğütleri ve hayatımızdaki önemi gibi alt başlıklar şeklinde ünite planlanmıştır.

Bir önceki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programında kutsal kitaplara inanma konusu ilk önce 5. sınıfın üçüncü ünitesinde “Kitaplara İnanmak” başlığı ile işlenmektedir. Ünitinin içeriğinde ise kitap kavramı, Allah’ın niçin kitap gönderdiği, dört büyük kitap, kitabımız Kur’an-ı Kerim, Kur’an-ı Kerime karşı görevlerimiz konuları birer alt başlık olarak yer almaktadır. Aynı programın 7. sınıfının üçüncü ünitesinde kutsal kitaplar konusu “Kitaplara İman” başlığı altında; “Kitaplara Niçin İnanmalıyız”, “Kitaplar ve Kitaplar arasında Kur’an-ı Kerim’in Yeri”, “Kur’an-ı Kerim” gibi alt başlıklar ile konu işlenmiştir.

Burada dikkat çeken husus kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim konusunun 2000 yılı programda ayrıntılı olarak bir ünite şeklinde ele alınmasına rağmen 1982 programında bu konu ayrı bir ünite olarak ele alınmamış olmasıdır. Ancak “Kitaplara İman” ünitesi içerisinde konu yer almaktadır.

3.3.1.1.4. Peygamber İnancı:

İslam dinine göre peygamberler, yüce Allah'ın kendisine insanlar arasından seçtiği ilahi emir ve yasaklarını insanlara ulaştırmakla görevlendirdiği yüce kişilerdir. Allah'ın seçip görevlendirdiği bu yüce insanlara inanmak, İslam dininin inanç esaslarından birisi olarak kabul edilir. İlköğretimde uygulanmakta olan şimdiki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi müfredat programlarının 6.sınıfında “Peygamberleri tanıyalım” başlığı ile peygamberlere iman konusu bir ünite olarak yerini almıştır. “Allah Mesajlarını İnsanlara Peygamberler Aracılığı ile Göndermiştir”, “Peygamberlerin Gönderilmesi Allah'ın İnsanlara Bir Yardımıdır”, “Peygamberlere Gelen Mesajlar Aynı Amaca Yöneliktir”, “Peygamberlerin İnsanlardan Seçilmesinin Nedenleri”, “Peygamberlerin Nitelikleri”, “Kur'an Da Adı Geçen Peygamberler” gibi alt başlıklar da geniş bir biçimde ünitenin içeriğini oluştururlar.

Ayrıca yüce peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v)'e özellikle ahlaki ve sosyal yönünün öne çıkarılarak 2000 yılı programların 7.sınıf hariç ilköğretimdeki diğer sınıfların hepsinde ayrı bir ünite olarak yer verilmesi hemen dikkat çeken bir durumdur.

1982 Anayasası ile uygulamaya konulan bir önceki Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programında ise peygamberlere iman konusu, ilk olarak 4. sınıfın ikinci ünitesinde “Peygamberimiz ve Din” başlığı altında ele alınıp, ilk önce peygamberlik ve din kavramlarının ilişkisi üzerinde durulmaktadır. Ünitenin devamında sevgili peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v)'in hayatına kronolojik olarak yer ayrıldıktan sonra, peygamberimizin örnek ahlakından bazı örneklerle ünite sona erdirilmiştir. Daha sonra 5. sınıfta “Peygamberlere İnanmak” adlı ünite ile peygamberlere iman konusu yine programa yerleştirilmiş. Burada Allah'ın niçin peygamber gönderdiği, kendilerine kitap gönderilen peygamberler, peygamberimiz Hz. Muhammed (s.a.v)

ve peygamberimize karşı görevlerimizin üzerinde durulduğu alt başlıklar yer almaktadır. Bahsedilen programın 7. sınıfında “Peygamberlere İman” başlığı altında peygamber kavramı açıklandıktan sonra peygamberlere olan ihtiyaca ve peygamberlerin sıfatlarına değiniliyor. Aynı programın 8. sınıfında ilk ünite “Kur’an ve Hz. Muhammed” başlığı ile Kur’andaki peygamber kıssaları ve tekrar Hz. Muhammed (s.a.v) in hayatı ele alınarak konu işleniyor.

1982 programında daha önce bir çok konuda olduğu gibi peygamberlere iman konusunda da gereksiz tekrarlara yer verilmiş olması hemen dikkatimizi çeken bir durumdur. Aslında 1982 programında en çok tekrar edilen konuların başında Peygamberler konusu olduğu söylersek yanlış olmaz sanırız. Çünkü bu programda 6. sınıf hariç diğer sınıfların hepsinde peygamberler konusuna daha çok kronolojik olarak değinilmiş veya bu konu yüzeysel olarak ele alınmıştır.

Peygamberlere iman konusu şimdiki Din Kültürü ve Ahlak bilgisi programında genel bir konu biçiminde 6. sınıfta “Peygamberleri Tanıyalım” başlıklı ünite ile karşımıza çıkmaktadır. Ünitinin içeriğinde Allah, peygamber, insan kavramları ile bunlar arasındaki ilişkinin manevi boyutu üzerinde durulmuştur.

3.3.1.1.5. Ahiret İnancı:

İnanç esaslarından bir diğeri Ahiret gününe inanmaktır. Ahiret, ölümle beraber başlayıp, birçok değişik kısımdan oluşan sonsuz hayata verilen genel bir isimdir. Ahiret’e iman konusu şu an ilköğretim okullarında uygulanmakta Din Kültürü ve Ahlak bilgisi programında ilk olarak 7.sınıfın beşinci ünitesinde “Ahiret inancı” başlığı ile programda yer almaktadır. “Ölümsüzlük İsteği ve Ahiret İnancı”, “Kıyamet ve Yeniden Dirilme”, “İnsan Dünya Hayatında Yaptıklarının Karşılığını Görecektir”, “Allah Güzel İş Yapanları Ödüllendirecektir”, “Allah Kötülük Yapanlara Karşılığını Verecektir”, “Allah Adil, Merhametli ve Affedicidir”, “Ahiret Gününe İnanan Yararlı İşler Yapmalıdır” alt başlıkları üniteyi oluştururlar. 2000 yılı programının başka herhangi bir yerinde Ahiret inancı konusu hiçbir şekilde yer almaz.

1982 Din Kültürü ve Ahlak bilgisi programlarının 5. sınıfında ilk olarak Ahiret gününe iman konusuna beşinci ünite de “ Ahiret gününe inanmak” başlığı altında yer verilmiştir. Ünitinin alt başlıkları Ahiret günü, cennet ve cehennem, Ahiret’e inanmanın yaşayışımız üzerindeki etkileri konularından oluşmaktadır. Aynı programın 7. sınıfında konu tekrar ele alınmış, “Ahiret Gününe İman” Başlığı Altında “Ahiret Nedir”, “Ahiret Gününe Niçin İnanırız”, “Cennet ve Cehennem” gibi başlıklara tekrar yer verilmiştir.

Şu anda ilköğretim okullarında uygulanan 2000 yılı Din Kültürü ve Ahlak bilgisi dersi müfredat programında “Ahirete iman” konusu önceki programda ihmal edilmiş olan ölüm konusuyla başlıyor. Daha sonra sırasıyla kıyamet’in kopuşu, ölümden sonra dirilme, yaptığımız bütün iyi veya kötü işlerin karşılığını göreceğimiz gerçeği ele alınıp cennet ve cehennem üzerinde durulmak isteniyor. Allah’ın merhameti, adaleti ve affediciliği ele alındıktan sonra Ahirete inanmanın iyi bir insan olmaya yardımcı olacağı üzerinde durularak konu iyi bir sonuçla bitiriliyor.

Daha önceki programda “Ahirete iman” konusu Ahiret günü, cennet-cehennem gibi genel kavramların ele alınmasıyla konu adeta yüzeysel olarak geçirilmiş. Bu 5. sınıf ve 7.sınıfta da aynı şekilde olmuştur. Oysa konu tam anlaşılmadan yüzeysel olarak geçirilirse ulaşılmak istenen hedef davranışlara ulaşılamaz.

3.3.1.1.6. Kaza ve Kader İnancı

Kaza ve kadere iman konusu da inanç esaslarından bir diğeridir. İlköğretim okullarında uygulamada olan programda bu konuya ilk olarak “Kaza-kader inancı” başlığı altında 8. sınıfın dördüncü ünitesinde yer verilmiş. Ünite de ayrıca “Allah Her Şeyi Bir Ölçüye Göre Yaratmıştır”, “Evrenin (Fiziksel,Biyolojik ve Toplumsal) Yasaları”, “İnsanın Kaderi”, “İnsan İçin Ancak Çalıştığının Karşılığı Vardır”, “Her Şeyin Bir Sonu Vardır”, “İnsan, Özgürlüğü Oranında Sorumludur” konularını içeren alt başlıklara yer verilmiştir.

1982 Anayasası ile uygulamaya konulan bir önceki Din Kültürü ve Ahlak bilgisi programında da kaza ve kadere iman konusuna yer verilmiştir. Bu programın 5. sınıfının altıncı ünitesinde konu ilk olarak “Kadere inanmak” başlığı ile ele alınmış, ünitenin alt başlıklarında ise kader, kaza nedir? Konularına yer verilmiştir. Daha sonra yine aynı programın 7. sınıfında “Kaza ve Kadere İman” başlıklı altıncı ünite ile konu tekrar programda yerini almış, ünitenin alt başlıklarında ise “Kaza ve Kader”, “Hayır ve Şer”, “Allah’ın İradesi”, “İnsanın İradesi”, “İyiye ve Doğruya yönelme”, “Tevekkül” gibi kaza ve kader konusuyla doğrudan ilgili olan ayrıntılara yer verilmiştir. Kaza ve Kader konusu, öğrencilerin bilgi seviyesi ve psikolojik öğrenme yaşı dikkate alınarak yürürlükte olan müfredat programlarının son sınıfına yerleştirilmiştir. Bu durum isabetli de olmuştur.

3.3.1.2. İbadet Konularının Değerlendirilmesi

İsteğe bağlı olsun veya olmasın insan hareketleri hiçbir şarta bağlı olmaksızın başıboşluğa terk edilemez. İnsan kabiliyetlerini olumlu yönde kullanabildiği gibi olumsuz yönde de kullanabilir. İnsan hareketleri ile organlarının işleyişini bozabilir, beden ve ruh bozukluklarına sebep olabilir. İnsan davranışlarının kontrol edilmesi, yönlendirilmesi gereklidir. Kontrol terbiye ile, terbiye bilgi ve egzersizle gerçekleşir. İbadetlerin en önemli işlevi insanın hareketlerini düzenleyerek, beden ve ruh bütünlüğünü ve sağlığını dengede tutmaya yönelik olması ve ibadet yoluyla olumlu davranış geliştirmeyi amaçlamasıdır. 2000 yılı ilköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi müfredat programının dayandığı ilkelerin getirmiş olduğu en önemli gelişimde bu paralelde, çocuklarda ibadet yoluyla olumlu davranış geliştirmeyi sağlamaktır. [Altaş, 2001: 51].

Bu çerçevede 4. sınıf ünitelerindeki “Temizlik” konusuyla ibadetlere giriş yapılmakta, 5. sınıfta ibadet kavramının açılımla birlikte dua ve oruç ibadetlerine yer verilmektedir. Ayrıca uygulanmakta olan Din Kültürü ve Ahlak bilgisi müfredat programının 6. sınıfında “Namaz , Zekat ve Sadaka”; 7. sınıfında ise “Hac ve

Kurban” öğretimine yer verilerek başlıca ibadet konularının öğretilmesi amaçlanmaktadır.

3.3.1.2.1. Namaz

İslam dinine göre ibadetlerin en başında yer alan namaz ibadetinin öğretimine yürürlükte olan programın beşinci sınıfının “İbadet Konusunda Bilgilenelim” adlı ünitesi ile giriş yapıldığını görüyoruz. Bu üniteye ibadet ve ibadetle ilgili kavramlar ele alındıktan sonra niçin ibadet ettiğimiz ve her zaman ibadet edebileceğimiz gerçeği hatırlatılıyor. İbadet mekanımız olan caminin tanıtımı, başlıca ibadetlerimizden olan “Namaz, Oruç, Zekat, Hac” konuları hakkında ünitenin devamında kavramsal bilgi verilirken son kısımda ise çalışmak, güzel iş ve davranışların güzelliğiyle ibadetler arasında bir ilişki kuruluyor.

2000 yılı programında, Namaz konusu 5. sınıfta üçüncü üniteye “Başlıca İbadetlerimiz” alt başlığı ile kısaca bir ön bilgi vermek amacıyla ele alınmış. Ancak aynı namaz konusu 6. sınıfın ilk ünitesinde “Namaz Bir İbadettir” başlığı altında konu programda tekrar yer alırken ilk önce namazın ne olduğu ve niçin kılındığı, insana ne kazandırdığı gibi konularla üniteye giriş yapılmaktadır. Namaz ibadetinin insana duygusal ve davranış olarak kazandırdıkları alt başlıklar halinde incelendikten sonra namaza hazırlık aşamasında abdest konusu öğretiliyor. Namazın şartları, namazın kılınışı ve namazın çeşitleri hakkında bilgi verildikten sonra namazla ilgili bu ünite sona erdiriliyor. Bunların dışında 2000 yılı programının herhangi bir yerinde namazla ilgili bir bilgi yer almamaktadır.

1982 programında 4. sınıfın beşinci ünitesinde “Namaz” başlığı altında konu ilk olarak yer almaktadır. Ünitenin alt başlıklarında hemen namazın ilmihal bilgilerine yer verilmiştir. Namaza hazırlık, namaz vakitleri, namazın kılınışı, namaz hangi hallerde bozulur, namazın çeşitleri gibi konularla, namazın bize kazandırdıkları ele alınarak ünite sona ermektedir.

Namaz konusu, 1982 programlarının 6. sınıfında dördüncü ünite ile “Namaz” başlığı altında tekrar ele alınırken 4. sınıftaki konunun ele alınışıyla her yönden benzerlik göstermektedir. Ancak namazın yaşayışımız üzerindeki etkileri, cemaatle namaz kılma konusu farklılık olarak karşımıza çıkmaktadır.

Son olarak 1982 programlarının 8. sınıfında “İslam dininde kolaylık” adlı üniteye “Namazda kolaylık” alt başlığı altında ibadetlerde sağlanan kolaylıklardan, namazdaki kolaylıklar ele alınırken dolaylı olarak namaz konusuna bir defa daha yer ayrılmıştır .

Son olarak diyebiliriz ki her iki programda da namaz ibadetinin öğretimine geniş olarak yer verilmiştir. Ancak 1982 programında yapılan gereksiz tekrarlar gözden kaçmamaktadır. 2000 yılı programında konunun ele alınışı ve sınıflara dağılımı genelde isabetli olmakla beraber, 4. sınıfta namazla ilgili bilgilere giriş niteliğinde yer verilmesi daha uygun olabilirdi. Gerçi bu 5. sınıfta yapılmış ancak bu durum bize göre biraz geç kalınmış durumdur. Çünkü namazla ilgili olarak çevresinden öğrendiği bilgiler çocuğun hem bilgi olarak hem de psikolojik olarak hazır olduğunu gösterir. Dolayısıyla konunun bir yıl geciktirilip ilk olarak 5. sınıfta ele alınması zaman kaybetmekten başka bir şey değildir. Çünkü çocuk hızla mükelleflik dönemine yaklaşmaktadır. Çocuğun dini görevlerini mümkün olduğunca erken öğrenmesi, bilgilerini davranışa dönüştürmesi açısından son derece faydalı olacaktır.

2000 yılı programında namaz konusuna giriş yapılırken namazın ne olduğu? Niçin kılındığı? Namazın fert ve toplum açısından faydaları gibi konular ele alınarak konunun bir alt yapısı oluşturulduktan sonra ilmi hali bilgiler ele alınıyor. Yani ilk önce namaz kılmanın gerekçesi ve faydaları, daha sonra nasıl kılınacağı gibi başlıklarla konu uygun bir biçimde programda yer alıyor.

Oysa 1982 programında gerekçe ve faydalar belirtilmeden doğrudan namazın ilmi hali bilgileri ele alındığı için çocuk daha namazın ne olduğunu ve niçin kılması gerektiğini faydalarının ne olduğunu anlamadan tamamen ezbere dayanan taklitten ibaret bir namaz bilgisiyle karşımıza çıkıyor. Bu şekildeki namaz bilgisi kendisine

hiçbir fayda sağlamıyor. Ancak gerekçe ve faydasıyla beraber öğrenilen namaz bilgileri çocuğa daha çok faydalı olabilir.

3.3.1.2.2. Oruç

Başlıca ibadetlerimizden biri olan “Oruç” ibadetine uygulanmakta olan programın 4. sınıfının “Sevinç ve Üzüntülerimizi Paylaşalım” adlı ünitesinde bir ön bilgi niteliğinde “Ramazan ayını sevinç ve heyecanla karşılarız” alt başlığı altında giriş yapılıyor. Oruç konusu daha sonra programın 5. sınıfında karşımıza çıkmaktadır. Üçüncü ünite “ibadet konusunda bilgilenelim” başlığı altında namaz, hac, zekat gibi konularla beraber oruç konusuna da kavramsal bilgi niteliğinde yer verilmiş, konu ayrıntıya girilmeden kısaca alt başlık olarak ele alınmıştır. Ancak hemen ardından gelen ve tamamen oruç konusundan oluşan “Ramazan Ayı ve Oruç” başlıklı 4. ünite ramazan ayının önemi vurgulandıktan sonra oruç tanımlanır, ramazan ayı ve oruçla ilgili kavramlara programda yer verilir. Orucu tutarken nelere dikkat etmeli, orucu bozan şeyler, orucun kişi ve topluma kazandırdıkları, Ramazan Ayı sonundaki bayram da ünite içerisinde işlenen alt başlıklar olarak karşımıza çıkmaktadır. Burada da tıpkı namaz konusunda olduğu gibi ramazan ve oruç önce tanıtılıyor, daha sonra oruç bilgisi veriliyor. En sonunda da oruç tutmanın faydaları uygun bir biçimde ele alınıyor.

1982 programında “oruç” konusu ilk olarak 4. sınıfın altıncı ünitesinde “oruç” başlığı altında yer almaktadır. Ünite ilk olarak orucun tanımı yapıldıktan sonra hemen ardından konunun ilmi hal bilgilerini ele alan ,oruç nasıl tutulur?, hangi hallerde bozulur?, orucun bize kazandırdıkları gibi alt başlıklar yer almaktadır. Daha sonra 6. sınıfın beşinci ünitesinde tekrar ele alınan oruç konusu 4. sınıftaki programdan pek fazla farklılık göstermez. Farklılık sadece aynı isim altında ele alınan alt başlıkların biraz daha ayrıntılı olarak işlenmesinde görülür. Örneğin “Orucun Bize Kazandırdıkları” alt başlığı 4. sınıfta daha genel ve yüzeysel olarak yer alırken 6. sınıfta “Nefse Hakim Olma”, “Zorluklara Karşı Dayanma”, “Yardımlaşma”, “Çevremiz ile İyi İlişkiler Kurma” gibi ayrıntılı başlıklarla konu

biraz daha genişletilmeye çalışılmıştır.Yine aynı programın 8. sınıfında “İslam dininde kolaylık” adlı ünite ile “oruçta kolaylık” alt başlığı ile oruçta Müslümanlara sağlanan kolaylıklar anlatılırken kısmi olarak ta olsa konu programda tekrar yer almıştır.

Her iki programda da yer alan ve ibadetlerimizin başlıcalarından birisi olan ramazan ve oruç konusuna, diğer konuların bir çoğunda olduğu gibi 1982 programında fazlasıyla tekrara yer verilmiş buna karşılık 2000 yılı programında konunun öğretiminde yersiz tekrarlardan uzaklaşmaya çalışılmıştır. Bu programda oruç konusu, sınıflara dağılımı, içeriği ve konunun alt başlıklarının sıralanışı bakımından da uygun bir planla ele alınmıştır.Tıpkı namaz konusunun öğretiminde olduğu gibi oruç konusunun öğretiminde de ilk önce konunun ne olduğuna, konunun öğrenilmesinin gerekliliğine ve faydalarına değinildikten sonra ilmihal bilgilerine programda yer verilmesi isabetli olmuştur. Çünkü takip edilen bu yol, çocuğa neyi niçin, nasıl öğrenmesi ve uygulaması gerektiğini öğretir. Bu da çocuğun ibadetlerini öğrenip uygulaması açısından faydalı olur.

3.3.1.2.3. Zekat

İslam esaslarından, daha çok sosyal yardımlaşma ve dayanışmayı tesis etmesi özelliğiyle ön plana çıkan “Zekat” konusu 2000 yılı programının 5. sınıfında ilk önce “İbadet Konusunda Bilgilenelim “ ünitesinde “Başlıca İbadetlerimiz” alt başlığı ile konuya kısaca bir temas edilmekle yetinilmiştir. Aynı programın 6. sınıfında ise “Paylaşalım,Yardımlaşalım: Zekat Ve Sadaka” ünite başlığı altında “İnsanın Paylaşma ve Yardımlaşma İhtiyacı”, “İslam’ın Paylaşma ve Yardımlaşmaya Verdiği Önem”, “Paylaşma ve Yardımlaşma İbadeti Olarak Zekat”, “Kimlere Nasıl Verilir?”, “Zekat Nelerden Verilir?”, “Yardımlaşma ve Dayanışma Yolu Olarak Sadaka” , “Zekat ve Sadaka Verecek Duruma Gelmeye Çalışmalıyız” ve “Yardımlaşma Kurumlarımız” gibi alt başlıklarla zekat konusu kapsamlı bir şekilde ele alınmıştır.

1982 programlarının 4. sınıfında ilk olarak yedinci ünite “zekat” başlığı ile ele alınan bu konu, zekatın önemi ve toplum için yararı, kimler zekat verir, zekat kimlere verilir? ve fitir sadakası gibi konular, aynı programın 6. sınıfının altıncı ünitesinde programda tekrar yer almıştır. Ancak bunlara ilave olarak “Başkalarının Hakkına Saygı” başlığı altında; “Kul Hakkı”, “Komşu Hakkı”, “Yoksul Ve Yetim Hakkı” gibi konular işlenmiştir.

1982 programında Zekat; zekatın önemi ve toplum için yararı, kimlere zekat verir ve kimlere zekat verilir, fitir sadakası gibi konular 4. ve 6. sınıfta müşterek olarak anlatılmış, 6. sınıfta ayrıca zekatın nelerden verileceği konusu işlenmiş, kul hakkı, komşu hakkı ,yoksul ve yetim hakkı da zekat konusu ile ilişkilendirilebilecekken bu konudan bağımsız-ilişkilendirilmeden Maun süresi ve anlamı üzerinde durulabilecekken, konuyla anlam itibariyle bir bağı olmayan Kafirun süresi ve anlamı üzerinde durulmuştur

2000 yılı programında; “İnsanın Paylaşma ve Yardımlaşma İhtiyacı”, “İslam’ın Paylaşma ve Yardımlaşmaya Verdiği Önem”, “Paylaşma ve Yardımlaşma İbadeti Olarak Zekat” gibi alt başlıklar ile zekat psikososyal açıdan ele alınmış, sadece 1982 programında olduğu gibi toplumsal yararları açısından ele alınmakla yetinilmemiştir. Psikolojik olarak veren insan üzerindeki etkilerine de temas edilerek 1982 programlarının bu noktadaki eksikliği kısmen giderilmiştir.

Zekatı kimler verir, zekat nelerden verilir ve zekat kimlere verilir gibi konular aynen 1982 programında olduğu gibi ele alınırken zekatı kimlere, nasıl vermeliyiz? başlığı altında sadece zekatın kimlere verileceği üzerinde durmakla yetinilmemiş, nasıl verileceği üzerinde de durularak vermenin keyfiyetine temas edilerek 1982 programında var olan bu eksiklik giderilmeye çalışılmıştır.

“Yardımlaşma ve Dayanışma Yolu Olarak Sadaka”, “Zekat ve Sadaka Verecek Duruma Gelmeye Çalışmalıyız” gibi başlıklar altında sadaka konusu kapsamlı bir şekilde ele alınmış, sadakanın sadece parasal infak olmadığı, Müslüman kardeşine gösterilen bir tebessümün bile sadaka olarak kabul edileceği vurgulanmıştır. Her Müslüman’ın sadaka verecek duruma gelebilmek için çalışmasının gerekliliği

üzerinde durulmuş, başkalarının eline bakan tembel insan olma durumu yerilmiştir. Bunlar 2000 yılı programının güzel yönlerindedir. Ancak 1982 programında, fitır sadakası bir alt başlık altında incelenmesine rağmen 2000 yılı programında bu konuya bir başlık olarak yer verilmemesi bu program açısından büyük eksikliklerdir. Kaldı ki sadaka da tıpkı zekat gibi farz olan bir ibadettir.

2000 yılı programında “Yardımlaşma kurumlarımız” başlığı altında ele alınan konu 1982 programında yer almaz. Konunun başlık olarak programa dahil edilmesinin amacı yardımlaşma ve dayanışmanın kurumsallaşmasının gerekliliğini vurgulamaktır. Çünkü kurumsallaşmış yardımlaşma ve dayanışma fert ve topluma daha iyi sonuçlar sağlar.

3.3.1.2.4. Hac

İslam dininin inanç esaslarından bir diğeri olan “Hac” konusuna ilk olarak 5. sınıf programında değinilmiş. “İbadet Konusunda Bilgilenelim” ünite başlığı altında “Başlıca İbadetlerimiz” başlığı ile hac konusu kavramsal olarak ele alınmıştır. Daha sonra 7. sınıf programında üçüncü ünite “Hac ve Kurban” başlığı ile bu konuya ayrılmıştır. Bu üniteye ilk önce haccın ne olduğu ve niçin yapıldığı üzerinde durulmuş, daha sonra sırasıyla Hac kimlere farzdır, Hac ile ilgili kavramlar, Hac ile ilgili mekanlar gibi konular hakkında bilgi vermek amaçlanmıştır. Haccın nasıl yapılacağı ayrıntılı olarak anlatılmış, Umre , Medine ve Mescid-i Nebeviyi ziyaret etme üzerinde durulduktan sonra Haccı insan davranışları üzerindeki etkileri ile hac konusu sona ermekte, ancak bu konu ile ilişkili olan kurban konusu ünitenin ikinci ana başlığı olarak değerlendirilmektedir. Burada ilk önce belli başlı dinlerin kurban anlayışı “Dinlerde Kurban” başlığı altında yer almaktadır. Ünitenin devam eden bölümünde İslam’ın kurban anlayışı, “Hz. İbrahim ve Kurban”, “Kurban Nasıl Kesilir”, “Kurban Allah’a Yakınlaşmanın Bir Aracıdır”, “Kurban İnsanlar Arasında Dayanışmayı Sağlar” alt başlıklarıyla anlatılmak istenmektedir.

1982 programında hac konusu ilk olarak 4. sınıf programının sekizinci ünitesinde “Hac” başlığı ile yer almaktadır. “Hac İbadetinin Önemi”, “Hacca Kimler Gider”,

“Kiblemiz Kabe ve Kiblenin tayini” gibi alt başlıklarla ünite işlenmiş. Kurban konusuna da bir alt başlık ile kısaca yer verilmiştir. Aynı programın 6. sınıfında hac konusu yine programda yerini almış, ancak 4. sınıf programı ile içerik, ünite planı gibi yönlerden benzerlik göstermektedir. Aralarındaki tek fark ise aynı başlıkların biraz daha geniş bir şekilde ele alınmış olmasındadır.1982 programlarının 8. sınıfında “İslam Dininde Kolaylık” ünitesinde hac ibadetinde sağlanan kolaylıklar anlatılırken hac konusu bu yönüyle tekrar programda yer almaktadır.

Görüldüğü gibi hac konusu her iki programda da yer almaktadır. Ancak 1982 programında , diğer konuların bir çoğunda olduğu gibi hac konusunda da gereksiz tekrarlara fazlasıyla yer verilmiştir. “Hac İbadetinin Önemi”, “Hac Kimlere Farzdır” başlıkları altındaki konulara hem 4.sınıf hem de 6. sınıf programında yer verilmesi buna güzel bir örnektir.

2000 yılı programında hac konusuyla ilgili ilk önce 5.sınıfta kavramsal bilgi verilip bu konunun alt yapısı oluşturulmakta daha sonra 7. sınıfta “Hac ve Kurban” adlı üniteye konu neden ve nasıllığı ile beraber geniş bir biçimde açıklanmaktadır. Bu da programın müspet yönlerinden birisidir. Ancak yine aynı programın 7. sınıfındaki “Hac ve Kurban” ünitesinde “Dinlerde Kurban” başlığı ile İslam dini dışındaki diğer bazı dinlerin kurban inancı aktarılmaya çalışılırken hac konusunda da aynı planın uygulanmaması yerinde bir durum değildir. Hac konusu işlenirken “Dinlerde Hac” şeklinde bir başlık yerine en azından “İlahi Dinlerde Hac” başlığı altında Hıristiyan ve Yahudilerin de hac ibadetleri, hac mekanları gibi konular hakkında genel bir bilgi verilebilir. Bundan sonra sırasıyla “İslam’da Hac” başlığı altında; “Hac nedir, Niçin yapılır gibi alt başlıklarla ünite devam ettirilebilir. Böyle bir metodun takip edilmesi, ilahi dinler için kutsal sayılan hac kavramlarının ve hac mekanlarının bilinip, konunun İslam dinindeki hac ibadeti ile karşılaştırmalı olarak incelenmesi sonucunu sağlar. Bu sonuç ise öğrencilere hem başkalarının inanç ve yaşayışlarına hoşgörü ile yaklaşılmasının gerekliliğini bir davranış olarak kazandırır hem de kendi inancındaki farklılık ve benzerlikleri doğru bir biçimde bulmasına yardımcı olur.

3.3.1.3. Ahlak Konularının Değerlendirilmesi

İlköğretimdeki 2000 yılı programında ahlak öğretimine ilişkin konular 4. sınıftan itibaren başlamaktadır. Bu sınıfta ilk işlenecek olan ünite “Din ve Ahlak Hakkında Neler Biliyorum” ismini taşımaktadır. Bu ünite “Din Güzel Ahlaktır” başlığı altında ahlaklı ve ahlaksız kavramları öğrencilere öğretilmekte, öğrenciler, güzel söz söylemeye, güzel davranışlarda bulunmaya, teşvik edilmektedir. En sonunda da güzel söz söyleme ve güzel davranışlarda bulunma ile ilgili peygamberimizin hayatından örnekler ele alınarak, konunun pekiştirilmesi amaçlanmıştır [Altaş, 2001: 54].

Dördüncü sınıfın “Temiz olmalıyım” adlı ünitesinde de “Sözünde Durmak”, “Dürüst, Güvenilir Olmak ta Temizliktir.” başlığı altında ahlak konusuna temas edilmiştir. Ahlaki konuların en önemlilerinden birisi olan, sözünde durmak, dürüst ve güvenilir olmakla temizlik arasında ilişki kurularak ahlak ile temizlik bağdaştırılmaya çalışılmıştır. “Ben ve Din” başlığı altındaki ünite “İnsanları Sevme ve Sayma, Dinin Dosdoğru Olmamızı İsteği, Dinimizin İyi, Doğru ve Güzel Olanı Yapmamızı İstedığı” konuları yer alarak ünite fert, din ve ahlak ilişkisi kurulmaktadır. Durum “Ailem ve Din” ünitesinde de hemen hemen farksızdır. Bu ünite de anne-babamıza iyi davranmamız öğütleniyor, kardeşlerimizle iyi geçinmemizin gerekliliği ve ailede herkesin birbirine saygı gösterip, yardımcı olması öğretilirken, iyi bir ailenin durumu dini ve ahlaki kavramlar arasında bağlantı kurularak anlatılmaya çalışılıyor. Beşinci ünitenin başlığı “Yaratana ve Yaratıklarını Sevelim” dir. Ahlaki boyutu olan sevgi kavramından da yararlanılarak, Tanrı ve insan sevgisi, sevginin boyutu ve faydaları anlatılmak istenmektedir.

Paylaşma konusuna giriş yapılan altıncı ünitenin ismi ise “Sevinç ve Üzüntülerimizi Paylaşalım” şeklinde verilmiştir. Dördüncü sınıfın son ünitesinde öğrencilere verilen “Dürüst ve güvenilir olmak, aile büyüklerine saygılı olmak, çalışmak ve yardımlaşmak” gibi ahlaki konular, Hz. peygamberin ahlakıyla birleştirilerek öğrenciler tarafından daha iyi kavranılması amacıyla pekiştirilmektedir.

Şunu yeri gelmişken ifade etmeliyiz ki; yeni programın 4. sınıfında ahlaki konuların yoğun bir biçimde yer aldığı görülmektedir. Bu sınıfta ünitelerin hepsi doğrudan veya dolaylı olarak ahlaki konuları içermektedir. Bunun sebebi, özel amaçlarda da yer aldığı gibi, ahlaki açıdan öğrencinin, dinin insanlar arası ilişkilerde güzel davranışlar öğütlediğini, daha küçük yaşlarda fark etmesini sağlamaktır [Altaş, a.g.e., s. 54].

2000 yılı programının 5. sınıfında “İbadet Konusunda Bilgilenelim” ünitesinde ahlaki konulardan olan güzel iş (Amel-i Salih)’in ibadetle özdeşleştirilmesi, dürüst çalışmanın da bir ibadet olduğunun vurgulanması, ayrıca ibadetlerin davranışlarımızı güzelleştirdiği gibi, ibadet etmenin, bir çok ahlaki sonucu meydana getirdiği üzerinde durulmaktadır. Aynı sınıf programında “Ramazan ve Oruç” bahsiyle de davranışlarımızı güzelleştirme, Toplum içi yardımlaşma ve dayanışmayı sağlamada insana kazandırdığı ahlaki davranışlar anlatılmaktadır. Anacak 5. sınıfın beşinci ünitesini oluşturan “Toplumsal Görevlerimiz ve Din” adlı ünite ilk olarak ferdi anlamda ahlaki konuları içerir. Ünitenin devamında ise toplumsal yükümlülüklerle giriş yapılmakta, öğrencinin arkadaşlık ilişkileri, toplumsal hayattaki sorumlulukları, örnek davranışlar, trafik kuralları, yoksul, güçsüz ve engellilere karşı geliştirilmesi gereken davranış biçimleri verilmektedir. [Altaş, a.g.e., s. 54].

Yürürlükte olan programın 5. sınıfında da yine son ünite ile Hz. peygamberin aile hayatı ele alınarak bu konu ile bağlantılı bir şekilde yardımcı olma, görüşlere değer verme, akrabayı ziyaret etme, cömert olma gibi ahlaki konular işlenmektedir.

Aynı programın 6. sınıfında namaz ve zekat ibadetlerinin işlendiği ünitelerde de ahlaki konularla ilişki kurulmuş. namazın, davranışlarımızı ahlaki anlamda bilinçli olmasını sağladığı üzerinde durulurken, zekat ibadetinin de paylaşma ve yardımlaşma yönü ön plana çıkarılmaktadır. İslam’ın paylaşma ve yardımlaşmaya verdiği önem vurgulandıktan sonra paylaşma ve yardımlaşma davranışları ibadet boyutuyla bağlantı kurularak ele alınıyor. Aynı sınıfın vatan ve millet sevgisinin anlatıldığı üçüncü ünitesi ile ahlak öğretimi desteklenmektedir. Dördüncü ünite

“Kötü Davranışlardan Kaçınalım” başlığı ile yalan söyleme, hile yapmak, gıybet ve iftira, hırsızlık, kıskançlık, kibir, alay etme gibi kötü davranışlar anlatılırken bu davranışlardan sakınmanın gerekliliği özellikle vurgulanıyor. Dolayısıyla öğrencinin bu davranışlardan uzaklaşıp ahlaki davranışlar edinmesi amaçlanıyor. Aynı ünite de içki içmek, uyuşturucu kullanmak, kumar oynamak dinimizin yasakladığı kötü alışkanlıklar olarak açıklandıktan sonra bu alışkanlıkların nasıl başladığı ve bunlardan nasıl korunabileceğimiz hususunda bilgiler verilmek isteniyor. Altıncı sınıf programının “Dostluk ve Kardeşlik” ünitesinde dostluk ve kardeşliğin temelini sevgi ve güvene dayandığı dinimizin de dostluk ve kardeşliği istediği barışın temelini de dostluk ve kardeşliğe dayandığı gibi konularla ahlak öğretimi pekiştirilmektedir.

Yedinci sınıfta “Din Güzel Ahlaktır” adlı ünite ile ahlaki konulardan bazıları yine geniş olarak ele alınmıştır. Bu ünite de dinimizin güzel ahlaklı olmamıza katkı sağladığı yönünde bilgi verilmektedir. Güvenilir bir insan olmanın ilkeleriyle ahlak öğretimi devam ettirilmektedir. “Ailemiz” başlığı altında aile içi ilişkilerin, sevgi, saygı, yardımlaşma üzerine kurulu olduğu, aile içinde görev ve sorumluluklarımızın olduğu ve bunların yerine getirilmesinin gerekliliği üzerinde durulmaktadır. Ahlak eğitiminin ailede başlaması yönünden bu durum çok önemlidir.

İlköğretim son sınıfta öğrencilere verilen, ahlak öğretimi, sabırlı olma, merhametli ve hoşgörülü olma, cesaretli olma gibi ahlaki konuların Hz. peygamberin ahlakıyla birleştirilerek anlatılmaktadır. “İnanç ve Davranış İlişkisi” adlı ünite de inanan insana yakışan davranışlardan, dürüst olmak, çalışmak ve üretmek, yardımsever olmak, Allah’a şükretmek gibi davranışlar yer almaktadır. Sekizinci sınıfın son ünitesi yine ahlaki konulara ayrılmıştır. Bu ünite de “Dinlerin ve İslam’ın Evrensel Öğütleri” başlığı altında özellikle, doğruluk, temizlik, iyilik ve yardım severlik, büyüklere saygı, küçüklere sevgi, hayvanları ve çevreyi koruma, öldürmemek ve çalmamak gibi ahlaki konular son kez ahlaki öğretim programı içerisinde yer alarak program tamamlanmaktadır.

1982 yılı programında da ahlaki konulara yer verilmiştir. Dördüncü sınıf programında yer alan üniteler, inanç ve ibadet konularından oluşmakla beraber aynı ünitelerin son kısmı genellikle ahlaki konulara ayrılmıştır. Örneğin, “Peygamberimiz Ve Din” başlığı altındaki ünite “Peygamberimizin Örnek Ahlakı”, Namaz ve Oruç başlıklı ünitelerde de bu ibadetlerin bize kazandırdıkları ele alınırken konunun ahlaki yönüne değinilmiş, ünitenin son kısmında ibadetlerin kişiye kazandırdığı alçakgönüllülük gibi bazı ahlaki davranışlardan bahsedilmiştir. 1982 yılı programında 4. sınıfın son ünitesi “Ailemiz-Evimiz ve Çevremiz” başlığı ile ele alınmıştır. Anne, baba, kardeş ve aile sevgisi, iyi huylu olmak, komşu hakkı, birbirimizi sevmeye ve saymaya, doğayı, hayvanları sevip korumak gibi konular bu ünitenin içeriğini oluşturan konulardır. Bu konuların aynı zamanda ahlaki boyutu vardır. İyi huylu olmak, sevgi, saygı gibi kavramlar konunun ahlaki boyutunu yansıtır.

1982 yılı programında 5. sınıfın ünitelerinin çoğunluğu inanç esaslarından oluşmaktadır. Ancak inanç esaslarının verildiği bu ünitelerle beraber bazı ahlaki konular da, inanç-ahlak ilişkisi içerisinde genellikle ünitelerin son bölümlerinde yer almaktadır. Örneğin “Meleklerle İnanmak” ünitesinde davranışlarımızda, sözlerimizde ve başkaları ile olan ilişkilerimizde her zaman ölçülü olma tavsiye edilirken inanç-ahlak ilişkisi kurularak ahlaki konular ünitenin son bölümünde yer almaktadır. “Peygamberlere İnanmak” ünitesinde Hz. Muhammed (s.a.v.)’in öğütlerini tutmak, davranış ve hareketlerini örnek almak, Peygamberimizin, ahlakla ilgili sözleri (Hadis-i şerifleri) gibi konulara yer verilerek çocuğa Hz. Muhammed (s.a.v.)’in güzel ahlakıyla beraber ahlaki davranışlar kazandırmak ve iyi bir insan olmasını sağlamak amacı güdülmektedir. “Ahiret Gününe İnanmak” adlı ünite ahirete inanmanın düşünce, davranış ve başkaları ile olan ilişkilerimize olumlu katkı sağladığı vurgulanmaktadır..

Yukarıda da ifade edildiği gibi 1982 yılı programında 5. sınıfın ünitelerinin çoğunluğu inanç esaslarından oluşmakla beraber, aynı sınıfın programında tamamen ahlaki konulardan oluşan üniteler de bulunmaktadır. “Ahlaki Görevlerimiz” adlı ünite, düzenli yaşamak, başkaları ile iyi ilişkiler kurmak, iyilik ve yardımsever

olmak gibi konular öğretilmek istenmektedir. “Temizlik ve Doğruluk” ünitesiyle de çocuklara, iç temizlik (manevi temizlik), beden ve çevre temizliği kavratılmak istenmekte, düşüncelerimizde, konuşmalarımızda, davranışlarımızda ve alış-verişlerimizde doğruluğu bir ölçü olarak almalarının gerekliliği öğretilmektedir. “Vatan Sevgisi” başlığı altındaki üniteye ise vatandaşlık görevleri, vatan savunmasının kutsallığı gibi konularla da çocuğun vatana bağlılığı sağlanmak istenmektedir.

1982 yılı programında 5. sınıfın ünitelerinin çoğunluğu her ne kadar inanç esaslarından oluşmuş olsa da bu ünitelerin genellikle son kısımlarında ahlaki içerikli konulara da yer verilmiştir. İnanç konuları ile ahlaki konular anlam bütünlüğü içerisinde, inanç-ahlak ilişkisiyle ele alınmaya çalışılmış ancak bunda da pek başarılı olunamamıştır. Çünkü inanç ve ahlaki konular arasında konu bütünlüğü sağlanamamıştır. Bununla beraber yine aynı sınıf programında tamamen ahlaki konulardan oluşan üniteler de bulunmaktadır.

Aynı programların 6. sınıfında ilk ünite ile “Din Güzel Ahlaktır” alt başlığı içerisinde anne-baba, kardeş ve yakınlarımıza, kendimize ve öğretmenlerimize karşı görevlerimiz daha önce 5. sınıf programında yer almasına rağmen aynı konu içerik olarak biraz daha zenginleştirilerek tekrar ele alınmaktadır. Altıncı sınıfın 2. ünitesinde Allah, peygamber ve Kur’an-ı Kerime karşı ahlaki görevlerimiz üzerinde durulmakta, beden ve ruh mutluluğunu sağlamanın yolları öğretilmekte, kişiye ve topluma karşı zararlı olan davranışlardan; iftira atma, kusur arama gibi davranışların sakıncaları anlatılarak bu davranışlardan kaçınılması gerektiği tavsiye edilmektedir. Başlıca ibadetlerimizden olan Namaz, Oruç, Hac, Zekat gibi konulardan oluşan ünitelerde de inanç konularını içeren ünitelerde olduğu gibi ahlaki içerikli konular ünitelerde yer almaktadır. “Oruç” ibadetinin işlendiği üniteye, orucun bize kazandırdığı yardımlaşma, çevremizle iyi ilişkiler kurma gibi ahlaki davranışlara yer verilmiş olması buna en güzel örnektir. Bu sınıftaki “İslam’da Temizlik ve Doğruluk” ünitesi içeriği açısından daha önce 5. sınıfta işlenen “Temizlik ve Doğruluk” ünitesi ile her yönden benzerlik gösterir. Her iki ünitenin aralarındaki tek

fark ise 6. sınıftaki ünitenin, doğruluğun ne olduğu, doğruluğun yararları gibi alt başlıklarla biraz daha zenginleştirilmiş olmasıdır.

1982 programında 6. sınıfın 8. ünitesinde ele alınan kişi ve toplumla ilgili; aile, bayrak, insan, doğa sevgisi, bencillik, nifak, kin ve düşmanlık, gıybet gibi ahlaki boyutlu davranışların, daha önce 4. ve 5. sınıflarda işlendiği hemen dikkati çekmektedir. “İslam’da Çalışmaya Verilen Önem” ünitesinde de durum farklı değildir. Burada da tekrarlar söz konusudur. Çünkü aynı konu daha önce 5. sınıf programıyla ele alınmıştır. Ancak 6. sınıfın son ünitesini oluşturan “Savurganlık” konusu daha önceki sınıfların programında yer almamaktadır.

Savurganlığın ne olduğu, zararları, savurganlıktan kurtulma yolları, İslam’ın tutumluluğa teşviki gibi alt başlıklar ünitenin içeriğini oluşturmaktadır. Savurganlık gibi zararlı bir davranış şeklinin ünite olarak programda yer alması son derece isabetli olmuştur. Çünkü bu zararlı davranış biçiminin öğrencilere her yönüyle öğretilmesi ve bu davranış biçiminden kaçınılmasının tavsiye edilmesi hem öğrencinin kendisinin hem de toplumun yararına olacaktır.

1982 yılı programlarının 7. sınıfında ünitelerin çoğunluğu 5. sınıf programında olduğu gibi inanç esaslarından oluşmaktadır. “Allah’a İman” ünitesinde olduğu gibi diğer inanç esaslarının da işlendiği ünitelerin hepsinde dostluk, kardeşlik, vefa ve doğruluk, edep ve haya, şefkat ve merhamet gibi ahlaki kavramlar ünitelerin son kısımlarında “Güzel Huylardan Bazıları” alt başlıkları ile ele alınmaktadır. Ancak şunu yine ifade etmeliyiz ki ele alınan bu güzel huyların, diğer bir deyişle ahlaki konuların bir çoğu, daha önce 4, 5 ve 6. sınıflarda mutlaka yer almıştır. “Temizlik” başlığı ile işlenen ünite de daha önce 5. ve 6. sınıflarda hemen hemen aynı şekliyle yer almaktadır. Dolayısıyla burada da yine gereksiz tekrarlar söz konusudur.

Aynı programların 8. sınıfının 2. ünitesinde; zulüm ve haksızlık, yalan ve hile, görevi kötüye kullanma gibi zararlı davranışlar hakkında bilgi verilirken, dolaylı olarak konunun ahlaki boyutu incelenmektedir. Programın 3. ünitesinde vicdan özgürlüğü, devlete ve yasalara saygı gibi konularla devletine, milletine ve insan haklarına saygılı iyi bir vatandaş yetiştirilmek istenmektedir.

Milli bütünlüğümüzü ve beraberliğimizi, manevi değerlerimizi koruyan, yaşantımızla her zaman iç içe olan geleneklerimiz, 8. sınıfın 4. ünitesinde yer bulmaktadır. Vatan ve millet sevgisi, şehitlik ve gazilik, düzenli yaşamak, başkaları ile iyi ilişkiler kurmak aile ve komşular arasında yardımlaşma gibi konular ise daha önceki sınıflarda işlenip bu sınıfta tekrar yer alan konulardır.

Ancak 8. sınıfın 7. ünitesinde “Bazı Görgü Kuralları” başlığı ile misafirlikte, sofrada, yolculukta, konuşmalarda, telefon görüşmelerinde, kutlamalarda uymamız gereken görgü kurallarının işlenmesi ne kadar isabetli olmuşsa da bu görgü kurallarına daha önceki sınıflarda yer verilmemesi bir o kadar ters bir durumdur. Oysa çocuğa daha küçük yaşlarda verilecek bu davranış biçimleri, uygulamaya geçiş açısından daha kolay ve daha etkili olur. Kaldı ki bu görgü kuralları çocuğun daha küçük yaşta bile kavrayabileceği düzeyde, hayatında daima iç içe olduğu kurallardır.

3.3.1.4. Dua öğretiminin Değerlendirilmesi

Dua, tüm insanların hayatında önemli yeri olan bir fenomen olmakla birlikte inanç sahibi olanlar için daha fazla önem taşır. Kelime olarak çağırma anlamına gelmekle birlikte Kur’anda yardım istemek ve talep anlamlarına kullanılır. Kavram olarak İslami gelenekte bir şeyin yapılmasını veya yapılmamasını, Allah’ı övüp yücelterek kulların ihtiyacına ve acizliğine vurgulu bir üslupla kulun Allah’tan talebini ifade eder. Yani kısaca dua, insanın kulluk bilinciyle Allah’a yönelmesi ve taleplerini O’ndan istemesidir. Dua başka bir deyişle insanla Allah arasında bir haberleşme ya da iletişimidir [Altaş, 2001: 57].

Eğer duanın kul ile Allah arasında bir iletişim olduğunu kabul edersek insanlarımızın çoğu, hazır duaları ezberleyemedikleri ve kendi dillerinde dua edebilme becerisi kazandırılmadığı için dua edemez duruma gelmektedirler. Tüm bunların temelinde ise duanın öğretim boyutunun ihmal edilmesi gelmektedir.

İşte bu ihmali giderebilmek amacıyla dua öğretimi 2000 yılı ilköğretim programında 4.sınıftan itibaren günlük konuşmalarda kullanılan dini kelime ve

cümleler fark ettirilerek başlatılmaktadır. Ayrıca Allah'la iletişime geçmeye başlangıç olarak aynı sınıfta Allah'ın küçük çocukları çok sevdiği inancı, amaçlar arasına alınmıştır. Yine aynı sınıfta “Sübhaneye duasının ve Fatiha süresi”nin ezberlenmesi ile anlamlarının söylenmesi de özel amaçlardandır. Kalıp duaların ezberlenmesi ve anlamlarının söylenmesi tüm sınıflarda bulunmakla birlikte bu dua ve sürelerin içine yerleştirildikleri ünite ile anlam bakımından ilişki içerisinde olması, ünite konusunun, dua ve sürenin anlamından yararlanılarak işlenmesi, hem ünite konusunun daha iyi anlaşılması hem de sürenin anlamıyla beraber kavranılması açısından çok önemlidir. Beşinci sınıfta “Dua ediyorum” isimli ünite ile dua konusuna müstakil bir ders ayrılmaktadır. Bu ünite de duanın dilek olduğu ve yüce Tanrı'nın dualarımızı işitip kabul ettiği , dua etmenin yüce Allah'la kul arasında sevgi ve yakınlığa sebep olduğu sevinçli anlarımızda da , üzüntülü anlarımızda da dua etmenin gerekliliği, günlük yaşantımızda yapacağımız dualardan bazıları, kutsal kitabımız Kur'an-ı Kerim ve peygamberimizden güzel dua örnekleri, Tehiyat duasıyla birlikte işlenmektedir [a.g.e., s. 57].

1982 yılı programının herhangi bir yerinde uygulanmakta olan şimdiki programın aksine dua konusuna müstakil bir yer ayırmayı bırakın bir alt başlık bile bulunmamaktadır. Ancak belirli kalıp duaların ezberlenmesi ve anlamlarının söylenmesi bütün sınıflarda işlenmektedir. Bu duaların sınıflara ve ünitelere dağılımında da daha çok duanın kısa ve kolay oluşu dikkate alınmıştır. Oysa bu dağılımda duanın anlamının ünite konusuyla bağlantı kurularak ele alınması daha uygun olabilirdi. Bu hem ünite konusunun daha iyi anlaşılmasına hem de duanın anlamıyla birlikte kavranmasına yardımcı olur.

Dua, din öğretimi geleneğinde ibadetlerin bir parçası olarak değerlendirilmiş ve ibadetlerle ilgili konuların öğretiminin bir parçası olarak müfredat içinde yer almıştır. Ancak dua öğretimi, bu geleneksel yapının aksine din öğretiminin oldukça önemli bir unsurudur. Dua, inanç öğretimi, ibadet öğretimi ve ahlak öğretiminin etkinliği ile bağlantılı olduğu gibi inanan bir insanın dinle ilgili tüm bağlarının en alt seviyeye indiği anlarda bile dua vasıtasıyla bağlarını devam ettirmesi sebebiyle

önemli bir unsurdur. Çünkü inançlı bir insanın yaratıcısıyla iletişimini sağlayan ve O'nunla bağlantı kurmasını sağlayan iletişim aracıdır.

3.3.1.5. Diğer Dinlerin Öğretiminin Değerlendirilmesi

Okullarda ki eğitim ve öğretim etkinliklerinde, insanın fitrat gereği taşıdığı özellikler ve kişinin hayatı boyunca kazandığı veya kendisine kazandırılan özellikler, öncelik taşır. Çünkü insan, kendi varoluşuyla birlikte, kendi dışındakilerin de varoluşlarını anlamaya çalışırken, doğru anlama, algı-davranış işbirliği, doğru değerlendirme ve doğru karar verme gibi kabiliyetlere muhtaçtır [a.g.e., s. 59].

Beyza Bilgin, din eğitiminin üstlenmiş olduğu görevleri sıralarken, farklı yöneliş ve yönelimlerin de alan dışında bırakılmaması gerektiğini söyler[Bilgin,1998:82]. Artan iletişim teknolojileri ve gittikçe küçülen bir dünyada insanlar artık sadece kendi dini doğrultularıyla baş başa yaşayamaz bir duruma gelmiştir. İlköğretimde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersleriyle kendi dini hakkında sistematik bir bilgilenmeye başlamadan önce çocuklar çok farklı dini düşünce ve yapılarla televizyon ve diğer iletişim araçları aracılığıyla haberdar olmaktadır. Okul öncesi çocuklara hitap eden çizgi filmlerin bir kısmında kasıtlı olmasa bile içinde yapılandırıldıkları kültürün etkisiyle Hristiyanlık ve diğer dinlerin motifleri sergilenmektedir. Böyle bir ortam içinde diğer dinlerin öğretimi, çocukların kendi kültürlerinin bir parçası olan dinlerini doğru öğrenme ihtiyaçlarının bulunduğu gibi, diğer dinler hakkında da doğru bilgi sahibi olarak onlara karşı sağlıklı bir tutum geliştirebilmeleri açısından gereklidir. Son yıllara kadar din eğitiminde, diğer dinler de eğitim konusu yapılmakla birlikte, geleneksel savunmacı bir anlayışla bu dinler, kendi bakış açıları çerçevesinde değil, eleştirel bir bakış açısıyla anlatılmaktaydı. Halbuki din eğitimi alanında ortaya çıkan yeni yönelişler, farklı din ve mezheplerin öğretimini yaparken her dini kendi bakış açılarının merkeze alınmasını savunmaktadır [Altaş, 2001: 59].

İşte 2000 yılında hazırlanan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programında din eğitimi alanında ortaya çıkan yeni yönelişlerin etkisinde kalmıştır. Din Kültürü ve Ahlak

Bilgisi programında diğer dinlerin öğretimine 5. sınıftaki “Peygamberleri Tanıyalım” ünitesi ile başlanmaktadır. Bu seviyede programı tamamlayan öğrencinin peygamberlerin mesajlarının aynı amaca yönelik olduğunu fark etmesi amaçlanmaktadır. Altıncı sınıfta ise “Kutsal Kitapları Tanıyalım” isimli ünite yer almakta ve öğrencinin dört kutsal kitabı tanınması ve kitapların önemini örneklerle açıklaması amaçlanmaktadır. Peygamberler ve kitaplarla giriş yapılan diğer dinlerin öğretimi, 7. sınıfta dinlerin tanıtılması ile devam etmektedir. Bu sınıftaki programı tamamlayan öğrencinin dinin evrensel bir gerçeklik olduğunu açıklaması, dinlerin çeşitliliğini nedenleriyle açıklaması, günümüzde yaşayan İslam, Yahudilik, Hristiyanlık, Hinduizm ve Budizm gibi dinlerin temel özelliklerini ve öğretilerini objektif olarak açıklaması amaçlanmaktadır. Yine amaçlardan birisi de öğrencilerin diğer dinlerden kültürümüze giren Reenkarnasyon, Noel ve Yılbaşı gibi inanç ve uygulamaların farkında olması yer almaktadır. Programın 8. sınıfında ise diğer dinlerin öğretimi dinlerin tüm dönemler boyunca ortaya koyduğu evrensel öğütlere yer veren üniteyle desteklenmektedir.

1982 yılı programında da diğer dinlerin öğretimine 4. sınıfta ki “Peygamberimiz ve Din” ünitesiyle başlanmakta, peygamberlik ve din hakkında kısaca bilgi verilmektedir. Aynı sınıfın “Kitaplara İnanmak” ünitesinde kitap kavramı hakkında bilgi verilmekte, öğrencinin dört kutsal kitabı tanınması ve kısaca açıklaması amaçlanmaktadır. Altıncı sınıfın “Din Kavramı” adlı ünitesinde de ilk önce din kavramı üzerinde durulduktan sonra dinler hakkında genel bilgi verilmektedir. Ünitenin devamında ise Musevilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet gibi dinlerin temel özellikleri ve öğretileri hakkında 2000 yılı programının aksine objektif olarak değil, geleneksel ve savunmacı bir anlayışla bilgi verilmektedir. Bu durum çocuğun kendi inancı dışındaki inanç sistemlerini doğru biçimde tanınmasına engel olmaktadır. Programın 8. sınıfında “Kur’an ve Hz. Muhammed” isimli ünite ile Kur’an’ da kendileri hakkında bilgi verilen peygamberler anlatılarak diğer dinlerin öğretimi desteklenmektedir.

4. DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ ÖĞRETİM PROGRAMLARININ KARŞILAŞTIRILMASI ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA

Eğitim Öğretim programlarının etkililiği hakkında yargıda bulunmak ve programdaki aksaklıkların, programın hangi öge ya da öğelerinden kaynaklandığını belirleyerek gerekli düzeltmelerin yapılmasına olanak sağlamak eğitim sürecinde program değerlendirmenin amaçlarından birisidir [Erden, 1998: 9].

Bu nedenle hazırlanan bir öğretim programı sürekli değerlendirmelerle düzeltilmeli yeniden denenmelidir. Böylece program “uygulama-değerlendirme- düzeltme”ler yoluyla daha mükemmel bir düzeye getirilebilir. Öğretim programları bir defa hazırlanıp yıllarca kullanılamazlar. Çünkü, sosyal, ekonomik, bilimsel ve teknolojik gelişme ve değişimler öğretim programlarının da statik değil, dinamik olmasını gerektirir. Öğretim programlarının bu değişikliklerden etkilenmemesi mümkün değildir.

Ayrıca, eğitim alanındaki araştırma sonuçları öğretim programlarına yansımaktadır. Yine hiçbir program hazırlanışında mükemmel değildir. Programın amaç, konu, yöntem bakımından öğrenci düzeyine uygunluğu, öğrencinin ve çevrenin ihtiyaçlarına cevap verip vermemesi, amaçlanan davranışları gerçekleştirip gerçekleştirmemesi bakımından değerlendirilmesi ve değerlendirme sonuçlarına göre programın değişikliğe uğraması gereklidir. Bir öğretim programının en önemli öğeleri, amaçlar, konular, öğretim durumları, ve değerlendirmedir (Ertürk, 1982: 14).

Değerlendirme, gözlem ve çeşitli ölçme araçları ile öğretim programının etkililiği hakkında veri toplama, elde edilen verileri programın etkililiğinin işaretçileri olan kriterlerle karşılaştırılıp yorumlama ve programın etkililiği hakkında karar verme süreci olarak tanımlanmaktadır.

Öğretim programlarının değerlendirilmesinde çeşitli yaklaşımlar ve yöntemler ileri sürülmektedir. Bunlardan birinde de, eğitim sistemini “girdiler- işlemler- çıktılar” alt sistemleri şeklinde düşünerek, öğretim programı değerlendirme yöntemlerini sistem

analizi ile açılanmaya çalışılmıştır[Turgut, 1983: 220]. Sistem yaklaşımında, “girdiler” öğrencilerin program uygulanmadan önceki özellikleri ve durumları, “işlemler” programın uygulanması ve her çeşit öğretim faaliyeti, “çıktılar” ise öğretim programı uygulandıktan sonraki öğrencilerin kazandığı özelliklerdir. Bu yaklaşımla öğretim programı değerlendirme çeşitleri; (1) eğitim işlemlerinin gözlemlenmesi ve tasvir edilmesi, (2) eğitim çıktılarının ölçülmesi, (3) işlemlerle çıktıların ölçülmesi, (4) eğitim girdilerinin ve çıktıların ölçülmesi, (5) girdilerin, işlemlerin ve çıktıların ölçülmesi olarak belirtilmektedir [a.g.e., s. 220].

Bu araştırmada yapılan program değerlendirme çalışması, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretim programını uygulayan öğretmenlerin gözlem ve açıklamalarına dayandığından, “eğitim işlemlerinin gözlemlenmesi ve tasvir edilmesi” değerlendirme çeşidi ile ilgilidir. Program geliştirme çalışmalarında, o alanın öğretmenlerinin gözlem ve tepkilerinin büyük bir değeri vardır.

Öğretim programları, önceleri bir derste işlenecek konuların başlıklarını sıralayan konu listesinden ibaret iken son yıllarda ülkemizde de modern anlamda program geliştirme çalışmalarına başlanmış ve bir çok dersin öğretim programı geliştirilmiştir. Öğretim programını konu listesi olarak görmek çok dar kapsamlı ve yetersiz bir anlayıştır. Öğretim programı bir derste işlenecek konuların listesi olmaktan öte, amaçlardan konulara, öğretim stratejisi ve yöntemine, öğrenci başarısının değerlendirilmesinde kullanılacak ölçme araçlarına kadar bir çok ögeyi kapsamaktadır. Bu açıdan öğretim programı amaçların kararlaştırılması, konuların seçilmesi, amaçların davranışlara dönüştürülmesi, özel öğretim yöntemlerinin belirlenmesi, ölçmede kullanılacak soruların hazırlanması ve değerlendirmede başvurulacak yöntemin tespitine kadar bir çok işlemi içerir[Demirel, 1994: 10].

Bu çalışmada verilerin toplanması ve analizi için, eski ve yeni Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programlarının amaçlar ve içerik açısından karşılaştırılarak değerlendirilmesi amacı ile, araştırmacı tarafından anket hazırlanmıştır. Ankette programların karşılaştırılarak değerlendirilmesi ve ankete katılan öğretmenlerin kişisel bilgileriyle

ilgili olarak 28 soru yer almaktadır. Ankette kapalı uçlu sorular tercih edilerek, Öğretmenlerin konu hakkındaki görüşleri alınmıştır. Anketler, Sakarya ili Milli Eğitim Müdürlüğü aracılığı ile valilik onayı alınarak merkezdeki okullarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretmeni olarak görev yapan öğretmenlere okullardaki idareciler tarafından uygulanmıştır. Anketler uygulanıp iade edildikten sonra, öğretmenlerin sadece meslekteki kıdemleri, baz alınarak frekans dağılımı yapılmış ve yüzdeler hesaplanmıştır.

Bu itibarla tabloların oluşturulmasında, öğretmenlerin meslekteki kıdemleri, göz önünde bulundurulmuştur. Her soru için bu değişken esas alınmış ve bu doğrultuda ayrı ayrı tablolar hazırlanmış, hazırlanan tablolardaki bulgular kısaca değerlendirilmiştir.

Toplanan verilerin analizi sonucu elde edilen bulgular, tablolaştırılarak, aşağıda ele alınmıştır. Ama daha önce anketimize katılan öğretmenlerin genel durumları hakkında bilgi verelim.

4.1. Öğretmenlerin Genel Durumları

Anketimize 1 kişi bayan, 49 kişi bay olmak üzere toplam 50 kişi katılmıştır. Ankete katılan öğretmenlerin çoğunluğunun (%30) 11-15 arası meslekteki kıdem grubundan olmakla beraber, bu meslekteki kıdem grubunu, çok yakın bir oranda (%20) 6-10 ve 16-20 arası meslekteki kıdem grubunun takip ettiği görülmektedir. Ankete katılan öğretmenlerin çoğunluğunun(%34) 16 ile 20 yıl arasında görevlidir. Geriye kalan grupların meslekteki kıdemlerinin oranı ise %4 ile %18 arasında değişmektedir. Öğretmenlerin %80'i ilköğretimin ikinci kademesinde DKAB derslerine girerken, geriye kalan %20' oranındaki öğretmenler, ilköğretimin bir ve ikinci kademelerinde DKAB derslerine girmektedirler.

Araştırmamıza sadece bir bayan öğretmen katıldığı için frekans dağılımında sağlıklı bir sonuç çıkmadığından cinsiyet değişkeni baz alınmamış. Ayrıca yaş, meslekteki kıdem, mezun olduğu okul değişkeninde de frekans dağılımında birbirine benzer sonuçlar ortaya çıktığı için bu sonuçların hepsinin yorumlanması tekrarları da

beraberinde getireceği ve gereksiz ayrıntıya sebep olacağından, burada öğretmenlerin sadece meslekteki kıdemlerinin değişken olarak ele alınıp sonuçların buna göre değerlendirilmesi uygun görülmüştür.

4.2. Öğretmenlerin Meslekteki Kıdemlerine Göre, Eski ve Yeni DKAB Dersi Öğretim Programları Hakkındaki Görüşlerinin Analizi

Öğretmenlerin meslekteki kıdemlerine göre, eski ve yeni DKAB dersi öğretim programları hakkındaki düşüncelerini kendilerine yönelttiğimiz sorular yoluyla öğrenmeye çalışıp, daha sonra öğretmenlerin bu görüşlerini tablolar ışığında analiz etmeye çalışacağız.

4.2.1. Öğretmenlerin Meslekteki Kıdemleri

Tablo 1: Öğretmenlerin Meslekteki Kıdemine Göre Dağılımı

Meslekteki Kıdem	Sayı	%
1-5 yıl	5	10
6-10 yıl	8	16
11-15 yıl	9	18
16-20 yıl	17	34
21-25 yıl	9	18
26-... yıl	2	4
Toplam	50	100

Tablo 1’de ankete katılan öğretmenlerin çoğunluğunun(%34) 16 ile 20 yıl arasında görevli olduğu görülmektedir. Geriye kalan grupların meslekteki kıdemlerinin oranı ise %4 ile %18 arasında değişmektedir.

Yukarıdaki tabloda da görüldüğü gibi anketimize katılan öğretmenlerin çoğunluğu mesleklerinde en az 10 yılı doldurmuş kişilerdir. Bunun en önemli sebebi de

atamalarda norm kadro uygulamasından dolayı hizmet puanının yüksek olmasıdır. Çünkü atamalarda öncelik hizmet puanı yüksek olana verilmektedir. Bu durum öğretmenlerin, Sakarya merkez ilköğretim okullarında kendi istekleri doğrultusunda çalışmalarına imkan sağlamıştır. Dolayısıyla anketimizin muhatabı olan öğretmenlerin çoğunluğu, mesleklerinde tecrübe sahibi olan kişilerdir.

4.2.2. 1982 Yılı DKAB Dersi Müfredat Programlarının Değiştirilmesi Durumu

Tablo 2: Öğretmenlerin 1982 Yılı DKAB Dersi Müfredat Programlarının Değiştirilmesini Doğru Bulup Bulmadıkları Hakkındaki Görüşleri

1982 yılı DKAB dersi müfredat programlarının değiştirilmesini doğru buluyor musunuz ?	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-...			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Seçenek	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Doğru buluyorum	3	6	8	16	7	14	8	16	4	8	2	4	32	64
Doğru bulmuyorum	1	2	1	2	7	14	2	4	4	8	1	2	16	32
Fikrim yok	-	-	1	2	1	2	-	-	-	-	-	-	2	4
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Yukarıdaki tabloda görüldüğü gibi meslekteki kıdemlerine göre öğretmenlerin çoğunluğu (%64) 1982 yılı DKAB dersi müfredat programlarının değiştirilmesini doğru bulurken, öğretmenlerin %32'si ise 1982 yılı DKAB dersi müfredat programlarının değiştirilmesinin doğru bulmamaktadır.

Öğretim programları bir defa hazırlanıp yıllarca kullanılamazlar. Sosyal, ekonomik, bilimsel ve teknolojik gelişme ve değişimler öğretim programlarının da statik değil, dinamik olmasını gerektirir. Öğretim programlarının bu değişikliklerden etkilenmemesi mümkün değildir. Ayrıca, eğitim alanındaki araştırma sonuçları öğretim programlarına yansımaktadır. Yine hiçbir program hazırlanışında mükemmel değildir. Programın amaç, konu, yöntem bakımından öğrenci düzeyine uygunluğu, öğrencinin ve çevrenin ihtiyaçlarına cevap verip vermemesi, amaçlanan davranışları

gerçekleştirip gerçekleştirmemesi bakımından değerlendirilmesi ve değerlendirme sonuçlarına göre programın değişikliğe uğraması gereklidir.

Ayrıca 1982 yılında hazırlanan DKAB dersi öğretim programları, modern program modellerinden uzak olup, sınıflara göre konu listesini veren müfredat programı niteliğindedir. Oysa öğretim programını konu listesi olarak görmek çok dar kapsamlı ve yetersiz bir anlayıştır. Öğretim programı bir derste işlenecek konuların listesi olmaktan öte, amaçlardan konulara, öğretim stratejisi ve yöntemine, öğrenci başarısının değerlendirilmesinde kullanılacak ölçme araçlarına kadar bir çok ögeyi kapsamaktadır.

4.2.3. Eski DKAB Dersi Müfredat Programının Amaçlarının Davranışa Dönüştürülebilmesi Durumu

Tablo 3: Öğretmenlerin Eski DKAB Dersi Müfredat Programının Amaçlarının Davranışa Dönüştürülebilme Niteliği Hakkındaki Görüşleri

Eski DKAB dersi müfredat programının amaçları davranışa dönüştürülecek niteliğe sahiptir	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-....			
Seçenek	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Sayı	%	Sayı	%	Say 1	%	Sayı	%
Katılıyorum	1	2	3	6	5	10	4	8	2	4	2	4	17	34
Katılmıyorum	3	6	7	14	7	14	6	12	6	12	1	2	30	60
Kararsızım	-	-	-	-	3	6	-	-	-	-	-	-	3	6
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 3'te Öğretmenlerin çoğunluğu (%60), eski DKAB dersi müfredat programında, konuların içeriğini oluşturan ve konunun özel amacının açılımı olan davranışların ve bu davranışların nasıl kazandırılacağını gösteren dersin işlenişinin belirtilmesinin öğretmenlerin planlama ve öğretim işini büyük ölçüde kolaylaştıracağını belirtmektedir. Onlara göre eski programlarının amaçları bu

vasıflardan oldukça uzaktır. Eski programların amaçlarının davranışa dönüştürülebildiğini savunan öğretmenlerin oranı ise %34' tür.

Eski DKAB dersi müfredat programları, konu listesi veren “müfredat programı” anlayışında hazırlandığı için, programda her konunun amacı açık ve seçik olarak belirlenmemiştir[Kaya, 1998: 239]. Programlarda amaçlar, öğrencilerin hangi davranışları kazanması gerektiğini açıkça göstermemektedir. Amaçlar, yorumu tamamen öğretmene bırakmaktadır. Öğretmenler de her konunun amacı açık ve seçik olarak belirlenmediği için genelde, günlük ders planlarında konuların amaçlarını açık ve seçik olarak öğrenci davranışlarında gözlenecek biçimde belirtememekte, davranışa dönüştürememekte ve sonuçta dersin işlenişi yeterince belirlenmemektedir. Bütün bu nedenlerden dolayı eski DKAB dersi müfredat programlarının, yeni anlayış ile geliştirilmesinin gerekliliği öğretmenlerinde çoğunluğunun belirttiği gibi ortadadır.

4.2.4. Yeni DKAB Dersi Müfredat Programının Amaçlarının Davranışa Dönüştürülebilmesi Durumu

Tablo 4: Öğretmenlerin, Yeni DKAB Dersi Müfredat Programının Amaçlarının Davranışa Dönüştürülebilme Niteliği Hakkındaki Görüşleri

Yeni DKAB dersi müfredat programının amaçları davranışa dönüştürülecek niteliğe sahiptir	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-...			
Seçenek	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Katılıyorum	2	4	4	8	7	14	4	8	3	6	3	6	23	46
Katılmıyorum	2	4	3	6	7	14	4	8	2	4	-	-	18	36
Kararsızım	-	-	3	6	1	2	2	4	3	6	-	-	9	18
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 4'te öğretmenlerin 11-15 meslekteki kıdem grubu ağırlıklı olmak üzere %46'sı yeni DKAB dersi müfredat programının amaçlarının davranışa dönüştürülebilir niteliğe sahip olduğuna inanmaktadır. Ancak bu görüşe katılmayanların oranı ise %36' dır. Kararsız kalanların oranı da ise %18' le küçümsenmeyecek bir orandadır.

Bu tabloyu incelediğimizde, ilk bakışta yeni DKAB dersi müfredat programının amaçlarının davranışa dönüştürülebilir niteliğe sahip olduğu görüşü ağırlıklı gibi görünse de bu görüşe katılmayanların oranının da onlara yakın olması, kararsızların sayısının da (%18) hiç te azımsanmayacak miktarda olması, öğretmenlerin, yeni program konusunda, net bir karar veremediklerini göstermektedir.

Bilindiği gibi, her öğretmen derse girmeden önce, her ders için bir ders planı yapmakla görevlidir. Uzman kişilerce hazırlanan öğretim programlarının öğretmenlere örnek bir ders planı sunması açısından ve dersin verimliliğini artırması yönünden de konunun davranışlarının ve işlenişinin gösterilmesi önem taşır. Yeni DKAB öğretim programlarında, eski programların aksine, konuların içeriğini oluşturan ve konunun özel amacının açılımı olan davranışların ve bu davranışların nasıl kazandırılacağını gösteren örnek ders işlenişleri öğretmenlere sunulmuştur.

Yeni DKAB öğretim programlarında her konunun amacı açık ve seçik olarak belirlenmiştir. Programlarda amaçlar, öğrencilerin hangi davranışları kazanması gerektiğini açıkça göstermektedir. Tüm bu vasıflar göz önüne alındığında, yeni öğretim programları amaçlarının eski öğretim programlarının amaçlarına göre daha kolay davranışa dönüştürülebilir niteliğe sahip olduğu açıkça görülmektedir.

Yeni programda amaçlar, sadece bilişsel öğrenme boyutuyla değil, duyuşsal ve becerisel öğrenme boyutuyla da ele alınmıştır. Ayrıca bu programın genel amacı, din ve ahlak hakkında doğru bilgi öğretme açısından eski programdan farklılık göstermektedir.

4.2.5. Eski DKAB Öğretim Programlarında, Konular Arasındaki, Bütünlük ve Uyum Durumu

Tablo 5: Öğretmenlerin Eski DKAB Dersi Öğretim Programlarında Konular Arasındaki, Bütünlük ve Uyum Hakkında Görüşleri

EskiDKAB öğretim programlarında, konular arasında, bütünlük ve uyum vardır	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-....			
Seçenek	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Katılıyorum	1	2	6	12	7	14	3	6	4	8	1	2	22	44
Katılmıyorum	2	4	2	4	4	8	5	10	1	2	1	2	15	30
Kararsızım	1	2	2	4	4	8	2	4	3	6	1	2	13	26
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 5’te Öğretmenlerin %44’ lük oranı, eski DKAB dersi öğretim programlarında, konular arasında bütünlük ve uyum olduğunu ifade ederken, öğretmenlerin %30’u ise konular arasında bütünlük ve uyum olmadığını ifade etmişlerdir. Bu konuda kararsız olanların oranı da %26’dır. Bu sonuca göre öğretmenlerin çoğunluğu, eski DKAB dersi öğretim programlarının konuları arasında, bütünlük ve uyum olduğunu ifade etmektedirler.

Ünite, birbiriyle yakından ilgili benzer konular bütünlüğüdür. 1982 Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi programında bazı konuların, yakından ilgili olmayan ünitelerin içerisinde yer aldığı görülmektedir. Örneğin “Meleklerle İman” konusu 7.sınıfın ikinci ünitesinde “Meleklerin Özellikleri”, “Kur’an-ı Kerimde Adı Geçen Melekler ve Özellikleri” gibi alt başlıklar ile konu işlenmeye çalışılmıştır. Bu ünitenin son bölümünde ise meleklerle İman konusuyla pek ilgisi olmayan “Kabahat ve Aflar”, “Güzel huylar” gibi konulara yer verilmiş. Oysa iman ünitelerinin içerisinde güzel huylar konularına yer vermekten ise güzel huylar konuları ayrı bir ünite olarak ele alınabilirdi.

4.2.6. Yeni DKAB Öğretim Programlarında, Konular Arasındaki, Bütünlük ve Uyum Durumu

Tablo 6: Öğretmenlerin Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarında Konular Arasındaki, Bütünlük ve Uyum Hakkında Görüşler

Yeni DKAB öğretim programlarında, konular arasında, bütünlük ve uyum vardır	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-....			
Seçenek	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Sayı	%
Katılıyorum	2	4	6	12	5	10	2	4	3	6	2	4	20	40
Katılmıyorum	2	4	4	8	10	20	7	14	4	8	1	2	28	56
Kararsızım	-	-	-	-	-	-	1	2	1	2	-	-	2	4
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 6' da Öğretmenlerin %56' lık bir oranı, yeni DKAB dersi öğretim programlarında, konular arasında, bütünlük ve uyum olduğu görüşüne katılmazken, %40'lık bir oran ise bu görüşün aksini ifade etmektedir. Bu sonuca göre öğretmenlerin çoğunluğu, yeni DKAB dersi öğretim programlarının, konuları arasında, bütünlük ve uyum olmadığını ifade etmektedirler.

Bir önceki tablo ile bu tablo beraber değerlendirilirse, eski ve yeni programlarda ki konular arasında, bütünlük ve uyum konusunda, öğretmenlerin çoğunluğu eski programların konuları arasında bütünlük ve uyumun daha iyi düzeyde olduğunu ifade ettikleri açıkça görülmektedir. Bize göre bunun iki sebebi olabilir. Birincisi öğretmenlerin, yeni DKAB dersi öğretim programları hakkında yeterince bilgiye sahip olmadıkları durumu, ikincisi ise öğretmenlerin yeni programlarda gerçekten konular arasında, bütünlük ve uyum olmadığına inanmaları durumudur.

Ünite, birbiriyle yakından ilgili benzer konular bütünlüğüdür. Her ünite başlığı altında yer alan alt başlıklar mutlaka ünite konusuyla ilişkili olmalıdır. Örneğin yeni öğretim programlarında "Melekler ve Diğer Görünmeyen Varlıklar" ünitesinde

konuya hazırlık amacıyla ilk önce varlıklar alemi ile konu başlıyor. Melekler ve özellikleri, meleklerin iyi ve güzel olduğu, meleklerle iman ile davranışlar arasındaki ilişki ele alınıyor daha sonra cinler ve cinlerle ilgili batıl inançlarla ünite devam ediyor. Ünite içerisinde ünite başlığıyla ilgisi olmayan hiçbir konu yoktur. Eski öğretim programlarında ise örneğin “Meleklerle İman” konusu 7.sınıfın ikinci ünitesinde “Meleklerin Özellikleri”, “Kur’an-ı Kerimde Adı Geçen Melekler ve Özellikleri” gibi alt başlıklar ile konu işlenmiştir.

4.2.7. Eski DKAB Öğretim Programlarında, Öğrencilerin İhtiyaç Duymadığı Konuların Durumu

Tablo 7: Öğretmenlerin Eski DKAB Öğretim Programlarında, Öğrencilerin İhtiyaç Duymadığı Konulara Yer Verilip Verilmediği Konusundaki Görüşleri

Eski DKAB Öğretim Programlarında, öğrencilerin ihtiyaç duymadığı konulara yer verilmiştir.	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-...			
Seçenek	Say	%	Say	%	Say	%	Say	%	Say	%	Say	%	Sayı	%
Katılıyorum	2	4	5	10	7	14	6	12	2	4	3	6	25	50
Katılmıyorum	2	4	4	8	7	14	3	6	4	8	-	-	20	40
Kararsızım	-	-	1	2	1	2	1	2	2	4	-	-	5	10
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 7’de öğretmenlerin yarısı (%50) eski DKAB öğretim programlarında, öğrencilerin ihtiyaç duymadığı konulara yer verilmiş olduğu, öğretmenlerin %40’ı öğrencilerin ihtiyacı olmayan konulara yer verilmediği görüşündedirler. Kararsızların oranı ise %10 dur.

Araştırmaya katılan bazı öğretmenler, eski DKAB öğretim programlarında diğer derslerin konularından bazılarının ağırlıklı olarak yer aldığını anketimizde, görüşlerini ifade ettikleri bölümde belirtmişlerdir. Örneğin tarih ve inkılap tarihi,

laiklik, vatandaşlık gibi konular bunlardan bir kısmıdır. Bu görüşe katılan öğretmenler, yukarıda ifade ettiğimiz derslerle ilgili konuların, ilgili derslerde zaten işlendiğini dolayısıyla DKAB programlarında bu konulara tekrar yer vermenin yersiz olduğunu savunmaktadırlar. Ayrıca öğretmenlerin yarısı, Eski DKAB öğretim programlarındaki konuların, günlük hayatta öğrencilere yararlı olmadığı görüşünü ortaya koymaktadırlar.

4.2.8. Yeni DKAB Öğretim Programlarında, Öğrencilerin İhtiyaç Duymadığı Konuların Durumu

Tablo 8: Öğretmenlerin Yeni DKAB Öğretim Programlarında, Öğrencilerin İhtiyaç Duymadığı Konulara Yer Verilip Verilmediği Konusundaki Görüşler

Yeni DKAB Öğretim Programlarında, öğrencilerin ihtiyaç duymadığı konulara yer verilmiştir	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-....			
Seçenek	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Sayı	%	Sayı	%	Say 1	%	Sayı	%
Katılıyorum	3	6	4	8	11	22	6	12	2	4	2	4	28	56
Katılmıyorum	1	2	5	10	4	8	3	6	6	12	1	2	20	40
Kararsızım	-	-	1	2	-	-	1	2	-	-	-	-	2	4
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 8’de öğretmenlerin %56’sı yeni DKAB öğretim programlarında da, tıpkı eski programlarda olduğu gibi öğrencilerin ihtiyaç duymadığı konulara yer verildiğini savunurken, öğretmenlerin %40’ı ise yeni programlarda öğrencilerin ihtiyacı olmayan konulara yer verilmediğini ifade etmektedirler. Kararsızların oranının az olması (%10) ise öğretmenlerin bu konuda daha net bir yargıya sahip olduğunu göstermektedir. Eski ve yeni programlar hakkındaki bu tablo ile bir önceki tablo incelendiğinde görülüyor ki öğretmenler, genel olarak her iki programda da öğrencilerin ihtiyaç duymadığı konulara yer verilmiş olduğunu savunmaktadırlar.

Örneğin eski DKAB dersi öğretim programlarında 5.sınıf, 7.sınıf ve 8.sınıf programlarında ayrı bir ünite şeklinde laiklik konusuna tekrar tekrar yer verilmesi öğrencilerin kişisel ihtiyaçlarından oldukça uzaktır. Çünkü DKAB dersine girdiğimiz 7. ve 8. sınıfların bir çoğunda öğrenciler, laiklik konusunun İnkılap Tarihi ve Vatandaşlık derslerinde ayrıntılı olarak ele alınmış olmasına rağmen bu ders programında da tekrar tekrar ayrıntılı olarak yer verilmesini anlamsız bulduklarını ifade etmişlerdir.

4.2.9. Eski DKAB Dersi Öğretim Programlarında, Öğrencilerin Öğrenmede Zorlandıkları Konuların Durumu

Tablo 9: Öğretmenlerin, Eski DKAB Dersi Öğretim Programlarında Öğrencilerin Öğrenmede Zorlandıkları Konuların Olup Olmadığı Hakkındaki Görüşleri

Eski DKAB Dersi Öğretim Programlarında Öğrencilerin Öğrenmede Zorlandıkları Konular vardır.	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-...			
Seçenek	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Katılıyorum	3	6	4	8	6	12	3	6	1	2	3	6	20	40
Katılmıyorum	1	2	6	12	7	14	7	14	6	12	-	-	27	54
Kararsızım	-	-	-	-	2	4	-	-	1	2	-	-	3	6
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 9’da öğretmenlerin %40’ı eski DKAB dersi öğretim programlarında öğrencilerin öğrenmede zorlandıkları konuların olduğunu belirtirken, öğretmenlerin %54’ ü ise öğrencilerin öğrenmede zorlandıkları konuların bu programlarda olmadığını ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerden bazıları, eski programların orta 1. sınıfında konuların yoğun ve bu sınıfta ezberlenecek surelerin yoğun olduğunu belirtmişlerdir. Yine ibadet

konularının yoğun bir şekilde bu sınıf programında yer almasının öğrenciler açısından öğrenmeyi güçleştirdiğini ifade etmişlerdir. Ayrıca kaza-kader, cennet-cehennem, melek ve Allah'ın sıfatlarını anlamada öğrencilerin zorlandıklarını ifade etmişlerdir.

4.2.10. Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarında Öğrencilerin Öğrenmede Zorlandıkları Konuların Durumu

Tablo 10: Öğretmenlerin, Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarında Öğrencilerin Öğrenmede Zorlandıkları Konuların Olup Olmadığı Hakkındaki Görüşleri

Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarında Öğrencilerin Öğrenmede Zorlandıkları Konular vardır.	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-...			
Seçenek	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Katılıyorum	2	4	5	10	7	14	6	12	4	8	1	2	25	50
Katılmıyorum	2	4	5	10	8	16	4	8	4	8	2	4	25	50
Kararsızım	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 10'da, öğretmenlerin %50'si yeni DKAB dersi öğretim programlarında öğrencilerin öğrenmede zorlandıkları konuların olduğunu belirtirken, yine aynı oranla öğretmenlerin %50'si de öğrencilerin öğrenmede zorlandıkları konuların bu programlarda olmadığını ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerden bazıları yeni programların 7. sınıfında Budizm ve Hinduizm dinlerinin yer aldığı konuların öğrenciler tarafından öğrenilmesinin zor olduğunu ifade etmişler, 8. sınıfta ise, "Din, Akıl ve Bilim," "Din anlayışındaki Farklılıklar" ve bu farklılıklardan ortaya çıkan mezhep ve tarikatlar gibi konuların bu çağdaki öğrenciler için öğrenilmesi güç, felsefi yönleri ağırlıklı olan konular olduğunu

belirtmişlerdir. Gerçekten de 8. sınıf konularından yukarıda ifade edilen konuları öğrenciler öğrenmede güçlük çekmekte ve derse ilgi göstermemektedir.

Yeni müfredatta "Din Anlayışındaki Farklılıkların Sebepleri" konusunda sadece insanın yapısı, siyaset, ortam, kültür ve ekonomi maddelerine yer verilmiş, dini nasların kendi yapılarının da farklılıkların sebebi olduğuna yer verilmemiştir. Kanaatime göre konuya bu madde de eklenmeli ve ilgili sınıfın seviyesine göre örneklerle işlenmelidir.

4.2.11. Eski DKAB Dersi Öğretim Programlarında Konuların, Sınıflar Arasında, Kolaydan Zora Doğru Sıralanışı

Tablo 11: Öğretmenlerin, Eski DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Konuların, Sınıflar Arasında, Kolaydan Zora Doğru Sıralanışı Hakkındaki Görüşleri

Eski DKAB dersi öğretim programlarında konular, sınıflar arasında, kolaydan zora sıralanmıştır.	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-....			
Seçenek	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Katılıyorum	2	4	5	10	10	20	5	10	6	12	-	-	28	56
Katılmıyorum	1	2	3	6	4	8	4	8	2	4	3	6	17	34
Kararsızım	1	2	2	4	1	2	1	2	-	-	-	-	5	10
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 11’de, öğretmenlerin %56’sı eski DKAB dersi öğretim programlarındaki konuların, sınıflar arasında, kolaydan zora doğru sıralandığını ifade ederken, öğretmenlerin %34’ü de eski öğretim programlarındaki konuların, sınıflar arasında, kolaydan zora doğru sıralanmadığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin %10’ luk bir kısmı ise bu konudaki kararsızlıklarını ortaya koymuşlardır.

Bu tabloya göre öğretmenlerin çoğunluğu Eski öğretim programlarında konuların sınıflar arasında, kolaydan zora doğru sıralandığı görüşünü kabul etmektedirler. Ancak öğretmenlerden bazılarına göre Ortaokul 1. sınıftaki “ İslam’ın Şartları” konuları ile ortaokul 3. sınıftaki genel konuların yerleri değiştirilmiş olsaydı, konular sınıflar arasında, kolaydan zora doğru daha doğru bir biçimde sıralanmış olacaktı.

İyi bir öğretim programında öğrencilerin bilgi seviyesi ve psikolojik öğrenme yaşı göz önünde bulundurulmalı, konular ilk sınıflarda öğrencilerle karşılıklı diyalog kurularak, ileri sınıflarda ise genelleştirilerek ele alınmalı ve konuların öğrencilerin düşünce ve problem çözme yeteneklerini geliştirici nitelikte olmalıdır.

4.2.12. Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarında Konuların, Sınıflar Arasında, Kolaydan Zora Doğru Sıralanışı

Tablo 12: Öğretmenlerin, Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Konuların, Sınıflar Arasında, Kolaydan Zora Doğru Sıralanışı Hakkındaki Görüşleri

Yeni DKAB dersi öğretim programlarında konular, sınıflar arasında, kolaydan zora sıralanmıştır.	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-....			
Seçenek	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Katılıyorum	2	4	6	12	5	10	3	6	4	8	3	6	23	46
Katılmıyorum	2	4	2	4	9	18	7	14	4	8	-	-	24	48
Kararsızım	-	-	2	4	1	2	-	-	-	-	-	-	3	6
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 12’de, öğretmenlerin %46’sı yeni DKAB dersi öğretim programlarındaki konuların, sınıflar arasında, kolaydan zora doğru sıralandığı görüşünü benimserken, Öğretmenlerin (11-26 meslekteki kıdem arası çoğunluk olmak üzere) %48’i de öğretim programlarındaki konuların, sınıflar arasında, kolaydan zora doğru sıralandığı görüşünü kabul etmemektedirler.

Bir önceki tablo ile bu tabloyu beraber değerlendirdiğimizde öğretmenlerin yarısından fazlasının (%56'sının), konuların sınıflar arasında kolaydan zora doğru sıralanışı hususunda eski programın daha iyi düzeyde olduğu görüşünü benimsediklerini görmekteyiz. Ancak öğretmenler birbirine çok yakın (%48 ve %46) oranlarla yeni programda konuların sınıflar arasında kolaydan zora doğru sıralanışı hususunda net karar vermediler ve kararsız kalmışlardır. Bu sonuç bize, öğretmenlerin yeni program konusunda ya olumsuz bir kanaate sahip olduklarını, ya da yeni programı daha henüz iyi tanımadıkları ancak eski programı daha iyi tanıdıkları ve bu konudaki tercihlerini eski programdan yana kullandıklarını gösterir.

4.2.13. Eski DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Gereksiz Tekrarların Durumu

Tablo 13: Öğretmenlerin, Eski DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Gereksiz Tekrarlar Hakkında Görüşleri

Yeni DKAB dersi öğretim programlarında gereksiz tekrarlara daha fazla yer verilmiş.	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-....			
Seçenek	Say ₁	%	Say ₁	%	Say ₁	%	Sayı	%	Sayı	%	Say ₁	%	Sayı	%
Katılıyorum	2	4	1	2	5	10	3	6	-	-	1	2	12	24
Katılmıyorum	2	4	9	18	7	14	4	8	7	14	2	4	31	62
Kararsızım	-	-	-	-	3	6	3	6	1	2	-	-	7	14
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 13' te öğretmenlerin %36'sı eski DKAB dersi öğretim programlarında gereksiz tekrarların daha fazla olduğunu belirtirken, öğretmenlerden %48'i eski öğretim programlarında lüzumsuz tekrarların daha fazla olmadığı görüşündedirler. Öğretmenlerin %16'sı ise bu konuda kararsız kalmışlardır. Bu tabloya göre öğretmenlerden 11 ile 20 yıl arası meslekte kıdemi olanların çoğunun eski programlarda gereksiz tekrarların olmadığı görüşünü savundukları görülmektedir.

1982 müfredat programında ünite ve konuların ilkokul ve ortaokul ayrı ayrı düşünülerek daha fazla tekrarlara yer verilmiştir. Örneğin, namaz konusu, 1982 programlarının 4.sınıfında işlendikten sonra, 6. sınıf dördüncü ünite ile aynı konu “Namaz” başlığı altında tekrar ele alınırken 4. sınıftaki konunun ele alınışıyla her yönden benzerlik göstermektedir. Ancak namazın yaşayışımız üzerindeki etkileri, cemaatle namaz kılma konusu farklılık olarak karşımıza çıkmaktadır.

4.2.14. Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Gereksiz Tekrarların Durumu

Tablo 14: Öğretmenlerin, Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Gereksiz Tekrarlar Hakkında Görüşleri

Eski DKAB dersi öğretim programlarında gereksiz tekrarlara daha fazla yer verilmiş.	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		51-....			
Seçenek	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Sayı	%
Katılıyorum	1	2	4	8	5	10	3	6	3	6	2	4	18	36
Katılmıyorum	2	4	5	10	7	14	7	14	3	6	-	-	24	48
Kararsızım	1	2	1	2	3	6	-	-	2	4	1	2	8	16
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 14’te öğretmenlerden %24’ü yeni DKAB dersi öğretim programlarında gereksiz tekrarların daha fazla olduğunu belirtirken, öğretmenlerden %61 gibi büyük bir oran ise yeni öğretim programlarında lüzumsuz tekrarların daha fazla olmadığı görüşündedirler. Bu konuda kararsız olanların oranı ise %14 düzeyindedir.

Bu tabloya göre öğretmenlerin çoğunluğu yeni öğretim programlarında gereksiz tekrarların eski öğretim programlarına nazaran daha az olduğu görüşündedirler. Gerçekten de eski öğretim programlarında ünite ve konuların ilkokul ve ortaokul

ayrı ayrı düşünülerek ele alınmasından dolayı bolca tekrarların olması ve konuların bir sitem bütünlüğü içinde ele alınmaması nedeniyle bir bütünlük oluşturulmamıştır.

Buna karşılık, yeni programda ilköğretimin zorunlu sekiz yıla çıkarılması dikkate alınarak, üniteler ve konular ilköğretimin bütünlüğü içerisinde ele alınmış, tekrarlardan kaçınılmış, konuların devamlı ve tamamlayıcı olmasına dikkat edilmiştir. Bir öğretim programında bolca tekrarların yer alması, öğrencilerin o derse olan ilgisini önemli ölçüde azaltmakta ve başarısızlığa neden olmaktadır. Bunun için programlarda sık sık tekrarlardan kaçınılmalı ve konular devamlı ve tamamlayıcı bir biçimde ele alınmalıdır.

4.2.15. Eski ve Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarının, Öğrencilere İslam Dini Bilgisi Öğretme Durumu

Tablo 15: Öğretmenlerin, Eski ve Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarının Öğrencilere Din Bilgisi Öğretmesi Hakkındaki Görüşleri

Size göre DKAB dersi öğretim programlarından hangisi daha iyi İslam dini bilgisi öğretmektedir?	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		51-....			
Seçenek	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eski program öğretmektedir	1	2	4	8	5	10	3	6	3	6	-	-	16	32
Yeni program öğretmektedir	1	2	3	6	7	14	-	-	3	6	3	6	17	34
Kararsızım	2	4	3	6	3	6	7	14	2	4	-	-	17	34
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo15'te öğretmenlerin %32'si eski DKAB dersi öğretim programlarının öğrencilere daha iyi İslam dini bilgisi öğretebilme özelliğine sahip olduğunu ifade ederken, öğretmenlerin %34'ü yeni DKAB dersi öğretim programlarının öğrencilere

daha iyi İslam dini bilgisi öğretebilecek niteliğe sahip olduğu kanaatinde dirler. Bu konuda kararsız olanların oranı ise %34' le oldukça fazladır.

Bu tabloya göre öğretmenler, her iki programında, öğrencilere aslında iyi bir İslam dini bilgisi öğretme özelliğine sahip olmadığını ifade etmişler. Çünkü öğretmenlere göre her iki programlarda da ahlaki ve diğer konuların yanında İslam dini bilgisi konularına yeterince yer verilmemiştir. Diğer bir konu, öğretim programlarında daha ziyade kültür ve toplumdan hareketle dini anlamaya ve programı kültür temeline oturtarak işlemeye gayret gösterilmesi konusudur. Doğrusu, dinî naslardan hareketle dini ve toplumu anlamaya öncelik verilmesi gerekirdi ki, dinin daha iyi anlaşılması sağlansın. Ama dinî nasları anlarken toplumu da tamamen göz ardı etmek gerekir.

4.2.16. Eski ve Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarının, Öğrencilere Ahlaki Tutum ve Davranış Kazandırma Durumu

Tablo 16: Öğretmenlerin, Eski ve Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarının, Öğrencilere Ahlaki Tutum ve Davranış Kazandırması Hakkındaki Görüşleri

Size göre DKAB dersi öğretim programlarından hangisi öğrencilere daha iyi Ahlaki Tutum ve Davranış kazandırabilir?	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-...			
	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eski program kazandırır	1	2	2	4	4	8	1	2	2	4	-	-	10	20
Yeni program kazandırır	1	2	6	12	4	8	3	6	4	8	3	6	21	42
Kararsızım	2	4	2	4	7	14	6	12	2	4	-	-	19	38
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 16'da öğretmenlerin %20'si eski DKAB dersi öğretim programlarının öğrencilere daha iyi ahlaki tutum ve davranış kazandırdığı görüşüne katılırken, öğretmenlerin %42' si yeni programların öğrencilere daha iyi ahlaki tutum ve

davranış kazandırabileceği görüşünü kabul etmektedirler. Öğretmenlerden %38'i Kararsızım seçeneğini tercih ederek, bu konudaki kararsızlıklarını ortaya koymuşlardır.

Bir tutum ve davranışın kazanılabilmesi için, öncelikle onun bilgisinin alınması gerekir. Ancak, öğrenmek ve bilmek bir davranışın gösterilmesi için yetmez. Bilginin yaşanılır hale gelmesi için, buna kişinin inanması, çevresinde iyi örnekler göstermesi, yaparak-yaşayarak öğrenmesi gerekir. Eğitim-öğretim yöntemleri, öğrenciyi ezber bilgiden kurtarıp, kavrama ve uygulama düzeylerine çıkarıcı olmalı ve bilgi davranışlarda görülebilmelidir. Programlara bu açıdan bakıldığında yeni öğretim programlarının, öğrenciyi merkeze alan ve öğrencilere eleştirel, yaratıcı, bilimsel düşünme gibi beceriler kazandırmayı esas alan bir anlayış içerisinde hazırlanmış olması umut verici bir durumdur.

4.2.17. Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarında İnanç Konularının Durumu

Tablo 17: Öğretmenlerin Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki İnanç Konuları Hakkında Görüşleri

Size göre hangi müfredat programında, inanç konularına ağırlık verilmiş?	Meslekteki Kıdemimiz												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-...			
Seçenek	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Sayı	%
Eski programda ağırlık verilmiştir.	2	4	6	12	11	22	7	14	5	10	-	-	31	62
Yeni programda ağırlık verilmiştir.	1	2	3	6	4	8	1	2	2	4	2	4	13	26
Kararsızım.	1	2	1	2	-	-	2	4	1	2	1	2	6	12
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 17'de öğretmenlerin %62'si eski müfredat programlarında inanç konularına daha fazla yer ayrıldığını belirtirken, öğretmenlerin % 26'sı yeni programlarda inanç

konularına ağırlık verildiğini ifade etmektedir. Öğretmenlerden %12'si ise inanç konularında kararsız kalmıştır.

Yukarıdaki tabloya göre öğretmenlerin çoğunluğu, eski öğretim programlarında inanç konularının daha fazla yer aldığını savunmaktadır. Çünkü eski programların 5. sınıfında yer alan “Allah’a İnanmak”, “Meleklerle İnanmak”, “Kitaplara İnanmak”, “Peygamberlere İnanmak”, “Ahiret Gününe İnanmak” gibi ünite başlıklarıyla inanç esaslarının yer aldığı konular, aynı programların 7.sınıfında “Allah’a İman”, “Meleklerle İman”, “Kitaplara İman”, “Peygamberlere İman”, “Ahiret Gününe İman” gibi ünite başlıklarıyla inanç konuları tekrar yer almaktadır. İşte bu durum öğretmenlerde, inanç konularına eski programlarda daha fazla yer verildiği kanaatini doğurmuş olabilir. İnanç konuları, yeni öğretim programlarında da ele alınmış ancak önceki programlarda ilk sınıflarda (4. ve 5. sınıf) öğrenciler için psikolojik öğrenme yaşı ve seviye bakımından ağır olan bu inanç konularından “Meleklerle İnanmak” 7. sınıf, “Ahiret Gününe İnanmak ve Kaza Kader İnanç” 8.sınıfa yerleştirilmiştir.

4.2.18. Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarında İbadet Konularının Durumu

Tablo 18: Öğretmenlerin Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki İbadet Konuları Hakkında Görüşleri

Size göre hangi müfredat programında, ibadet konularına ağırlık verilmiş?	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-...			
	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Sayı %	%	Sayı %	%	Say 1	%	Sayı	%
Seçenek														
Eski programda ağırlık verilmiştir.	2	4	7	14	10	20	9	18	5	10	-	-	33	66
Yeni programda ağırlık verilmiştir.	1	2	2	4	3	6	-	-	1	2	3	6	10	20
Kararsızım.	1	2	1	2	2	4	1	2	2	4	-	-	7	14
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 18’de öğretmenlerin %66’sı Eski müfredat programlarında ibadet konularına daha fazla yer ayrıldığını ifade ederken, öğretmenlerin % 20’si yeni programlarda ibadet konularına ağırlık verildiğini savunmaktadır. Öğretmenlerden %14’ü ise ibadet konularının programlardaki durumu hakkında kararsız kalmıştır.

Eski DKAB öğretim programlarında ibadet konularından namaz, oruç, hac, zekat gibi başlıca ibadet konuları hem 4. sınıf programında hem de 6. sınıf programında yer almakta idi. Oysa yeni öğretim programlarında ibadet konularına sadece 6.sınıfta yoğun olmakla beraber 5. sınıfta, oruç konusuna 7. sınıfta, hac konusuna yer verilmektedir. Bu durumdan dolayı öğretmenlerin büyük çoğunluğu eski öğretim programlarında ibadet konularına daha fazla yer ayrıldığı görüşündedirler.

4.2.19. Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarında Ahlaki Konuların Durumu

Tablo 19: Öğretmenlerin Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Ahlaki Konular Hakkında Görüşleri

Size göre hangi müfredat programında, ahlaki konulara ağırlık verilmiş?	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-.....			
Seçenek	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eski programda ağırlık verilmiştir.	2	4	2	4	4	8	5	10	1	2	-	-	14	28
Yeni programda ağırlık verilmiştir.	3	6	6	12	2	4	12	24	8	16	2	4	33	66
Kararsızım.	-	-	1	2	2	4	-	-	-	-	-	-	3	6
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 19’da öğretmenlerden %28’ si eski DKAB dersi öğretim programlarında Ahlaki Konulara ağırlık verildiği görüşünde iken, öğretmenlerden bütün meslekteki kıdem gruplarının %66’lık gibi büyük bir çoğunluğu yeni DKAB dersi öğretim programlarında Ahlaki Konulara ağırlık verildiği görüşünü paylaşmaktadırlar.

Yeni programın daha 4. sınıfta ahlaki konuların yoğun bir biçimde yer alması bize programlardan hangisinde ahlaki konulara daha fazla yer verildiği hususunda çok açık bilgi vermektedir. Bu sınıfta ünitelerin hepsi doğrudan veya dolaylı olarak ahlaki konuları içermektedir. Bunun sebebi, özel amaçlarda da yer aldığı gibi, ahlaki açıdan öğrencinin, dinin insanlar arası ilişkilerde güzel davranışlar öğütlediğini, daha küçük yaşlarda fark etmesini sağlamaktır. Eski ve yeni programların her ikisinde de ahlaki konular ağırlıklı olarak yer alırken yeni programlarda ahlaki konulara eski programlara kıyasla biraz daha fazla yer ayrılmıştır. Bunun en büyük nedeni de yeni öğretim programlarında inanç, ahlak ve kültür bütünlüğüne dikkat edilerek, programların etik eksen üzerine oturtulmasıdır.

4.2.20. Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarında Diğer Dinlerin Öğretim Durumu

Tablo 20: Öğretmenlerin Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki, Diğer Dinlerin Öğretimi ile İlgili Görüşleri

Size göre hangi müfredat programında, diğer dinlerin öğretimine ağırlık verilmiştir?	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-.....			
Seçenek	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eski programda ağırlık verilmiştir.	2	4	3	6	5	10	1	2	2	4	1	2	14	28
Yeni programda ağırlık verilmiştir.	2	4	5	10	10	20	7	14	4	8	2	4	30	60
Kararsızım.	-	-	2	4	-	-	2	4	2	4	-	-	6	12
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 20'de Öğretmenlerin %28'i eski DKAB dersi öğretim programlarında diğer dinlerin öğretimine ağırlık verildiğini ifade ederken, öğretmenlerin % 60'ı yeni programlarda diğer dinlerin öğretiminin daha ağırlıklı olarak yer aldığı görüşünü savunmaktadırlar. Bu konuda kararsız olan öğretmenlerin oranı %12'dir. Ayrıca

öğretmenlerden bazıları, diğer dinlerin öğretimine yeni DKAB öğretim programlarında gereğinden fazla yer ayrıldığı görüşündedirler.

Eski DKAB öğretim programlarında, Altıncı sınıfın “Din Kavramı” adlı ünitesinde de ilk önce din kavramı üzerinde durulduktan sonra dinler hakkında genel bilgi verilmektedir. Ünitenin devamında ise Musevilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet gibi dinlerin temel özellikleri ve öğretileri ele alınmaktadır. Yeni DKAB öğretim programlarında ise peygamberler ve kitaplarla giriş yapılan diğer dinlerin öğretimi, 7. sınıfta dinlerin tanıtılması ile devam etmektedir. Bu sınıftaki programı tamamlayan öğrencinin dinin evrensel bir gerçeklik olduğunu açıklaması, dinlerin çeşitliliğini nedenleriyle açıklaması, günümüzde yaşayan İslam, Yahudilik, Hristiyanlık, Hinduizm ve Budizm gibi dinlerin temel özelliklerini ve öğretilerini objektif olarak açıklaması amaçlanmaktadır. Programın 8. sınıfında ise diğer dinlerin öğretimi dinlerin ortaya koyduğu evrensel öğütlerle devam etmektedir.

4.2.21. Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarında Diğer Dinlerin Objektif ve Tarafsız Öğretimi

Tablo 21 Öğretmenlerin, Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Diğer Dinlerin Objektif ve Tarafsız Öğretimi Hakkında Görüşleri

Size göre hangi müfredat programında, diğer dinler daha objektif ve tarafsız olarak öğretilmektedir?	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-.....			
Seçenek	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eski programda öğretilmektedir	2	4	3	6	4	8	2	4	4	8	-	-	15	30
Yeni programda öğretilmektedir	1	2	4	8	7	14	6	12	2	4	3	6	23	46
Kararsızım.	1	2	3	6	4	8	2	4	2	4	-	-	12	24
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 21’de Öğretmenlerin %30’u eski DKAB dersi öğretim programlarında diğer dinlerin daha objektif ve tarafsız olarak öğretildiğini ifade ederken, öğretmenlerin % 46’sı yeni programlarda diğer dinlerin daha objektif ve tarafsız olarak öğretildiği görüşünü savunmaktadırlar. Programlarda, diğer dinlerin öğretiminin hangi programda daha objektif ve tarafsız olduğu hususunda kararsız olan öğretmenlerin oranı %24’tür.Eski DKAB öğretim programlarında, Altıncı sınıfın “Din Kavramı” adlı ünitesinde de ilk önce din kavramı üzerinde durulduktan sonra dinler hakkında genel bilgi verilmektedir. Ünitenin devamında ise Musevilik, Hıristiyanlık ve İslamiyet gibi dinlerin temel özellikleri ve öğretileri hakkında objektif olarak değil, özellikle bu müfredata göre hazırlanmış kitaplarda geleneksel bir anlayışla bilgi verilmektedir.

4.2.22. Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Surelerin, Öğrencilerin Seviyelerine Uygun, Kolaydan Zora Doğru Sıralanış Durumu

Tablo 22: Öğretmenlerin, Her İki DKAB Dersi Öğretim Programlarındaki Surelerin, Öğrencilerin Seviyelerine Göre, Kolaydan Zora Doğru Sıralanış Hakkındaki Görüşleri

Programlardan hangisinde sureler, öğrencilerin seviyelerine uygun olarak, kolaydan zora doğru sıralanarak öğretilmektedir?	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-.....			
Seçenek	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%
Eski programda öğretilmektedir	2	4	2	4	10	20	2	4	3	6	-	-	19	38
Yeni programda öğretilmektedir	2	4	5	10	5	10	3	6	3	6	3	6	21	42
Kararsızım	-	-	3	6	-	-	5	10	2	4	-	-	10	20
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 22’de öğretmenlerin %38’i eski DKAB dersi öğretim programlarında surelerin, öğrencilerin seviyelerine göre, kolaydan zora doğru sıralanarak öğretildiği

görüşünü benimserken, Öğretmenlerin %42'si sürelerin, öğrencilere kolaydan zora doğru sıralanarak öğretilmediği görüşünü benimsemektedir. Öğretmenlerin %20'si ise bu konuda kararsız olduğunu ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin de ifade ettiği gibi her iki öğretim programlarında da sürelerin, öğrencilerin seviyelerine göre, kolaydan zora doğru sıralanarak öğretildiği görülmektedir. Örneğin yeni öğretim programların 4. sınıfında “Sübhaneye duasının ve Fatiha süresi”nin ezberlenmesi ile anlamlarının söylenmesi özel amaçlardandır. Kalıp duaların ezberlenmesi ve anlamlarının söylenmesi tüm sınıflarda bulunmaktadır. Ancak bununla birlikte bu dua ve sürelerin içine yerleştirildikleri ünite ile anlam bakımından ilişki içerisinde olması, ünite konusunun, dua ve sürenin anlamından yararlanılarak işlenmesi, hem ünite konusunun daha iyi anlaşılması hem de sürenin anlamıyla beraber kavranılması açısından çok önemlidir.

4.2.23. Eski ve Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarında, Ünite ve Konu Başlıklarının Durumu

Tablo 23 Öğretmenlerin, Eski ve Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarında, Ünite ve Konu Başlıklarının, Öğrencilerin Daha İyi Anlayacağı Açıklayıcı ve Net İfadelerle Ele Alınıp Alınmadığı Hakkındaki Görüşleri

Size göre hangi program ünite ve konu başlıklarını, öğrencilerin daha iyi anlayacağı açıklayıcı ve net ifadelerle ele almaktadır ?	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-.....			
Seçenek	Say 1	%	Say 1	%	Say 1	%	Sayı	%	Sayı	%	Say 1	%	Sayı	%
Eski program ele almaktadır	2	4	3	6	3	6	4	8	5	10	-	-	17	34
Yeni program ele almaktadır	2	4	7	14	7	14	2	4	3	6	3	6	24	48
Kararsızım	-	-	-	-	5	10	4	8	-	-	-	-	9	18
Toplam	4	8	10	20	15	30	10	20	8	16	3	6	50	100

Tablo 23'te öğretmenlerin %34'ü eski DKAB dersi öğretim programlarının ünite ve konu başlıklarını öğrencilerin daha iyi anlayacağı açıklayıcı ve net ifadelerle ele aldığını kabul ederken, öğretmenlerin %48'i yeni öğretim programlarının ünite ve konu başlıkları öğrencilerin daha iyi anlayacağı açıklayıcı ve net ifadelerle ele alınmıştır. Öğretmenlerin % 18'i ise bu konuda kararsızdır.

Öğretmenlerin çoğunluğunun katıldığı görüşe yeni DKAB dersi öğretim programlarında ünite ve konu başlıkları öğrencilerin daha iyi anlayacağı açıklayıcı ve net ifadelerle ele alınmıştır. Yeni müfredat programlarında birey bilincinin yerleştirilmesi ve bu bilincin toplumsallığa dönüştürülmesi ilkesinden hareket edilerek konuların şekillendirildiği görülmektedir. Bu ilkelerden hareketle bilhassa ünite ve konu başlıkları Eski programlardaki Allah'a inanmak ifadesinde olduğu gibi, yeni programda Allah'a inanıyorum şeklinde çoğu kez birinci tekil şahsa (ben) göre, zaman zaman da birinci çoğul şahsa göre (biz) tespit edilmiş olup öğrencilerin ilgili konuları daha çok sahiplenerek benimsemeleri hedeflenmiştir.

4.2.24. Eski ve Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarında, İlmihal Merkezli Yaklaşımın Etkisi

Tablo-24 Öğretmenlerin, Eski ve Yeni DKAB Dersi Öğretim Programlarında, İlmihal Merkezli Yaklaşımın Etkisi Hakkındaki Görüşleri

İlmihal Merkezli Yaklaşımın Etkisi size göre hangi programda daha fazladır?	Meslekteki Kıdem												Toplam	
	1-5		6-10		11-15		16-20		21-25		26-.....			
Seçenek	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%	Sayı	%
Eski programda daha fazladır	4	8	9	18	12	24	9	18	6	12	2	4	42	84
Yeni programda daha fazladır	-	-	1	2	-	-	-	-	-	-	1	2	2	4
Kararsızım	-	-	-	-	3	6	1	2	2	4	-	-	6	12
Toplam	5	10	8	16	9	18	17	34	9	18	2	4	50	100

Tablo-24’de öğretmenlerin %84 gibi büyük bir çoğunluğu eski DKAB dersi öğretim programlarında ilmiyal merkezli yaklaşımın etkisinin daha fazla kendisini hissettirdiğini ifade etmektedirler. Öğretmenlerin sadece % 4’ü bu yaklaşımın etkisinin yeni programlarda daha fazla olduğunu vurgulamaktadırlar. Öğretmenlerden %12’si bu konuda görüş beyan etmemiş ve kararsız kalmıştır.

Yeni öğretim programları öğrenciyi merkeze alan ve öğrencilere eleştirel, yaratıcı, bilimsel düşünme, akıl yürütme gibi beceriler kazandıracak, bir program anlayışıyla hazırlanmıştır.

4.3. Bulgular ve Değerlendirilmesi

Araştırmada, eski ve yeni Din Kültür ve Ahlak Bilgisi öğretim programlarının karşılıklı değerlendirilmesine ilişkin olarak öğretmenlerin görüşleri doğrultusunda şu sonuçlara varılmıştır:

Öğretmenlerin (%64) çoğunluğu, 1982 yılında hazırlanan DKAB dersi öğretim programlarının, modern program modellerinden uzak olup, sınıflara göre konu listesini veren müfredat programı niteliğinde olduğuna ve bu programların çağın gereksinimlerine uygun olarak bir sistem bütünlüğü içerisinde yeniden ele alınıp değiştirilmesinin yerinde bir karar olduğuna inanmaktadırlar.

Öğretmenlerin (%60) büyük çoğunluğu, eski DKAB dersi öğretim programlarının amaçlarının davranışa dönüştürülebilir niteliğe sahip olmadığını savunmaktadırlar. Çünkü konuların içeriğini oluşturan ve konunun özel amacının açılımı olan davranışlar ve bu davranışların nasıl kazandırılacağını gösteren dersin işlenişinin belirtilmesi gibi öğretmenlerin planlama ve öğretim işini büyük ölçüde kolaylaştıracak vasıfların bu programın amaçlarında bulunmamaktadır. Oysa yeni öğretim programlarının amaçları eski öğretim programlarının amaçlarına göre daha

kolay davranışa dönüştürülebilir niteliğe sahiptir. Çünkü yukarıda ifade edilen vasıfların hepsini bu programların içerisinde bulmak mümkündür.

Araştırmada, eski DKAB ders programlarındaki konularla ilgili olarak öğretmenler; genelde konuların üniteleştirilmesinde bütünlük ve uyum olduğuna, sınıf içinde ve sınıflar arasında konuların dengeli dağıldığına inanmaktadırlar. Yine öğretmenlerin çoğu, toplum ve öğrencilerin ihtiyacı olmayan bazı konulara eski programlarda yer verildiğini, bu programlarda öğrencilerin seviyelerinin üstünde ve öğrenmede zorlandıkları konuların olmadığını ifade etmişlerdir.

Öğretmenler, yeni öğretim programları ile ilgili olarak ta yukarıda ifade edilen olumsuzluklardan, konuların üniteleştirilmesinde bütünlük ve uyum olmadığını, sınıf içinde ve sınıflar arasında konuların dengeli dağılmadığını savunmaktadırlar. Toplum ve öğrencilerin ihtiyaç duymadığı konuların bu programda da yer aldığını ifade etmişler bununla birlikte öğrencilerin öğrenmede zorlandığı konuların, programlarda yer aldığı fikrine öğretmenlerin yarısı katılırken, diğer yarısı ise bu fikre katılmadıklarını açıkça ifade etmişlerdir.

Öğretmenlerin %48'i eski öğretim programlarında lüzumsuz tekrarların daha fazla olmadığı görüşündedirler. Diğer taraftan yine öğretmenlerin %61 gibi büyük bir çoğunluğu ise yeni öğretim programlarında lüzumsuz tekrarların daha fazla olmadığı görüşündedirler. Bu iki oran kıyaslandığında öğretmenlere göre yeni öğretim programlarında lüzumsuz tekrarların daha az olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

Öğretmenlerin %62'si eski müfredat programlarında inanç, %66'sı ibadet konularına daha fazla yer ayrıldığını ifade ederken, öğretmenlerin %66'sı ise yeni DKAB dersi öğretim programlarında Ahlaki konulara ağırlık verildiği görüşünü paylaşmaktadırlar.

Diğer dinlerin öğretiminin, daha fazla ve objektif olarak yeni öğretim programlarında yer aldığını öğretmenlerin % 60 gibi büyük bir çoğunluğu kabul

etmektedir. Onlara göre eski öğretim programlarında diğer dinlerin öğretimine daha az ve objektif olmayan bir yaklaşımla yer verilmiştir.

Öğretmenlerin çoğunluğunun katıldığı görüşe yeni DKAB dersi öğretim programlarında ünite ve konu başlıkları öğrencilerin daha iyi anlayacağı açıklayıcı ve net ifadelerle ele alınmıştır. Buna en güzel örnek olarak, 1982 müfredat programında yer alan ünite ve konu başlıklarının 2000 yılında kip yapısı itibarıyla değişmesi verilebilir. Eski programda Allah'a inanmak ifadesi, yeni programda Allah'a inanıyorum şeklinde yer almaktadır.

İlmihal merkezli yaklaşımın programlara etkisi hususunda da öğretmenlerin %84 gibi büyük bir çoğunluğu eski DKAB dersi öğretim programlarında ilmihal merkezli yaklaşımın etkisinin daha fazla kendisini hissettirdiğini ifade etmektedirler.

SONUÇ

Türk Mili Eğitiminin, Türk milletinin bütün fertlerini, milli, ahlaki, insani, manevi ve kültürel değerleri koruyan ve geliştiren insan yapma arzusu, genel eğitim sistemimizde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi eğitimini zorunlu kılmıştır.

1982 yılından itibaren ilköğretim okullarının dördüncü sınıfından itibaren okutulan DKAB dersi müfredat programı, fert ve toplum ihtiyaçlarına cevap verebilmesi için 1992 yılında kısmi, 2000 yılında ise büyük oranda değişmiştir.

2000 yılı müfredat programının öğrenciyi merkeze alan, işlevsel ve öğrencilere eleştirel, yapıcı, bilimsel düşünme, akıl yürütme gibi beceriler kazandırabilecek tarzda yapılan bir çalışmanın ürünü olduğu açıktır.

1982 müfredat programında ünite ve konuların ilkokul ve ortaokul ayrı ayrı düşünülerek fazla tekrarların olması ve konuların bir sistem bütünlüğü içerisinde ele alınmaması gibi bazı aksaklıklar 2000 yılı müfredat programında terk edilerek, ünite ve konular, ilköğretim bütünlüğü içerisinde ele alınmış, tekrarlardan kaçınılmıştır.

Program, öğrencilerin psikolojik öğrenme yaşları ve bilgi düzeyleri göz önüne alınarak hazırlanmış, bu anlayışla 1982 müfredat programı dördüncü ve beşinci sınıf üniteleri arasında bulunan namaz ve zekat konuları altıncı sınıfa, hac ve meleklere iman konuları yedinci sınıfa, Ahiret gününe inanmak ve kaza kader inancı sekizinci sınıfa kaydırılmıştır. 2000 müfredat programında konular üst sınıflara yükseldikçe düşünme yeteneklerini geliştirici niteliktedir. Ayrıca 2000 yılı müfredat programında, diğer programlarda alt başlık olarak verilen bazı kötü huylar ve ahlaki prensipler; “Kötü Davranışlardan Kaçınalım”, “Din Güzel Ahlaktır” şeklinde bir ünite başlığı altında topluca incelenmiştir.

2000 yılı müfredat programına, 1982 yılı programlarının 4. sınıfında bulunmayan; “Din ve Ahlak Hakkında Neler Biliyorum”, “Ben ve Din”, 5. sınıfında; “Dua Ediyorum”, “Toplumsal Görevlerimiz ve Din”, “Hz. Muhammet ve Aile Hayatı”, 6. sınıfında; “Kötü Davranışlardan Kaçınalım”, “Dostluk ve Kardeşlik”, “Son

Peygamber Hz. Muhammed”, 7. sınıfında; “Din Güzel Ahlaktır”, 8. sınıfında; “Hz. Muhammet’in Örnek Ahlakı”, “Kültürümüz ve Din”, “Din Akıl ve Bilim”, “İnanç ve Davranış İlişkisi”, “Dindeki Anlayış Farklılıkları”, “Dinlerin ve İslam’ın Evrensel Öğütleri” üniteleri eklenmiştir.

1982 müfredat programında bulunan ünitelerin alt başlıklarında da ciddi değişiklikler olmuştur. Melekler inanmak konusu, “Melekler ve Diğer Görünmeyen Varlıklar” başlığıyla sadece melekler değil Cin ve Şeytan gibi varlıklar da ele alınacak şekilde verilmiştir. Falcılık, Sihir ve Büyü, Ruh çağırma ve Satanizm gibi güncel, öğrencileri olumsuz etkileyebilecek konulara da bu üniteye değinilmiştir.

2000 yılı müfredat programında dördüncü, beşinci, altıncı ve sekizinci sınıflarda peygamberimizin tanınması, aile hayatı, son peygamber olması, örnek ahlakı gibi çeşitli başlıklar altında Hz. Muhammet’in tanıtılma amacına, öğrencilerin psikolojik öğrenme yaşları ve bilgi düzeyleri göz önüne alınarak ulaşılmaya çalışılmıştır.

Sakarya merkez ilköğretim okullarında DKAB dersi öğretmenliği yapan 50 öğretmenin katıldığı, eski ve yeni DKAB öğretim programlarını amaç ve içeriğe yönelik karşılaştırma şeklinde yaptığımız alan araştırmamızın sonuçlarına göre öğretmenlerin %64’gibi bir çoğunluğu eski programların değiştirilmesinin çok doğru ve yerinde bir karar olduğunu savunmaktadır. Öğretmenlerin çoğu, eski programların öğrenciye istenen davranışları kazandırmaktan çok uzak olduğunu ifade ederken, yeni öğretim programlarının da aslında eski programlardan bu açıdan pek farklı olmadığını ifade etmişlerdir.

Araştırmaya katılan bazı öğretmenler, Eski DKAB Öğretim Programlarında, Örneğin vatandaşlık tarih ve inkılap tarihi, laiklik gibi diğer derslerin konularından bazılarının ağırlıklı olarak yer aldığını belirtirken bu durumun yeni öğretim programlarında düzeltilmeye çalışıldığını ancak yukarıda bahsettiğimiz konuların yeni program da eski programdaki kadar çok olmasa da yer almasının programın başarıya ulaşmasını engelleyen bir unsur olduğunu belirtmişlerdir. Bu görüşe katılan öğretmenler, yukarıda ifade ettiğimiz derslerle ilgili konuların, ilgili

derslerde zaten işlendiğini dolayısıyla DKAB programlarında bu konulara tekrar yer vermenin yersiz olduğunu savunmaktadırlar.

Öğretmenlerin çoğunluğunun katıldığı görüşe göre yeni DKAB dersi öğretim programlarında ünite ve konu başlıkları öğrencilerin daha iyi anlayacağı açıklayıcı ve net ifadelerle ele alınmıştır. Buna en güzel örnek olarak, 1982 müfredat programında yer alan ünite ve konu başlıklarının 2000 yılında kip yapısı itibarıyla değişmesi verilebilir. Eski programda Allah'a inanmak ifadesi, yeni programda Allah'a inanıyorum şeklinde yer almaktadır.

Araştırmamızda, bulgular ışığında edindiğimiz neticeyi kısaca ifade edecek olursak; eski DKAB programlarının işlevselliğini kaybetmesi, toplumun ve çağın gereksinimlerine cevap verememesi gibi nedenlerden dolayı yeni DKAB dersi öğretim programları ile değiştirilmiştir. Eski programların yerine getirilen yeni programların öğrencilerin bilgi seviyesini ve psikolojik öğrenme yaşını dikkate alarak sistematik bir bütünlük içerisinde uzman kişilerce hazırlandığı, amaçlarının açıklayıcı ve net bir dille ifade edildiği dolayısıyla davranışa dönüştürülebilmesinin daha kolay olacağı bir gerçektir. Ayrıca yeni programın uygulaması daha kolaydır. Çünkü konuların içeriğini oluşturan ve konunun özel amacının açılımı olan davranışlar ve bu davranışların nasıl kazandırılacağını gösteren dersin işlenişinin belirtilmesi gibi öğretmenlerin planlama ve öğretim işini büyük ölçüde kolaylaştıracak vasıflar bu programda bulunmaktadır.

Bununla birlikte özellikle öğretmenlerin de ifade ettiği gibi yeni programlarda toplum ve öğrencilerin ihtiyaç duymadığı ve öğrencilerin öğrenmede zorlandığı konuların varlığı şeklinde eleştirilmesi gereken eksik noktalar da vardır. Ancak şurası da bir gerçek ki hiçbir program hazırlanışında mükemmel değildir. Programın amaç, konu, yöntem bakımından öğrenci düzeyine uygunluğu, öğrencinin ve çevrenin ihtiyaçlarına cevap verip vermemesi, amaçlanan davranışları gerçekleştirip gerçekleştirilmemesi bakımından zaman içerisinde değerlendirilir ve değerlendirme sonuçlarına göre programın aksaklıkları giderilir, programın geliştirilmesi sağlanır.

KAYNAKLAR**KİTAPLAR**

AKSEKİ, A.Hamdi, İslam Dini, Ankara, 1960.

ALTAŞ, Nurullah., İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi, Nobel Yayınları, Ankara, 2001.

AYHAN, Halis., Din Eğitimi ve Öğretimi, MÜİF Yayınları, İstanbul, 1997.
-----, Türkiye’de Din Eğitimi, MÜİF Yayınları, İstanbul, 1999.

BAYRAKLI, Bayraktar, İslam’da Eğitim, MÜİF Yayınları, İstanbul, 1989.
-----, Mukayeseli Eğitim Felsefesi Sistemleri, MÜİF Yayınları, İstanbul , 1999.

BAYRAKTAR, M. Faruk, İslam Eğitiminde Öğretmen Öğrenci Münasebetleri, MÜİF Yayınları, İstanbul, 1994.

BİLGİN, Beyza, Eğitim Bilimi ve Din Eğitimi, Gün Yayıncılık, Ankara, 1998.

CEBECİ, Suat, Din Eğitimi Bilimi ve Türkiye’de Din Eğitimi, Akçağ Yayınları, Ankara, 1996.

DİN ÖĞRETİMİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ, İlköğretim Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programları ve Bir uygulama Örneği (Ankara Modeli), İstanbul, 2001.

DODURGALI, Abdurrahman, Eğitim Sosyolojisi, MÜİF Yayınları, İstanbul, 1995.

- DOĞAN, Recai, Cemal TOSUN,** İlköğretim 4. ve 5. Sınıflar için Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretimi, Pegema Yayıncılık, Ankara, 2002.
- ERTÜRK, Selahattin,** Eğitimde Program Geliştirme, Yelkentepe Yayınları, Ankara, 1982.
- ERDEN, Münire,** Eğitimde Program Değerlendirme, Anı Yayınları, Ankara, 1998.
- OĞUZ, Orhan, Ayla OKTAY, Halis AYHAN,** 21. Yüzyılda Eğitim ve Türk Eğitim Sistemi, Sedar Eğitim Araştırma Yayıncılık, İstanbul, 2001.
- ÖCAL, Mustafa,** Din Eğitimi ve Öğretiminde Metotlar, TDV Yayınları, Ankara, 1991.
- ÖNCÜL, Remzi,** Eğitim ve Eğitim Bilimleri Sözlüğü, MEB Yayınları, İstanbul, 2000.
- PEKER, Hüseyin,** Din ve Ahlak Eğitimi, Samsun, 1998.
- SELÇUK, Mualla,** Çocuğun Eğitiminde Dini Motifler, TDV Yayınları, Ankara, 1991.
- SÖNMEZ, Veysel,** Program Geliştirmede Öğretmen El Kitabı, Pegema Yayınları, Ankara, 1994.
- TOSUN, Cemal,** Din Eğitimi Bilimine Giriş, Pegema Yayıncılık, Ankara 2000.
- TOSUN, Cemal, Recai DOĞAN, Ayşe KORKMAZ,** Konu Alanı Ders Kitabı İnceleme Kılavuzu, Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi 4-8, Nobel Yayın, Ankara, 2001.
- TEZCAN, Mahmut,** Eğitim Sosyolojisi, Ankara 1992.

USTA, Mustafa, Türkiye’de Yüksek Din Eğitiminin Kurumlaşma ve Ekolleşme Sorunları, MÜİF Yayınları, İstanbul, 2001.

VARİŞ, Fatma, Eğitimde Program Geliştirme Teori ve Teknikleri, Alkım Kitapçılık, Ankara, 1994.

YAVUZ, Kerim, Günümüzde Din Eğitimi, Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Yayınları, Adana, 1998.

MAKALELER

AYDIN, Mehmet Zeki., “Program Geliştirme Açısından Lise Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Ders Programı, Orta Dereceli Okullarda Yürütülen Din Eğitim-Öğretiminin Problemleri”, İBAV Yayınları, Kayseri, 1998.

EŞSİZ, Muhittin, “Din Öğretiminde Yeni Yönelişler”, Avrupa Birliği’ne Giriş Sürecinde Türkiye’de Din Eğitimi ve Sorunları Sempozyumu (26-27 Mayıs 2001), Değişim Yayınları, Adapazarı, 2002.

KAYA, Mevlüt, “Eğitimde Program Geliştirme Sürecinde Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programının Geliştirilme İhtiyacı”, Orta Dereceli Okullarda Yürütülen din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Sempozyumu (1-2 Mayıs 1997) İBAV, Kayseri, 1998.

KOÇER, Hasan Ali, “Genel Eğitimin Bütünlüğü İçinde Din Eğitiminin Yeri”, Atatürk’ün 100. Doğum Yılında Türkiye’de 1. Din Eğitimi Semineri, Ankara İlahiyat Fakültesi Yayınları, Ankara, 1981.

SELÇUK, Mualla, “Din Öğretiminin Kuramsal Temelleri, Din Öğretiminde Yeni Yaklaşımlar”, MEB Basımevi, İstanbul, 2000.

TAVUKÇUOĞLU, Mustafa, “İlköğretimde Din Eğitimi ve Program Geliştirme Üzerine Bazı Düşünceler”, Selçuk Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, Cilt 5, Sayı 3, Konya 1990.

----- , “Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Öğretim Programının Genel İlkeleri Arasında Görülen Bazı Çelişkiler”, Orta Dereceli Okullarda Yürütülen din Eğitim-Öğretiminin Problemleri Sempozyumu (1-2 Mayıs 1997) İBAV , Kayseri 1998.

TOSUN, Cemal, “Eğitim ve Din Eğitimi Politikaları”, Cumhuriyetin 75. Yılında Türkiye’de Din Eğitimi ve Öğretimi İlmi Toplantısı (4-6 Aralık 1998), İzmir, Türk Yurdu Yayınları, Ankara, 1999.

TURGUT, M. Fuat, “Program Değerlendirme”, Cumhuriyet Döneminde Eğitim, İstanbul, Milli Eğitim Basımevi, 1983.

EKLER

Ek 1 : ANKET FORMU

ANKET FORMU

Değerli Meslektaşım;

Bu anket, ilköğretimde şu anda yürürlükte olan Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersi Programının bir önceki programla özellikle amaçlar ve konular açısından karşılaştırılarak farklı ve benzer yönlerinin tespit etmeyi hedeflemektedir.

Anket formunda yer alan sorulara ne derece içtenlik ve ciddiyetle cevap verirseniz, toplanacak bilgilerin de o oranda doğru ve geçerli olacaktır.

Sonuçlar, yalnızca bilimsel amaçla kullanılacaktır.

Sorularda yer alan seçeneklerden size uygun olan şıkkın önüne bir (x) işareti koyunuz.

Samimi katkılarınız için teşekkür eder, saygılar sunarım.

Recep ALMAZ

SAÜ Din Eğitimi

Bilim Dalı Yüksek Lisans

Öğrencisi

(Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi

Öğretmeni)

(Lütfen ankete isim yazmayınız.)

1-Cinsiyetiniz:

Kadın

Erkek

2-Yaşınız:

25-30

31-35

36-40

41-45

46-50

51-...

3-Mezun olduğunuz okul:

Yüksek İslam Enstitüsü

İslami İlimler Fakültesi

İlahiyat Fakültesi

Diğer

4-Meslekteki kıdeminiz:

1-5 yıl

6-10 yıl

11-15 yıl

16-20 yıl

21-25 yıl

26-...

5-DKAB dersini okuttuğunuz sınıflar aşağıdakilerden hangileridir?

İlköğretim-4,5

İlköğretim-6,7,8

İlköğretim-4,5,6,7,8

6-1982 yılı DKAB dersi müfredat programının değiştirilmesini doğru buluyor musunuz?

Doğru buluyorum

- () Doğru bulmuyorum
() Kararsızım
- 7- Eski DKAB dersi müfredat programının amaçları, davranışa dönüştürülebilir niteliğe sahiptir.
() Katılıyorum
() Katılmıyorum
() Kararsızım
- 8- Yeni DKAB dersi müfredat programının Amaçları, davranışa dönüştürülebilir niteliğe sahiptir.
() Katılıyorum
() Katılmıyorum
() Kararsızım
- 9- Eski DKAB dersi öğretim programlarında konular arasında bütünlük ve uyum vardır.
() Katılıyorum
() Katılmıyorum
() Kararsızım
- 10-Yeni DKAB dersi öğretim programlarında konular arasında bütünlük ve uyum vardır.
() Katılıyorum
() Katılmıyorum
() Kararsızım
- 11-Eski DKAB dersi programlarında öğrencilerin ihtiyaç duymadığı konulara yer verilmiştir.
() Katılıyorum
() Katılmıyorum
() Kararsızım
- 12-Yeni DKAB dersi programlarında öğrencilerin ihtiyaç duymadığı konulara yer verilmiştir.
() Katılıyorum
() Katılmıyorum
() Kararsızım
- 13-Eski DKAB dersi öğretim programlarında öğrencilerin öğrenmede zorlandıkları konular vardır.
() Katılıyorum
() Katılmıyorum
() Kararsızım
- 14-Yeni DKAB dersi öğretim programlarında öğrencilerin öğrenmede zorlandıkları konular vardır.
() Katılıyorum
() Katılmıyorum
() Kararsızım
- 15-Eski DKAB dersi öğretim programlarında konular, sınıflar arasında, kolaydan zora doğru sıralanmıştır.
() Katılıyorum
() Katılmıyorum
() Kararsızım
- 16-Yeni DKAB dersi öğretim programlarında konular, sınıf içinde ve sınıflara dağıtılırken, kolaydan zora doğru sıralanmıştır.
() Katılıyorum
() Katılmıyorum
() Kararsızım
- 17-Eski DKAB dersi programlarında gereksiz tekrarlara daha fazla yer verilmiştir.
() Katılıyorum
() Katılmıyorum
() Kararsızım
- 18-Yeni DKAB dersi programlarında gereksiz tekrarlara daha fazla yer verilmiştir.
() Katılıyorum
() Katılmıyorum
() Kararsızım
- 19- Size göre DKAB dersi öğretim programlarından hangisi, öğrencilere daha iyi İslam dini bilgisi öğretmektedir?
() Eski program öğretmektedir
() Yeni program öğretmektedir

- () Kararsızım
- 20- Size göre DKAB dersi öğretim programlarından hangisi, öğrencilere daha iyi ahlaki tutum ve davranış kazandırabilir?
- () Eski program kazandırır
 () Yeni program kazandırır
 () Kararsızım
- 21- Size göre hangi müfredat programında, inanç konularına ağırlık verilmiştir?
- () Eski programda ağırlık verilmiştir
 () Yeni programda ağırlık verilmiştir
 () Kararsızım
- 22- Size göre hangi müfredat programında, ibadet konularına ağırlık verilmiştir?
- () Eski programda ağırlık verilmiştir
 () Yeni programda ağırlık verilmiştir
 () Kararsızım
- 23- Size göre hangi müfredat programında, ahlaki konulara ağırlık verilmiştir?
- () Eski programda ağırlık verilmiştir
 () Yeni programda ağırlık verilmiştir
 () Kararsızım
- 24- Size göre hangi müfredat programında, diğer dinlerin öğretimine ağırlık verilmiştir?
- () Eski programda ağırlık verilmiştir
 () Yeni programda ağırlık verilmiştir
 () Kararsızım
- 25- Size göre hangi müfredat programında, diğer dinler daha objektif ve tarafsız olarak öğretilmektedir?
- () Eski programda objektif olarak öğretilmektedir.
 () Yeni programda objektif olarak öğretilmektedir.
 () Kararsızım
- 26- Programlardan hangisinde sureler, öğrencilerin seviyelerine uygun, kolaydan zora doğru sıralanarak öğretilmektedir?
- () Eski programda öğretilmektedir
 () Yeni programda öğretilmektedir
 () Kararsızım
- 27- Size göre hangi program, ünite ve konu başlıklarını , öğrencilerin daha iyi anlayacağı açıklayıcı ve net ifadelerle ele almaktadır?
- () Eski program ele almaktadır
 () Yeni program ele almaktadır
 () Kararsızım
- 28- İlmihal merkezli yaklaşımın etkisi size göre hangi programda daha fazladır?
- () Eski programda daha fazladır
 () Yeni programda daha fazladır
 () Kararsızım

Anket ve araştırma konusunda başka görüşleriniz varsa lütfen yazınız.

.....

.....

.....

Ek 2: 1982 YILI DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ AMAÇLARI VE ÜNİTE AÇILIMLARI

Genel Amaç:

1982 yılında Din Eğitimi ve Öğretiminde yeni düzenlemeler yapılarak, DKAB Dersi Anayasanın 24. maddesi ile zorunlu hale getirilmiştir. DKAB Derslerinin genel amaçları; Anayasanın ilgili maddesi doğrultusunda Milli Öğretim Yüksek Kurulu tarafından hazırlanmış ve Milli Eğitim Gençlik ve Spor Bakanlığının 29 Mart 1982 tarih ve 2109 sayılı Tebliğler Dergisinde yayınlanarak yürürlüğe girmiştir. DKAB Dersinin genel amacı programda şöyle ifade edilmektedir:

“Temel eğitim ve ortaöğretimde öğrenciye, Türk Milli Eğitim politikası doğrultusunda genel amaçlarına, ilkelerine ve Atatürk’ün laiklik ilkesine uygun, din, İslam Dini ve Ahlak Bilgisi ile ilgili yeterli temel bilgi kazandırmak; böylece Atatürkçülüğün, milli birlik ve beraberliğin, insan sevgisinin dinî ve ahlakî yönden pekiştirilmesini sağlamak, iyi ahlaklı ve faziletli insanlar yetiştirmektir”.

Özel Amaçlar:

1982-1992 müfredat programlarında ilköğretim 4. ve 5. sınıflarda Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretiminin amacı;

1. Allah’ı ve Peygamberi tanımak ve sevmek.
2. İslam dininin inanç, ibadet ve ahlak esaslarını bilmek.
3. Namazda okunan süre ve duaları ezberlemek ve bunların anlamlarını bilmek.
4. Kendi iç dünyasında, içinde yaşadığı aile ve toplumda, inanç ve ibadet yönünden de dengeli ve uyumlu bir kişilik kazanmak.
5. Temizlik, iyilik, doğruluk fikirlerinin, insanları sevmenin, anaya, babaya, büyüklere saygı, küçüklere şefkat göstermenin, zayıflara, muhtaçlara yardım etmenin, çalışkanlığın İslam Dini’nin emir ve esaslarından olduğunu kavramak.
6. Her türlü ibadet ve dış temizlik gibi güzel ahlakın da insan için vazgeçilmez bir unsur olduğu gerçeğini benimsemek.
7. Vatan, millet ve Atatürk sevgisini pekiştirmektir.

İlköğretimin 6, 7 ve 8. sınıflarında Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi öğretiminin amacı;

1. Din ve İslam Dinine ilişkin temel kavramları bilmek.
2. Müslümanlığın en son ve en gelişmiş din olduğunu bilmek.
3. İslam Dininin inanç ve ibadetlerini bilmek.
4. Namazda okunan süre ve duaları ezberlemek ve bunları anlamak.
5. Kendi iç dünyasında, içinde yaşadığı aile ve toplumda inanç ve ibadet yönünden ve dengeli ve uyumlu bir kişilik kazanmak.

6. İslam Dininin yalnız ahiret için çalışmayı değil, aynı zamanda “hiç ölmeyecekmiş gibi” dünya hayatında birlik ve beraberlik içinde mutlu yaşamayı telkin eden bir din olduğunu bilmek.
7. Başkasının inancına, düşüncesine, canına, malına ve diğer haklarına saygı gösteren bir hoşgörü kazanmak.
8. Dini konularda aileden, çevreden ve okul dışındaki çeşitli kaynaklardan alınması muhtemel, batıl inanç ve fikirlerden uzak, ilme uygun ve saygılı, laik, Atatürk ilkeleriyle bütünleşmiş bir görüş ve tutum kazanmak.
9. Dini inanç ve duyguları şahsi çıkarlar için kullanmamak.
10. Temizlik, iyilik, doğruluk fikirlerinin, insanları sevmenin, anaya, babaya, büyüklere saygı, küçüklere şefkat göstermenin, zayıflara muhtaçlara yardım etmenin çalışkanlığın, bilim, sanat ve gerçek sevgisinin İslam Dininin emir ve esaslarından olduğunu kavramak ve İslam Dininin ahlak ilkelerini bilmek.
11. Her türlü ibadet ve dış temizlik gibi güze ahlakın da insan için vazgeçilmez bir unsur olduğu gerçeğini benimsemek.
12. Tarih boyunca Türklerin İslama hizmetlerini bilmek vatan savunmasında ve milli konularda Türklerin tarih boyunca geliştirip olgunlaştırdığı hamaset duygusunu benimsemek.
13. Milli benliğimize ve dinimizin ana kaynaklarına dayalı di ve millet şuurunu kavramak, vatandaşlarına, din kardeşlerine, insanlığa ve bütün varlıklara karşı saygı, sevgi ve şefkat duymak.
14. Bazı dini törenlerle ilgili bilgileri kazanmak olarak ifadesini bulmaktadır.

Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Programları Ünite Açılımları

İlköğretim 4. Sınıf

Ünite-1: Allah ve Allah İnancı

1. Allah ve Besmele
2. Allah'a İnanmanın İnsana Verdiği Huzur ve Mutluluk
3. Allah'a Karşı Görevlerimiz
4. Ünite Süresince Sübhaneke Duası ve Anlamı

Ünite-2: Peygamberimiz ve Din

1. Peygamberlik ve Din
2. Peygamberimiz Hz. Muhammed'in Hayatı
3. Peygamberimizin Örnek Ahlakı
4. Ünite Süresince İhlas Süresi ve Anlamı

Ünite-3: İbadet

1. İbadet
2. Niçin İbadet Ediyoruz?
3. İbadetin Bize Kazandırdıkları
4. İbadet Yerleri
5. Ünite Süresince Kevser Suresi ve Anlamı.

Ünite-4: İslamın Şartlarına Toplu Bakış

1. Müslüman Kime Denir?
2. İslamın Şartları
3. Kelime-İ Şehadet, Kelime-İ Tevhid Ve Anlamları
4. Ünite Süresince Fatiha Suresi ve Anlamı

Ünite-5:

Namaz

1. Namaz
2. Namaza Hazırlık ve Abdest Almak

3. Ezan ve Namaz Vakitleri
4. Namaz Nasıl Kılınır?
5. Namaz Hangi Hallerde Bozulur?
6. Namazın Çeşitleri:
 - a) Beş Vakit Namaz
 - b) Bayram Namazı
 - c) Cenaze Namazı
7. Namazın Bize Kazandırdıkları
8. Ünite Süresince Tahiyat Duası ve Anlamı

Ünite-6: Oruç

1. Oruç
2. Oruç Nasıl Tutulur?
3. Oruç Hangi Hallerde Bozulur?
4. Orucun Bize Kazandırdıkları
5. Ünite Süresince Allahümme Salli ve Barik Duaları ve Anlamları

Ünite-7: Zekat

1. Zekat
2. Zekatın Önemi ve Toplum İçin Yararı
3. Kimler Zekat Verir?
4. Fıtır Sadakası (Fitre)

Ünite-8: Hac

1. Hac İbadetinin Önemi
2. Hacca Kimler Gider?
3. Kiblemiz Kâbe ve Kiblenin Tayini
4. Kurban

Ünite-9:

Ailemiz-Evimiz ve Çevremiz

1. Anne-Baba, Kardeş ve Aile Sevgisi
2. İyi Huyulu Olmak
3. Evimizde İbadet
4. Evimizde Ramazan
5. Komşu Hakkı
6. Birbirimizi Sevmek ve Saymak
7. Doğayı ve Hayvanları Sevmek, Korumak.

İlköğretim 5. Sınıf

Ünite-1: Allah'a İnanmak

1. Allah Vardır
2. Allah Birdir ve Benzeri Yoktur
3. Herşeyi Yaratan Allah'tır
4. Herşey O'na Muhtaçtır
5. Herkes O'na Sığır
6. Allah'a İncinm Verdiği Mutluluk
7. Allah'a Karşı Görevlerimiz
8. Ünite Süresince Asr Suresi ve Anlamı

Ünite-2: Meleklerle İnanmak

1. Melek Karamı
2. Meleklerin Görevleri
3. Her Yerde ve Her Zaman Ölçülü Olalım:
 - a) Davranışlarımızda
 - b) Sözlerimizde
 - c) Başkalarıyla Olan İlişkimizde
4. Ünite Süresince Rabbena Atina Duası ve Anlamı

Ünite-3: Kitaplara İnanmak

1. Kitap Kavramı
2. Allah Niçin Kitap Göndermiştir?
3. Dört Büyük Kitap
4. Kitabımız Kur'ân-ı Kerim

5. Kur'an'a Karşı Görevlerimiz
 - a) Kur'an'ı, Evimizde, Yanımızda Bulundururken Nelere Dikkat Edelim?
 - b) Kur'an Okurken ve Dinlerken Nelere Özen Gösterelim?
 - c) Allah, Kur'an'ı Okuyup Anlayalım ve Ona Uyalım Diye Gönderdi
6. Ünite Süresince Kunut Duaları ve anlamları

Ünite-4: Peygamberlere İnanmak

1. Peygamberlik ve Din
2. Peygamberler ve Allah Niçin Peygamberi Göndermiştir?
3. Kitabı Olan Peygamberler
4. Peygamberimiz Hz. Muhammed
5. Peygamberimize Karşı Görevlerimiz
 - a) Peygamberimizi Sevmek ve saymak
 - b) Peygamberimizin Öğütlerini Tutmak, Davranış ve Hareketlerini Örnek Almak
 - c) Peygamberimizin Ahlakla İlgili Sözleri
6. Ünite Süresince Fil Süresi ve Anlamı

Ünite-5: Ahiret Gününe İnanmak

1. Ahiret Günü
2. Cennet ve Cehennem
3. Ahirete İnanmanın Yaşayışımız Üzerindeki Etkileri
 - a) Düşüncelerimizde,
 - b) Davranış ve Hareketlerimizde,
 - c) Başkalarıyla Olan İlişkilerimizde

Ünite-6: Kadere İnanmak

1. Kader
2. Kaza Nedir?
3. İslamda Çalışmaya verilen Önem
 - a) Çalışmak İbadettir
 - b) Allah Çalışanları Sever
 - c) İki Günü Eşit Olan İnsan Zarardadır.

Ünite-7: Atatürk'ün Dinimiz ve Laiklik İle İlgili Görüşleri

1. Laiklik
2. Atatürk'ün Laiklik Anlayışı
3. Atatürk'ün Dinimiz İle İlgili Görüşleri ve Sözleri
4. Türkiye Cumhuriyeti ve Laiklik

Ünite-8: Ahlakî Görevlerimiz

1. Düzenli Yaşamak
2. Başkaları İle İyi İlişkiler Kurmak
3. İyilik ve Yardımsever Olmak.

Ünite-9: Temizlik ve Doğruluk

1. Temizlik
 - a) İç Temizliği (Manevî Temizlik)
 - b) Beden ve Çevre Temizliği
2. Doğruluk
 - a) Düşünce
 - b) Konuşmada
 - c) Davranışlarda, Alışverişte, Ölçü ve Tartıda

Ünite-10:

Vatan Sevgisi

1. Vatan Ve Millet Kavramı
2. Vatandaşlık Ve Vatandaşlık Görevleri
3. Vatan Savunmasının Kutsallığı
4. Şehitlik
5. Gazilik
6. Vatan, Millet, Bayrak, Atatürk Ve Diğer Türk Büyüklerine Sevgi
7. Milli Bayramlarımız
8. Milli Kahramanlık Hikayelerinden Örnekler

İlköğretim 6. Sınıf**Ünite-1:Din Kavramı**

1. Din
2. Dinler Hakkında Genel Bilgi
3. Musevîlik
4. Hıristiyanlık
5. İslamlık
6. Din Güzel Ahlaktır:
 - a) Kendimize Karşı Görevlerimiz
 - b) Ana-Baba ve Öğretmenlerimize Karşı Görevlerimiz
 - c) Kardeşlerimize ve Diğer Yakınlarımıza Karşı Görevlerimiz
 - d) Topluma ve Milletimize Karşı Görevlerimiz

Ünite-2:İslamda İman ve İbadet Esasları ve Yükümlülükleri

1. İman
2. Niçin İnanıyoruz?
3. İmanın Şartları
4. Ahlakî Görevlerimizden Bazıları:
 - a) Allah'a Karşı
 - b) Peygambere Karşı
 - c) Kur'ân-ı Kerim'e Karşı
5. İbadet Nedir?
6. Niçin İbadet Ediyoruz?
7. İbadetin Bize Kazandırdıkları
8. Kelime-i Şehadet ve Anlamı
9. Mutluluk
 - a) Mutluluğu Nasıl Anlıyoruz?
 - b) Beden Sağlığının Verdiği Mutluluk
 - c) Ruh Sağlığının Verdiği Mutluluk
10. Mükellef Kime Denir?
11. Davranışların Değerlendirilmesi:
 - a) Farz
 - b) Vacip
 - c) Sünnet
 - d) Müstehap
 - e) Mübah
 - f) Haram ve Helal
 - g) Mekruh
 - i) Müfsid
12. Kişiyi ve Topluma Zararlı Olan Bazı Davranışlar
 - a) İftira ve Kötüleme
 - b) Kusur Arama
 - c) Kavga ve Geçimsizlik
 - d) Toplum ve Ülke Düzenine Uymama
13. Ünite Süresince Kureyş Süresi ve Anlamı

Ünite-3:İslamda Temizlik ve Doğruluk

1. Temizlik
 - a) İnsan Manevî Yönden Nasıl Temiz Olur?
 - b) İnsanın Beden Temizliği Nasıl Olmalıdır?
 - c) Çevremizi Niçin Temiz Tutmalıyız?
2. Doğruluk ve Yararları
 - a) Doğruluk Nedir?
 - b) Doğru İnsan Kime Denir?
 - c) Doğruluğun Yararları Nelerdir?
3. Boy Abdesti ve Namaz Abdesti

Ünite-4:Namaz

1. Namazın Farzları

- a) Namazın Dışındaki Farzlar (Şartlar)
- b) Namazın İçindeki Farzlar (Rükunlar)
- 2. Namaz Nasıl Kılınır?
- 3. Namaz Hangi Hallerde Bozulur?
- 4. Namazın Yaşayışımız Üzerine Etkileri
- 5. Namaz Duaları ve Anlamları
- 6. Cemaatle Namaz Kılmanın Önemi
- 7. Namazlar
 - a) Vakit Namazları
 - b) Cuma Namazları
 - c) Teravih Namazları
 - d) Bayram Namazları
 - e) Cenaze Namazları
 - f) Nâfile Namazları
- 8. Ünite Süresince Felak v Nâs Sureleri ve Anlamları

Ünite-5: Oruç

- 1. Oruç İbadeti
- 2. Orucun Şartları
- 3. Oruç Hangi Hallerde Bozulur?
- 4. Orucun Kazandırdığı İyi Alışkanlıklar
 - a) Nefse Hakim Olma
 - b) Zorluklara Karşı Dayanma Gücü Kazanma
 - c) Çevremiz İle İyi İlişkiler Kurma
 - d) Yardımlaşma
- 5. Orucun Yararları
 - a) Bedensel Yönden
 - b) Ruhsal Yönden

Ünite-6:

- Zekat**
- 1. Zekat İbadeti
- 2. Kimler Zekat Verir?
- 3. Zekat Kimlere Verilir?
- 4. Zekat Nelerden Verilir?
- 5. Zekatın Toplumsal Yararları
- 6. Fıtır Sadakası (Fitre)
- 7. Başkalarının Hakkına Saygı
 - a) Kul Hakkı
 - b) Komşu Hakkı
 - c) yoksul ve Yetim Hakkı
- 8. Ünite Süresince Kâfirun Suresi ve Anlamı

Ünite-7: Hac

- 1. Hac İbadetinin
- 2. Hac Kimlere Farzdır?
- 3. Haccın Farzları
- 4. Kurban
- 5. Adak Kurbanı

Ünite-8: Kişiye ve Topluma Karşı Davranışlar

- 1. Sevgi-Saygı
 - a) Ailemize Sevgi
 - b) Büyüklerimize Sevgi ve Saygı
 - c) Bayrağa ve Sancağa Sevgi ve Saygı
 - d) İnsan Sevgisi
 - e) Doğa Sevgisi
 - Hayvan Sevgisi
 - Ağaç, Orman Sevgisi
 - Doğa Güzelliklerini Sevmek ve Korumak
- 2. Kötü Huylar

- a) Çekiştirme (Gıybet) ve Kıskançlık
- b) Bencillik ve Nifak
- c) Kin ve Düşmanlık
- d) Ülke ve Millete Zarar Veren Davranışlar

Ünite-9: İslamda Çalışmaya Verilen Önem

- 1. Çalışmanın Yararları
- 2. Yapıcı ve Üretici Olmanın Yararları
- 3. Hz. Muhammed'in Çalışma İle İlgili Sözleri
- 4. Ünite Süresince Tebbet Suresi ve Anlamı

Ünite-10:

Savurganlık

- 1. Savurganlık Nedir?
- 2. Savurganlığın Zararları Nelerdir?
- 3. Savurgan Olmamak İçin Nelere Dikkat Etmiliyiz?
- 4. İslamda Tutumluluk
- 5. Ünite Süresince Âyete'l-Kürsî ve Anlamı

İlköğretim 7. Sınıf

Ünite-1: Allah'a İman

- 1. İnanma İhtiyacı ve Allah'a İman
- 2. Allah Sevgisi
- 3. Güzel Huylardan Bazılar
 - a) Dostluk, Kardeşlik ve Arkadaşlık
 - b) Vefa ve Doğruluk
 - c) Edep ve Haya
 - d) Şefkat ve Merhamet
 - e) Yumuşak Huylu Olmak.

Ünite-2: Meleklerle İman

- 1. Meleklerin Özellikleri
- 2. Kur'an-ı Kerim'de Adı Geçen Melekler ve Özellikleri
- 3. Kabahat ve Aflar
- 4. Güzel Huylardan Bazıları:
 - a) Hayırseverlik ve Cömertlik
 - b) Cesaret ve Şecaat
 - c) Sabır ve Şükür

Ünite-3: Kitaplara İman

- 1. Kitaplara Niçin İnanmalıyız?
- 2. Kitaplar:
 - a) Suhuf
 - b) Kitaplar
- 3. Kitaplar Arasında Kur'an-ı Kerim'in Yeri
- 4. Kur'an-ı Kerim:
 - a) Vahiy, Âyet, Sûre
 - b) Kur'an'ın Yazılışı ve Kitap Haline Gelişi
 - c) Kur'an'ın Anlaşılmasının Gerekliliği
 - d) Tefsir, Tercüme, Meal (Anlam)
- 5. Güzel Huylardan Bazıları:
 - a) Alçak Gönüllülük ve Hoşgörü
 - b) Çalışkanlık ve Dürüstlük
 - c) Görev ve Hizmetlerin Gereğini Yapmak
 - d) Lüksten ve Savurganlıktan Kaçınmak

Ünite-4: Peygamberle İman

- 1. Peygamberlik Kavramı (Resul-Nebi) ve Peygamberlere İnanmak
- 2. İnsanların Peygamberlere Olan İhtiyacı
- 3. Peygamberlerin Sıfatları
- 4. Güzel Huylardan Bazıları
 - a) Doğruluk
 - b) Hak ve Adalet

- c) Yasalara, Örf ve Âdetlere Uyma
- d) Ağır Başlılık ve Ölçülü Hareket
- e) İnsanın Yüceliği

Ünite-5: Ahiret Gününe İman

1. Ahiret Nedir?
2. Ahiret Gününe Niçin İnanırsınız?
3. Cennet-Cehennem
4. İslamda Dayanışmanın Önemi
 - a) Aile Sevgisi
 - b) Komşu ve Dostlar Arasında Hediye Alıp-Verme
 - c) Toplumsal Yardımlaşma ve Yardım Kurumları

Ünite-6: Kaza ve Kadere İman

1. Kaza ve Kader
2. Hayır ve Şer
3. Allah'ın İradesi
4. İnsanın İradesi
5. İyiye ve Doğruya Yönelme
6. Tevekkül

Ünite-7: Türkler ve Müslümanlık

1. Türklerin Müslüman Olması
2. Türklerin İslam Dininin Yayılmasında Hizmetleri
3. Türklerin İslamın Korunmasında Hizmetleri
4. Büyük Müslüman Türk Bilginleri

Ünite-8: Temizlik

1. İslamın Temizliğe Verdiği Önem
2. İç Temizliği (Manevî Temizlik)
3. Dış Temizliği (Maddî Temizlik)
 - a) Vücut Temizliği
 - b) Evlerimizin Temizliği
 - c) Okul ve Çevre Temizliği.

Ünite-9: Laiklik ve İslamlık

1. Laiklik Nedir?
2. Atatürk ve Laiklik
3. Atatürk'ün İslam Dini Hakkındaki Görüşleri
4. Atatürk'ten dinle ilgili seçme sözler.

İlköğretim 8. Sınıf

Ünite-1: Kur'an ve Hz. Muhammed

1. Kutsal Kitabımızı Tanıyalım
2. Kur'an'da Peygamber Kıssaları
 - a) Adem Peygamber
 - b) Nûh Peygamber
 - c) Sâlih Peygamber
 - d) Yakup, Yusuf Peygamberler
 - e) Davud, Süleyman Peygamberler
 - f) Musa Peygamber
 - g) İsa Peygamber
3. Son Peygamber Hz. Muhammed
 - a) Ailesi, Çocukluğu ve Gençliği
 - b) Peygamber Oluşu
 - c) Hicreti
 - d) Savaşları
 - e) Veda Haccı
 - f) Vefatı.

Ünite-2: İslam Dininde Kolaylık

1. İslam Kolaylık Dinidir
 - a) Abdestte Kolaylık

- b) Namazda Kolaylık
- c) Oruçta Kolaylık
- d) Hacda Kolaylık
- 2. Kişiyeye ve Topluma Zararlı Olan Bazı Davranışlar
 - a) Zulüm ve Haksızlık
 - b) Yalan ve Hile
 - c) Görevi Kötüye Kullanma.

Ünite-3: Laiklik ve İslamlık

- 1. Laiklik Anlayışında Dinin Yeri
- 2. İslam Anlayışına Göre Laiklik Nedir?
- 3. Laiklik Bakımından Müslümanlık
- 4. Vicdan Özgürlüğü
- 5. Devlete Saygı ve Yasalara Saygı (Ulü'l-Emre İtaat)

Ünite-4: Bazı Tören ve Geleneklerimiz

- 1. Ad Koyma
- 2. Sünnet Olma
- 3. Selamlaşma
- 4. Bayramlaşma
- 5. Yakın Akrabaları ve Arkadaşları Ziyaret
- 6. Hasta Ziyareti
- 7. Cenaze Töreni
- 8. Kabir Ziyareti
- 9. Manevî Değerlere Saygı:
 - a) Cenaze, Mezarlık ve Türbelere Saygı
 - b) Töre ve Geleneklere Saygı
- 10. Mevlid
- 11. Evlenme

Ünite-5: Dinî Günler, Aylar ve Geceler

- 1. Cuma Günü
- 2. Ramazan Ayı
- 3. Ramazan Bayramı
- 4. Kurban Bayramı
- 5. Kandil Geceleri
- 6. Üç Aylar
- 7. Aşure Günü

Ünite-6: Vatan ve Millet Sevgisi

- 1. Vatanımızı ve Milletimizi Niçin Sevmeliyiz?
- 2. Vatanın Korunması ve Savunması
- 3. Şehitlik ve Gazilik
- 4. Mustafa Kemal Atatürk'e Gazi Unvanının Verilmesi
- 5. Atatürk'tün Manevî Değerlere İlişkin Görüşleri
- 6. Uğrunda Savaşılan Kutsal Değerler Saygı:
 - a) Bayrağa, İstiklal Marşına Saygı
 - b) Orduya ve Sancağa Saygı
 - c) Milli Kahramanlara ve Devlet Büyüklerine Saygı
 - d) Askerlik Görevinin Kutsallığı
 - e) Askere Uğurlama ve Asker Dönüşü Karşılama

Ünite-7: Bazı Görgü Kuralları

- 1. Konuklukta
- 2. Sofrada
- 3. Yolculukta
- 4. Kılık-Kıyafette
- 5. Konuşmalarda
- 6. Telefon Görüşmelerinde
- 7. Kutlamalarda
- 8. Diğer Bazı Önemli Görgü Kuralları

Ünite-8:Türkler ve Müslümanlık

1. Türkler Nasıl ve Niçin Müslüman Olmuştur?
2. Türklerin ve Müslümanlığa Katkıları
 - a) Müslümanlığın Yayılmasında
 - b) İslam Sanat ve Kültüründe
3. Müslümanlığın Türklere Kazandırdıkları
4. Türklerin Başka Dinden Olanlar Karşı Tutumu

Ünite-9:Ahlakî Görevlerimiz

1. Düzenli Yaşamak
2. Başkaları İle İyi İlişkiler Kurmak
3. İyilik Yapmak ve Yardımsever Olmak

Ünite-10: Dayanışmanın Önemi

1. Aile Bireyleri Arasında Yardımlaşma
2. Komşular Arasında Yardımlaşma
3. Toplumsal Yardımlaşma ve Yardım Kurumları

Ek 3: 2000 YILI DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ DERSİ ÖĞRETİM PROGRAMININ AMAÇLARI VE ÜNİTE AÇILIMLARI

İlköğretim Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi Dersi Öğretim Programı

Giriş

Din Kültürü ve Ahlâk Bilgisi dersi öğretim programı, program geliştirme alanındaki son gelişmeler çerçevesinde, T.C. Anayasası ve 1739 sayılı Millî Eğitim Temel Kanunu hükümlerine uygun olarak hazırlanmıştır.

Programın hazırlanmasında;

- İnsanlık tarihi boyunca birey ve toplum üzerinde etkili olan dinin, doğru anlaşılmasına ve yorumlanmasına katkıda bulunulması,
- Evensel boyutta insanlar, toplumlar ve milletler arası ilişkilerde, dinin önemli bir etken olduğu, bu ilişkilerin olumlu yönde gelişebilmesi için bireylerin bilimsel yöntemle verilecek din öğretimine ihtiyaç duydukları,
- İslâm Dininin; kültürümüz, dilimiz, sanatımız, örf ve âdetlerimiz üzerindeki etkisi gerçeği dikkate alınarak İslâm dininin ve bundan kaynaklanan ahlâk anlayışı ile örf ve âdetlerin tanıtılmasına ve öğretilmesine ağırlık verilmesi,
- Öğrencilerin inanç ve kültür dünyalarına genişlik kazandırmak ve başka dinden olanlara karşı daha hoşgörülü ve anlayışlı davranışlarda bulunmalarını sağlamak amacıyla diğer dinler hakkında genel bilgilerin verilmesi,
- Sağlıklı bir din ve ahlâk öğretimiyle öğrencilerin, Millî Eğitimin Temel Amaçları arasında ifadesini bulan millî, ahlâkî, insanî ve kültürel değerleri benimsemeleri, beden, zihin, ahlâk, ruh, duyu bakımından dengeli ve sağlıklı gelişmeleri, böylece kültürel yabancılaşmanın önlenmesi gibi hususlar hedef alınmıştır.

Öğrenme-Öğretme Süreçlerinde Uyulması Gereken İlkeler

Bu programın uygulanmasında genel amaçlara ulaşabilmek için aşağıdaki ilkelere uyulacaktır:

- Lâiklik ilkesi daima göz önünde bulundurulacaktır. Din, vicdan, düşünce ve ifade özgürlüğü zedelenmeyecektir.
- Dinsel anlayış ve uygulama farklılıklarının birer zenginlik olduğu fark ettirilecektir.
- Öğrencilerin sosyalleşmeleri, iyi vatandaş olarak yetişmeleri için dinî ve ahlâkî bilgi ile onların duyu ve davranışlarından olabildiğince yararlanılacaktır.
- Millî birlik ve beraberliği güçlendirici sevgi, saygı, kardeşlik, arkadaşlık, dostluk bağlarını pekiştirici; vatan, millet, bayrak, şehitlik, gazilik gibi millî değerlerin ve kavramların, öğrenciler tarafından benimsenmesine özen gösterilecektir.
- Dinin millî kültürü oluşturan önemli unsurlardan biri olduğu gerçeği göz önünde bulundurulacaktır.
- Yeri geldikçe işlenen konular ile öğrencilerin diğer derslerde kazandıkları bilgiler arasında bağlantı kurulacaktır.
- Konular, sınıf seviyelerine göre, öğrencilerin genel kültür ve pedagojik gelişmeleri göz önünde bulundurulmak suretiyle, onların kültür düzeylerini aşmadan sevdirici- ilgi-bilgi dengesi gözetilerek işlenecektir.
- İnanç-davranış ilişkisinin önemi üzerinde durulacaktır.
- İbadet kavramı geniş anlamıyla öğretilecek; çalışmanın, temizliğin ve güzel ahlâkın ibadet olduğu kavratılacaktır.
- İbadetlerin, Allah'a karşı sevgi, saygı ve şükran duygularının ifadesi olmasının yanında, kişinin sağlığına, toplum fertlerinin birbirine sevgi ve saygı ile bağlanmalarına, yardımlaşmalarına, dayanışmalarına imkân veren; fert ve toplum ilişkilerinin iyi ve düzenli bir şekilde yürütülmesine yarayan, insanı erdeme ve mutluluğa götüren kazanımları fark ettirilecektir.
- Hz. Muhammed ile ilgili konular işlenirken, onun ahlâkî kişiliği ile ilgili örnekler verilecektir.
- Konuların işlenmesinde öğrencinin bilişsel ve duyuşsal özgeçmişi ile ilişki kurulmaya çalışılacak, örnekler günlük hayattan seçilerek verilecektir.
- Konular, ilgili ayet ve hadis meâlleriyle desteklenecek, okuma parçaları, hikâye ve resimlerle açık ve anlaşılır hâle getirilecektir.

14. Tüm eğitimsel süreçlerde, konuların işlenmesinde ve örneklerin belirlenmesinde Kur'anî (Kur'an'a ait) olan ile sonradan üretilenlerin ayırt edilmesine özen gösterilecektir. Bunun için toplumsal ve sosyal olaylar da dikkate alınarak nelerin Kur'an kaynaklı nelerin ise örf, âdet, gelenek, inanış, yaşam biçimi, kültürel etkileşim vb. kaynaklı olduğu açıklanarak vurgulanacaktır.

*Öğrencilerin okul dışından getirdiği yanlış ve eksik dinî bilgi ve anlayışlar, bilimsel bir yaklaşımla ele alınacaktır.

*İslâmın hurafeden uzak, akılcı ve evrensel bir din olduğu çeşitli örneklerle kavratılacaktır.

15. İslâmın belli kalıplar, kuru bilgi ve yüzeysel davranışlardan ibaret olmadığı, aksine sürekli canlılık ve ilerleme isteyen bir din olduğu gerçeği kavratılacaktır.

16. Öğrencilere verilecek ödevler, bu ders ile ilgili Diyanet İşleri Başkanlığınca hazırlanmış ve Bakanlığımızca da uygun görülen Kur'anikerim Meâli, İlmihâl ve Dinî Terimler Sözlüğü gibi kaynaklardan yararlanılarak onların yaşanan dinî hayatı görüp algılamalarına olanak verecek şekilde olacaktır.

Uygulama İle İlgili Açıklamalar

1. Programın uygulanmasında ele alınacak konuların öğretim seviyesi, özel amaçlarda yer alan yüklem seviyesinde olacaktır.

2. Öğretmenin rolü, olabildiğince, eğitim ortamını düzenleyen, öğrencileri organize eden bir işlev üstlenerek öğrencilerin kendi öğrenmelerini gerçekleştirmelerine fırsat sağlayan, onların keşfetme, düşünme, araştırma ve karar verme kabiliyetlerini geliştirecek şekilde olacaktır.

3. Okulun ve çevrenin özellikleri de dikkate alınarak sosyal, güncel olaylara göre kaynak kişiler sınıfa davet edilebileceği gibi yakın çevreye teknik inceleme ve çalışma gezileri yapılabilecektir.

4. Öğrenciler, programda öngörülen dua ve surelerin dışında konuların içinde geçen ayet ve hadislerle özel yorumlar getirmeye, bu dua ve sureleri ezberlemeye, yazmaya zorlanmayacaktır.

5. Konuların işlenmesinde geçmişteki ve gelecekteki konularla, olabildiği takdirde, ilişki kurmaya özen gösterilecek, öğretimin bütünleştirilmesine dikkat edilecektir.

6. Okulun, çevrenin özelliklerini ve çalışma takvimini dikkate alarak yıllık ders plânında ünitelere ayrılacak süre ders öğretmenince belirlenecektir.

7. Programın uygulanmasında klâsik eğitim araçlarıyla birlikte olanaklar ölçüsünde elektronik iletişim araçlarından da yararlanılacaktır.

8. Ülkenin ve okulun yakın çevresindeki güncel sosyal olaylar da dikkate alınarak programda yer alan konular ve üniteler arasında yer değişikliği yapılabilir.

9. Kutsal günler, geceler ve dinî bayramlarla ilgili konular, yıllık plâna uygun bir şekilde yeri geldiğinde ve gerekli faaliyetlerle ilgi çekici hâle getirilecektir.

10. Temizlik ve çevre temizliği gibi konular, öğrencilerin grup hâlinde çalışma yapmalarına imkân verecek şekilde de işlenebilir.

11. İnsanların toplum hâlinde yaşayan bir varlık olduğu bilincini kazandırmak amacıyla sevgi, saygı, hoşgörü duyguları içinde iş birliği yapmalarını sağlayacak yöntemler uygulanarak öğrencilerin, birbirlerinin görüş ve fikirlerine değer vermeleri, yardımlaşmaları, başarılarını takdir etmeleri, sevinç ve üzüntülerini paylaşmaları gerektiği duygusunu kazanmalarına özen gösterilecektir.

12. Konuları öğrencilere kavratmak için okul içindeki ve dışındaki çevreden faydalanılacak ve konuların yaşamdaki güncel olaylar ile ilgisi kurulacaktır.

13. Ünite ve konuların işlenmesinde verilecek örnekler insan hakları, sevgi, hoşgörü; demokratik ve lâik değerler, çağdaşlaşma, uygarlık gibi kabul edilmiş evrensel değerlere uygun seçilecektir.

14. Atatürkçülük ile ilgili konular, program bütünlüğü içinde ünitelere yerleştirilmiştir. Ünitelere yerleştirilen bu konuların işlenmesinde Eylül 1999 tarih ve 2504 sayılı Tebliğler Dergisi esas alınacaktır.

15. Bu programlara göre hazırlanacak (4,5,6,7 ve 8. Sınıf) ders kitapları, A4 (210x297) ebadında 6-9 forma; B5 (176x250) ebadında 8-12 forma olacaktır.

Genel Amaçlar

Bu program öğrencilerin, din ve ahlâk hakkında doğru, bilişsel, duyuşsal ve becerisel öğrenmeler yoluyla;

Bireysel açıdan

1. Temel dinî ve ahlâkî sorularına cevap verebilmelerini,
2. İnanma ve yaşama özgürlüklerinin bilincine varabilmelerini,
3. Dinî inanç ve ibadetlerini başkalarının istismarına kapılmaksızın gerçekleştirebilmelerini,
4. Dinin sevgi boyutunu fark ederek onun insan için vazgeçilmez bir öge olduğunu kavrayabilmelerini,
5. Dinî kavramları doğru anlayabilmelerini,
6. Doğru dinî bilgiler ile batıl inanç ve hurafeleri ayırt edebilmelerini,
7. İslâm dinini ve diğer dinleri ana kaynaklarına dayalı olarak tanımaları gerektiğini kavrayabilmelerini,
8. Dinin emirleriyle örf ve âdetlere dayalı olan davranışları ayırt edebilmelerini,
9. İslâmın iman, ibadet ve ahlâk esaslarını tanıyabilmelerini,
10. İslâm dininin akıl ve bilimle çatışmadığını, din ve bilimin birbirinin alternatifi olmadıklarını kavrayabilmelerini,
11. Aklın, dinî sorumluluğun temel şartı olduğunu; dinin aklın kullanılmasını istediğini ve bilimsel bilgiyi teşvik ettiğini kavrayabilmelerini,
12. Kendi dini ile mutlu ve barışık olabilmelerini,

Toplumsal açıdan

13. Toplumla yaşanan dinî ve ahlâkî davranışları tanıyabilmelerini,
14. Toplumdaki farklı dinî anlayış ve yaşayışların dinin özü ile ilgili olmayıp sosyal bir olgu olduğunu tanıyabilmelerini,
15. Başkalarının inanç ve yaşayışlarına hoşgörü ile yaklaşabilmelerini,
16. Toplum içersindeki sağlıklı dinî oluşumları ayırt edebilmelerini,
17. Fizikî ve toplumsal çevreyi koruma bilincine ulaşabilmelerini,

Ahlâkî açıdan

18. Ahlâkî değerleri bilen ve bunlara saygı duyan erdemli kişiler olabilmelerini,
19. Öğrenilen ahlâkî değerleri içselleştirebilmelerini,
20. İnanç ve ibadetlerin davranışları güzelleştirmedeki olumlu etkisini fark edebilmelerini,

Kültürel açıdan

21. Dinin kültürü oluşturan unsurlardan biri olduğunu kavrayabilmelerini,
22. Dinin, diğer kültür unsurları üzerindeki etkilerini fark edebilmelerini,
23. Doğru dinî bilgiler yardımıyla nesiller arası anlayış farklılıklarına sağlıklı bir şekilde yaklaşabilmelerini,

Evensel açıdan

24. Evrensel değerlere kendi dinî bilgi ve bilinçleriyle katılmalarını,
25. Diğer dinleri temel özellikleriyle tanıyarak, bağlılarına hoşgörüyle yaklaşabilmelerini,
26. Çağdaş, evrensel insanî değerlerin İslâm'ın özü ile örtüştüğünü fark etmelerini amaçlamaktadır.

IV. Sınıf**Özel Amaçlar**

Bu programı başarı ile tamamlayan her öğrenci;

1. Günlük konuşmalarda kullanılan dinî kelime ve cümleleri fark eder.
2. Günlük konuşmalarda kullanılan dinî kelime ve cümlelerin yardımıyla dinin insan hayatında bir yeri olduğunu bilir.
3. Evde veya çevrede bulunan dinî sembolleri tanıır.
4. Din ile ahlâk arasındaki ilişkiye günlük hayattan örnekler verir.
5. Peygamberin güzel söz ve davranışlarından örnekler verir.
6. Sübhaneke duasını ezbere okur ve anlamını söyler.
7. Sağlıklı olmak için temizliğin önemini fark eder.
8. Bedenini ve elbisesini temiz tutmanın önemini fark eder.
9. Çevresini temiz tutmanın gereğini kavrar.
10. Dinimizin temizliğe verdiği önemi kavrar.
11. Fatıha suresini ezbere okur ve anlamını söyler.
12. Dinin insanın aklını kullanmasını istediğine somut örnekler verir.
13. Dinin insanlar arası ilişkilerde güzel davranışlar öğütlediğini fark eder.

14. Çevreyi koruma bilinci geliştirmede dinin katkısını fark eder.
15. Çalışan ve Allah'a güvenen insanın başarabileceğine inanır.
16. Ailenin önemini fark eder.
17. Anne ve babanın çocuklarının iyiliğini istediğine inanır.
18. Anne ve babaya iyi davranmayı dinimizin örnek davranış olarak öğütlediğini fark eder.
19. Anne ve babaya iyi davranmanın önemini takdir eder.
20. Ailede anne, baba ve kardeşlere güven duymanın ve saygı göstermenin önemini fark eder.
21. Ailede herkesin birbirini anlaması gerektiğinin önemini fark eder.
22. Sevmenin ve sevilmenin önemli bir ihtiyaç olduğunu örneklerle açıklar.
23. Kendisini ve yaratılmışları sevmenin Tanrı'yı da sevmek olduğu düşüncesini örneklendirir.
24. Allah'ın çocukları çok sevdiğine inanır.
25. Yaşatmanın ve var etmenin bir sevgi işi olduğuna inanır.
26. İhlâs suresini ezbere okur ve anlamını söyler.
27. Sevinç ve üzüntülerin paylaşılmasının bir ihtiyaç ve erdem olduğunu örneklerle açıklar.
28. Sevinç ve üzüntülerin paylaşılmasında dinî ve millî bayramlarımızın işlevini kavrar.
29. İnsanları iyilikle anmaya, zor durumda olanlara yardıma, hastaları ziyaret etmeye istekli olur.
30. Hz.Muhammed'in doğduğu çevrenin bazı dinî ve sosyal özelliklerini sayar.
31. Hz. Muhammed'in doğumu ile ilgili önemli olayları açıklar.
32. Hz.Muhammed'in aile büyüklerinden bazılarını tanıır.
33. Hz.Muhammed'in de diğer insanlar gibi bir yaşamı olduğunu fark eder.
34. Hz.Muhammed'in çocukluk ve gençlik yıllarındaki erdemli davranışlarından örnekler verir.
35. Kevser suresini ezbere okur ve anlamını söyler.

ÜNİTELER

- ÜNİTE I. DİN VE AHLÂK HAKKINDA NELER BİLİYORUM?
- ÜNİTE II. TEMİZ OLMALIYIM
- ÜNİTE III. BEN VE DİN
- ÜNİTE IV. AİLEM VE DİN
- ÜNİTE V. YARATANI VE YARATTIKLARINI SEVERİM
- ÜNİTE VI. SEVİNÇ VE ÜZÜNTÜLERİMİZİ PAYLAŞALIM
- ÜNİTE VII. HZ. MUHAMMED'İ TANIYALIM

ÜNİTE AÇILIMLARI

ÜNİTE I. DİN VE AHLÂK HAKKINDA NELER BİLİYORUM?

1. Günlük Konuşmalarımızda Din
 - 1.1. Bismillâhirrahmanirrahim
 - 1.2. Allah'a Şükür
 - 1.3. Günah, Sevap, Helâl ve Haram Kavramlarını Öğreniyorum
 - 1.4. Dilek ve Dualarımızda Dinî İfadeler
 - 1.5. Selâmlaşıyoruz
2. Evimizde, Çevremizde Bulunan Dinî Sembolleri Tanıyalım
3. Dinin Tanımını Öğrenelim
4. Dini Öğrenmenin Önemi
5. "Din Güzel Ahlâktır"
 - 5.1. Ahlâklı ve Ahlâksız İfadeleri Üzerinde Düşünelim
 - 5.2. Güzel Söz Söyleyelim
 - 5.3. Güzel Davranışlarda Bulunalım
6. Peygamberimiz, Söz ve Davranışları ile En Güzel Örnektir
7. Sübhaneke Duasını Ezberleyelim ve Anlamını Öğrenelim

ÜNİTE II. TEMİZ OLMALIYIM

1. Bedenimi Temiz Tutarım
2. Elbiselerimi Temiz Tutarım
3. Çevremi Temiz Tutarım
4. Sağlığım İçin Temizlik Çok Önemlidir
5. Dinim Temiz Olmamı İstiyor: "Temizlik İmandandır"
6. Sözünde Durmak, Dürüst, Güvenilir Olmak da Temizliktir
7. Allah Temizlenenleri Sever

8. Temizliğin Önemi Üzerinde Konuşalım
9. Fatiha Suresini Ezberleyelim ve Anlamını Öğrenelim

ÜNİTE III. BEN VE DİN

1. Ben Akıllı ve İnanan Bir Varlığım
2. Ben İnsanları Sever ve Saygı Duyarım
3. Din Dosdoğru Olmamı İster
4. Din İyi, Doğru ve Güzel Olamı Yapmamı İster
5. Din Çevremi Korumamı Öğütler
6. Çalışırım, Allah'ın Yardımına Güvenirim ve Başarıyorum

ÜNİTE IV. AİLEM VE DİN

1. Benim Bir Ailem Var
2. Ailem Bana Güven Veriyor
3. Anne-Babam Benim İyiliğimi İster
4. Dinimiz, Anne-Babamıza İyi Davranmamızı Öğütüyor
5. Kardeşlerimle İyi Geçinirim
6. Ailemizde Birbirimize Saygı Gösterir, Yardım Ederiz
7. Ailemizde Birbirimizi Anlamalıyız

ÜNİTE V. YARATANI VE YARATTIKLARINI SEVELİM

1. Sevmek ve Sevilmek Hepimizin İhtiyacıdır
2. Sevgi Allah'ın Bize Verdiği Bir Nimettir
3. Allah Yarattıklarını Sever
4. Evrendeki Her Şey Benim Gibi Özenle Yaratılmış
5. Allah, Çocukları Çok Sever
6. Kendimi Seviyorum, Yaratıcıyı da Seviyorum
7. Yaratılmışları Sevmekle Allah'ı Sevmiş Olurum
8. Sevelim, Sevilelim: Sevgi Karşılıklıdır
9. Yaratmak ve Yaşatmak Sevgi İşidir
10. İhlâs Suresini Ezberleyelim ve Anlamını Öğrenelim

ÜNİTE VI. SEVİNÇ VE ÜZÜNTÜLERİMİZİ PAYLAŞALIM

1. Paylaşmak Bir İhtiyaç ve Erdemdir
2. Sevinçlerimizi Paylaşalım
 - 2.1. Bayramlar Sevinçli Günlerimizdir
 - 2.1.1. Dinî Bayramlarımız
 - 2.1.2. Millî Bayramlarımız
 - 2.2. Kandil Gecelerimizi Kutlarız
 - 2.3. Diğer Önemli Günlerimiz
 - 2.3.1. Cuma Günü Bütün Müslümanlar İçin Önemlidir
 - 2.3.2. Ramazan Ayını Sevinç ve Heyecanla Karşılız
3. Üzüntülerimizi de Paylaşalım
 - 3.1. Hastaları Ziyaret Ederiz
 - 3.2. Geçmişlerimizi Anarız
 - 3.3. Zor Durumda Olanlara Yardım Ederiz

ÜNİTE VII. HZ. MUHAMMED'İ TANIYALIM

1. Hz. Muhammed'in Doğduğu Çevreyi Tanıyalım
2. Hz. Muhammed'in Aile Büyüklerini Tanıyalım
3. Hz. Muhammed'in Çocukluk ve Gençlik Yılları
 - 3.1. Çocukluk Hayatı
 - 3.2. Gençlik Hayatı
4. Hz. Muhammed'in Çocukluk ve Gençlik Yıllarındaki Erdemli Davranışlarını Öğrenelim
 - 4.1. Hz. Muhammed Aile Büyüklerini Sever ve Sayardı
 - 4.2. Hz. Muhammed Dürüst ve Güvenilirdi
 - 4.3. Hz. Muhammed Çalışmayı ve Yardımlaşmayı Severdi
 - 4.4. Hz. Muhammed Kötü Davranışlardan Kaçınırdı
 - 4.5. Hz. Muhammed Haksızlıklara Güzel Bir Tavrıyla Karşı Çıkardı
 - 4.6. Hz. Muhammed Arkadaşlarıyla İyi Geçinirdi
 - 4.7. Hz. Muhammed Doğayı ve Hayvanları Severdi

5. Kevser Suresini Ezberleyelim ve Anlamını Öğrenelim

V. Sınıf

Özel Amaçlar

Bu programı başarı ile tamamlayan her öğrenci;

1. Evrenin bir yaratıcısı olduğunun farkında olur.
2. Kelime-i Tevhid ve Kelime-i Şahadet getirerek anlamlarını söyler.
3. Allah'ın insana yakın olduğuna inanır.
4. Duanın, kendi kelimeleriyle kendi iç dünyasını yüce Tanrı'ya açmanın bir yolu olduğunu fark eder.
5. Yüce Tanrı'nın duaları işittiğine ve duaları kabul ettiğine inanır.
6. Dua etmenin her zaman ve her yerde mümkün olduğunu fark eder.
7. Programda yer alan duaları ezberden okur.
8. Dua etmenin yüce Tanrı'ya, insanlara ve bütün varlıklara karşı sevgi ve yakınlık kazandırdığını kavrar.
9. Tahiyat duasını ezbere okur ve anlamını söyler.
10. Güzel eylemlerimizin hepsinin ibadet olduğunun farkına varır ve bunlara günlük hayattan örnekler verir.
11. İbadetlerle ilgili kavramları tanımlar.
12. Caminin bölümlerini ve görevlilerini tanır.
13. Caminin insanları bir araya getirci, birlik beraberliği, sosyal barışı sağlayıcı işlevlerin farkında olur.
14. Camiyi temiz tutmanın topluma saygı demek olduğunu fark eder.
15. Dürüst çalışmanın ve üretmenin ibadet olduğuna inanır.
16. İbadetlerin davranışlarımızı güzelleştirmesi gerektiğinin farkına varır.
17. Rabbena dualarını ezbere okur ve anlamlarını söyler.
18. Ramazan ayının önemini kavrar.
19. Kur'anikerim'in ramazan ayında indirildiğini belirtir.
20. Ramazan ayı ve oruç ibadeti ile ilgili temel kavramları tanımlar.
21. Orucu bozan durumları sayar.
22. Oruç ibadetinin kişiye ve topluma kazandırdıklarını kavrar.
23. Arkadaşları ile ilişkilerinde saygılı, dürüst ve paylaşımcı olmanın dinin istediği davranışlar olduğunun farkında olur.
24. Başkaları ile birlikte kullandığı ortamları temiz tutmanın dinin gereği olduğunun farkında olur.
25. Toplumsal hayatta başkalarına karşı saygılı davranışlar geliştirmesi gerektiğine inanır.
26. Davranışlarıyla küçüklerine örnek olabileceğinin bilincinde olur.
27. Gerektiğinde özür dilemenin bir erdem olduğunun bilincinde olur ve yapar.
28. Hatasından dönme konusunda kendisini eğitmesi gerektiğinin farkında olur.
29. Trafik kurallarına uymayı dinimizin öğütleriyle ilişkilendirir.
30. Yoksullara ve güçsüzlere yardım alışkanlığı geliştirir.
31. Engelliler ile güzel iletişim kurmanın yollarını arar.
32. Asr suresi'ni ezberden okur ve anlamını söyler.
33. Yüce Allah'ın mesajlarını insanlara peygamberler aracılığı ile gönderdiğini açıklar.
34. Peygamberlerin mesajlarının aynı amaca yönelik olduğunu fark eder.
35. Peygamberlerin insanlardan seçilmesinin nedenlerini açıklar.
36. Peygamberlerin niteliklerini sayar.
37. Hz. Muhammed'in ev halkını tanır.
38. Hz. Muhammed'in aile içerisinde sevgi, hoşgörü ve dayanışmaya verdiği önemi örneklerle açıklar.
39. Hz. Muhammed'in akraba ziyaretine verdiği önemini açıklar.
40. Hz. Muhammed'in aile içerisinde israftan kaçınma konusundaki duyarlılığının farkında olur.
41. Salli ve Barik dualarını ezberden okur ve anlamlarını söyler.

ÜNİTELER

ÜNİTE I. ALLAH'A İNANIYORUM

ÜNİTE II. DUA EDİYORUM

ÜNİTE III. İBADET KONUSUNDA BİLGİLENELİM

- ÜNİTE IV. RAMAZAN AYI VE ORUÇ
 ÜNİTE V. TOPLUMSAL GÖREVLERİMİZ VE DİN
 ÜNİTE VI. PEYGAMBERLERİ TANIYALIM
 ÜNİTE VII. HZ.MUHAMMED VE AİLE HAYATI

ÜNİTE AÇILIMLARI

ÜNİTE I. ALLAH'A İNANIYORUM

- 1- Evrende Bir Düzen Vardır
- 2- Beni, Ailemi ve Her Şeyi Yaratan Allah'tır
- 3- Allah'ın Eşi ve Benzeri Yoktur
- 4- Allah Her Şeyi İşitir, Bilir ve Görür
- 5- Allah'ın Her Şeye Gücü Yeter
- 6- Allah Bizimle Beraberdır
- 7- "Kelime-i Tevhid" ve "Kelime-i Şehadet"i Öğreniyorum

ÜNİTE II. DUA EDİYORUM

- 1- Duam Dileğimdir
- 2- Yüce Tanrı Beni İşitir ve Dualarımı Kabul Eder
- 3- Dua Etmem Sevgi ve Yakınlık Üretir
- 4- Her Zaman Dua Edebilirim
 - 4.1. Sevinçli Anlarımda Dua
 - 4.2. Üzüntülü Anlarımda Dua
- 5- Günlük Dualarım
- 6- Kur'an'dan ve Peygamberimiz'den Dua Örnekleri
- 7- Tahiyat Duasını Ezberleyelim ve Anlamını Öğrenelim

ÜNİTE III. İBADET KONUSUNDA BİLGİLENELİM

- 1- İbadet Nedir?
- 2- İbadetlerle İlgili Kavramları Öğreniyoruz (Farz, Vacib, Sünnet)
- 3- Niçin İbadet Ediyoruz?
- 4- Her Zaman ve Her Yerde İbadet Edebiliriz
- 5- Camiyi Tanyalım
- 6- Başlıca İbadetlerimiz
 - 6.1. Namaz
 - 6.2. Oruç
 - 6.3. Hac
 - 6.4. Zekât
- 7- Her Güzel İş (Amel-i Salih) İbadettir
- 8- Dürüst Çalışmak da İbadettir.
- 9- İbadetler Davranışlarımızı Güzelleştirir
- 10- Rabbenâ Dualarını Ezberleyelim ve Anlamlarını Öğrenelim

ÜNİTE IV. RAMAZAN AYI VE ORUÇ

- 1- Ramazan Ayının Önemi
 - 1.1. Kur'an Ramazan Ayında İndirilmiştir
 - 1.2. Ramazan Oruç Ayıdır
- 2- Oruç Nedir?
- 3- Ramazan Ayı ve Oruçla ilgili Kavramlar
 - 3.1. Sahur, İmsak ve İftar
 - 3.2. İftar Duası ve Anlamı
 - 3.3. Mukabele
 - 3.4. Teravih namazı
- 4- Oruç Tutarken Nelere Dikkat Etmeliyiz?
- 5- Orucu Bozan Durumlar
- 6- Oruç İbadetinin Kişiyi ve Topluma Kazandırdıkları
 - 6.1. Oruç İrademizi Güçlendirir
 - 6.2. Oruç Davranışlarımızı Güzelleştirir
 - 6.3. Oruç Toplumda Yardımlaşma ve Dayanışmayı Artırır
- 7- Ramazan Ayı Sonunda Bayram Yaparız

ÜNİTE V. TOPLUMSAL GÖREVLERİMİZ VE DİN

- 1- Yakınlarımı Sever, Sayar ve Yardımlarına Koşarım
- 2- Arkadaşlarımla İlişkilerim
 - 2.1. Arkadaşlarıma Saygılı ve Hakça Davranırım
 - 2.2. Arkadaşlarımla Fikirlerini Sabırla Dinlerim
 - 2.3. Arkadaşlarımla Paylaşmayı Severim
- 3- Toplumsal Mekânları Başkalarının da Kullandığını Biliyorum
 - 3.1. Okulumu Temiz ve Düzenli Tutarım
 - 3.2. Camimi Düzenli ve Temiz Tutarım
 - 3.3. Bütün İnsanlara Açık Olan Mekânları Temiz Tutarım
- 4- Toplumsal Hayatın Kurallarına Uyarım
 - 4.1. Toplumsal Hayatta İsteklerimi Kibar İfadelerle Belirtirim
 - 4.2. Büyüklerime Saygılı Davranırım
 - 4.3. Küçüklerime İyi Örnek Olurum ve Onları Korurum
 - 4.4. Gerektiğinde Özür Dilemesini Bilirim
 - 4.5. Trafik Kurallarına Uyar Başkalarının Haklarını Çiğnemem
- 5- Komşularımızla İlişkilerim
 - 5.1. Çevremizde Başka Ailelerin de Yaşadıklarını Unutmam
 - 5.2. Gerektiğinde Komşularımızın Yardımına Koşarım
- 6- Yoksulları ve Zayıfları Gözetir, Onlara Yardım Ederim
- 7- Özürlülere Sevgi ile Bakar, Sıkıntılarını Paylaşıyorum
- 8- Asr Suresini Ezberleyelim ve Anlamını Öğrenelim

ÜNİTE VI. PEYGAMBERLERİ TANIYALIM

- 1- Allah Mesajlarını İnsanlara Peygamberler Aracılığı İle Göndermiştir
- 2- Peygamberlerin Gönderilmesi Allah'ın İnsanlara Bir Yardımıdır
- 3- Peygamberlere Gelen Mesajlar Aynı Amaca Yöneliktir
- 4- Peygamberlerin İnsanlardan Seçilmesinin Nedenleri
- 5- Peygamberlerin Nitelikleri
 - 5.1. Doğru Olmak
 - 5.2. Güvenilir Olmak
 - 5.3. Akıllı ve Zeki Olmak
 - 5.4. Allah'tan Aldığı Mesajları Olduğu Gibi İnsanlara Bildirmek
- 6- Kur'an'da Adı Geçen Peygamberler

ÜNİTE VII. HZ.MUHAMMED VE AİLE HAYATI

- 1- Hz.Muhammed'in Ailesi İçindeki Örnek Davranışları
 - 1.1. Hz.Muhammed Aile Bireylerini Çok Severdi
 - 1.2. Hz.Muhammed Ev İşlerine Yardımcı Olurdu
 - 1.3. Hz.Muhammed Aile Bireyleriyle Şakalaşırdu
 - 1.4. Hz.Muhammed Aile Bireyleri Arasında Ayırım Yapmazdı
 - 1.5. Hz.Muhammed Aile Bireylerinin Görüşlerine Değer Verirdi
 - 1.6. Hz.Muhammed Akrabayı Ziyaret Ederdi
- 2- Hz.Muhammed'in Ailesinin Seçkin Özellikleri
 - 2.1. Hz.Muhammed'in Ailesinde Sevinçler ve Sıkıntılar Paylaşılırdı
 - 2.2. Hz.Muhammed'in Ailesinde Misafire Cömert Davranılırdı
 - 2.3. Hz.Muhammed'in Ailesinde İsraftan Kaçınılırdı
 - 2.4. Hz.Muhammed'in Ailesinde Aile Bireyleri Birbirine Danışırdu
 - 2.5. Hz.Muhammed'in Ailesinde Komşuluk İlişkilerine Önem Verilirdi
 - 2.6. Hz.Muhammed'in Ailesinde Öksüzler ve Yoksullar Gözetilirdi
- 3- Salavat Dualarını Ezberleyelim ve Anlamalarını Öğrenelim

VI. Sınıf

Özel Amaçlar

Bu programı başarı ile tamamlayan her öğrenci;

1. Namaz ibadetini tanımlar.
2. Namaz ibadetinin insana kazandırabileceği davranışlara örnekler verir.
3. Namazdan önce yerine getirilmesi gereken ön şartları sayar.
4. Ezan ve kametin ne olduğunu ve işlevlerini belirtir.

5. Namazın nasıl kılınacağını açıklar.
6. Yolculukta namazı nasıl kılacağını açıklar.
7. Toplu hâlde (cemaatle) namazın nasıl kılınacağını açıklar.
8. Fil suresini ezberden okur ve anlamını söyler.
9. Zekât ibadetini tanımlar.
10. Zekâtın sosyal dayanışmayı ve yardımlaşmayı sağlayan malî bir ibadet olduğunu fark eder.
11. Kimlerin zekât vereceğini sayar.
12. Zekâtın kimlere verileceğini sayar.
13. İnsanlar arası malî yardımlaşmalarda uyulması gereken davranış kurallarını sayar.
14. Sosyal yardımlaşma ve dayanışma amacı taşıyan kurumları tanıır.
15. Vatan ve millet kavramlarını tanımlar.
16. Sevgi ile barış arasındaki ilişkiyi açıklar.
17. Türk'üm derken, Türkiye'mizin insanların bütünlüğünün vurgulandığını farkında olur.
18. Milletimizin kendine has özelliklerini fark eder.
19. Türk milletinin evlâdı olmaktan ve ona lâayık olmak için çalışmaktan zevk alır.
20. Başka ulusların insanlarına saygı duyarak onlarla dost geçinmenin yararlarına inanır.
21. Bayrağın bir milletin bağımsızlığının sembolü olduğunu bilincine varır.
22. İstiklâl Marşı'mıza saygı duyar ve onun manevî değerlerimizden biri olduğuna inanır.
23. Gazilerimize saygı göstermenin ve şehitlerimizi rahmetle anmanın vatan ve milletimizi sevmenin bir göstergesi olduğunu belirtir.
24. Askerlik yapmanın önemini kavrar.
25. "Yurtta barış, dünyada barış" ilkesinin bütün insanlığın iyiliğine yönelik bir ilke olduğuna inanır.
26. Dinimizin yasakladığı kötü davranışlardan bazılarını sayar.
27. Bazı kötü davranış ve alışkanlıkların nasıl başladığını örneklendirir.
28. Kötü alışkanlık ve davranışlardan kendini korumada dinin ve ahlâk ilkelerinin kendisine nasıl yardım edebileceği ile ilgili örnekler verir.
29. Kul hakkına saygı göstermenin bilincine varır.
30. Felâk suresini ezberden okur ve anlamını söyler.
31. Dostluk ve kardeşliğin bireysel ve toplumsal huzur açısından önemini açıklar.
32. İslâm dininin barış içinde, sevgi, dostça ve kardeşçe yaşamaya verdiği önemi örneklendirir.
33. Sevmeyi başarmanın ve sevmeyi hak etmenin bireysel ve toplumsal huzur açısından önemini açıklar.
34. Nasr suresini ezberden okur ve anlamını söyler.
35. Dört büyük kutsal kitabı ana hatlarıyla tanıır.
36. Kutsal kitapların önemini örneklerle açıklar.
37. Hz. Muhammed'in peygamber olarak görevlendirilme sürecinde geçen olayları açıklar.
38. Hicretin nedenlerini sıralar.
39. Medine Döneminde Hz. Muhammed'in sosyal yaşama yönelik düzenlemelerini örneklerle açıklar.
40. Veda Hutbesi'nin içeriğini özetler.
41. Kur'an'ın Hz. Muhammed'i bir insan ve bir peygamber olarak nasıl tanımladığını ayetler ışığında açıklar.

ÜNİTELER

- ÜNİTE I. NAMAZ BİR İBADETTİR
- ÜNİTE II. PAYLAŞALIM, YARDIMLAŞALIM: ZEKÂT VE SADAKA
- ÜNİTE III. VATANIMIZI VE MİLLETİMİZİ SEVİYORUZ
- ÜNİTE IV. KÖTÜ DAVRANIŞLARDAN KAÇINALIM
- ÜNİTE V. DOSTLUK VE KARDEŞLİK
- ÜNİTE VI. KUTSAL KİTAPLARI TANIYALIM
- ÜNİTE VII. SON PEYGAMBER HZ. MUHAMMED

ÜNİTE AÇILIMLARI

ÜNİTE I. NAMAZ BİR İBADETTİR

- 1- Namaz Nedir ve Niçin Kılınır?
- 2- Namazın İnsana Kazandırdıkları
 - 2.1. Namaz İnsanın Duygu Dünyasını Zenginleştirir
 - 2.2. Namaz İnsanın Davranışlarında Bilinçli Olmasını Sağlar

- 2.3. Namaz Birlikte Yaşama ve Dayanışma Bilincini Geliştirir
- 2.4. Namaz Temizliğe Alıştırır
- 2.5. Namaz Zamanı İyi Kullanmayı Öğretir
- 3- Namazın Şartları
 - 3.1. Namaza Hazırlık Şartları
 - 3.1.1. Abdest, Boy Abdesti ve Teyemmüm
 - 3.1.2. Namaza Hazırlığın Diğer Şartları
 - 3.2. Namazın KılınıŞ Şartları
- 4- Namaza Çağrı: Ezan ve Kamet
- 5- Namazın KılınıŞı
- 6- Namazı Bozan Durumlar
- 7- Cemaatle Namaz
- 8- Yolculukta Namaz
- 9- Namaz Türleri
 - 9.1. Günlük Namazlar (Beş Vakit Namaz)
 - 9.2. Cuma Namazı
 - 9.3. Teravih Namazı
 - 9.4. Bayram Namazı
 - 9.5. Cenaze Namazı
- 10- Fil Suresini Ezberleyelim ve Anlamını Öğrenelim

ÜNİTE II. PAYLAŞALIM, YARDIMLAŞALIM: ZEKÂT VE SADAKA

- 1- İnsanın Paylaşma ve Yardımlaşma İhtiyacı
- 2- İslâmın Paylaşma ve Yardımlaşmaya Verdiği Önem
- 3- Paylaşma ve Yardımlaşma İbadeti Olarak Zekât
- 4- Zekâtı Kimler Verir?
- 5- Zekâtı Kimlere, Nasıl Vermeliyiz?
- 6- Zekât Nelerden Verilir?
- 7- Yardımlaşma ve Dayanışma Yolu Olarak Sadaka
- 8- Zekât ve Sadaka Verecek Duruma Gelmeye Çalışmalıyız
- 9- Yardımlaşma Kurumlarımız

ÜNİTE III. VATANIMIZI VE MİLLETİMİZİ SEVİYORUZ

- 1- Vatan ve Millet Kavramlarını Öğreniyoruz
- 2- Biz Vatanımızı ve Milletimizi Çok Severiz
- 3- Bu Vatanı Hepimiz Bir Milletiz
- 4- Manevî Değerlerimizi Koruyup Saygı Gösteririz
 - 4.1. Bayrağımıza ve İstiklâl Marşı'mıza Saygı Duyarız
 - 4.2. Gazilerimize Saygı Gösterir, Şehitlerimizi Rahmetle Anarız
 - 4.3. Askerlik Yapmak Vatan Borcumuzdur
- 5- "Yurtta Barış Dünyada Barış" Temel İlkemizdir

ÜNİTE IV. KÖTÜ DAVRANIŞLARDAN KAÇINALIM

- 1- Dinimizin Sakınmamızı İsteddiği Bazı Kötü Davranışlar
 - 1.1. Yalan Söylemek ve Hile Yapmak
 - 1.2. Gıybet ve İftira
 - 1.3. Hırsızlık
 - 1.4. Kıskançlık
 - 1.5. Alay Etmek
 - 1.6. Büyükleme (Kibir)
 - 1.7. Kötü Zanda Bulunmak
 - 1.8. Başkalarının Özel Hayatını Araştırmak
 - 1.9. Anne, Baba ve Büyüklere Saygısızlık
- 2- Dinimizin Sakınmamızı İsteddiği Kötü Alışkanlıklar
 - 2.1. Alkollü İçki İçmek
 - 2.2. Uyuşturucu Kullanmak
 - 2.3. Kumar Oynamak
- 3- Kötü Alışkanlıklar Nasıl Başlıyor?
- 4- Kötü Alışkanlık ve Davranışlardan Nasıl Korunalım?

- 5- Kötü Davranışlar Karşısında Duyarsız Kalmayalım
- 6- Başkalarına Zarar Vermek Kul Hakkı Yemektir
- 7- Felâk Suresini Ezberleyelim ve Anlamını Öğrenelim

ÜNİTE V. DOSTLUK VE KARDEŞLİK

1. Dostluk ve Kardeşlik Bir İhtiyaçtır
2. Dostluk ve Kardeşliğin Temeli Sevgidir
3. Dinim Dostça ve Kardeşçe Yaşamamı Öğütler
4. Dostluk ve Kardeşlik Barışın Temelidir
5. İslâm, Sevgi ve Barış Dinidir
7. Sevmeyi Başarmalı, Sevilmeyi Hak Etmeliyim
- 8- Nas Suresini Ezberleyelim ve Anlamını Öğrenelim

ÜNİTE VI. KUTSAL KİTAPLARI TANIYALIM

- 1- Kutsal Kitap Ne Demektir?
- 2- Allah Niçin Vahiy Göndermiştir?
- 3- Dört Büyük Kutsal Kitap
 - 3.1. Tevrat
 - 3.2. Zebur
 - 3.3. İncil
 - 3.4. Kur'an
- 4- Kutsal Kitaplara İman, İmanın Şartlarındandır
- 5- Kur'an'ın Dinî Hayatımızdaki Yeri ve Önemi
 - 5.1. Dinimizi Öğrenmek İçin Kutsal Kitabımıza Başvuralım
 - 5.2. Davranışlarımızda Kutsal Kitabımızdaki Öğütleri Dikkate Alalım
- 6- Kutsal Kitaplardan Öğütler

ÜNİTE VII. SON PEYGAMBER HZ. MUHAMMED

- 1- İslâmın Doğduğu Ortam
- 2- Hz.Muhammed'in Çağrısı: Mekke Dönemi
 - 2.1. İlk Vahiy: Yaratan Rabbinin Adıyla Oku!
 - 2.2. Yakın Çevreye Çağrı
 - 2.3. Çağrının Yaygınlaşması
 - 2.4. Hicret Olayı
- 3- Hz.Muhammed'in Çağrısı: Medine Dönemi
 - 3.1. Peygamberimizin Mescidi ve Sosyal İşlevi
 - 3.2. Eğitime ve Öğretme Etkinlikleri
 - 3.3. Toplumsal Barışın Kurulması
 - 3.4. Veda Hutbesi ve Hz. Muhammed'in Vefatı
- 4- Kuran'da Hz.Muhammed
 - 4.1.Hz.Muhammed'in İnsanı Yönü
 - 4.2.Hz.Muhammed'in Peygamberlik Yönü

VII. Sınıf

Özel Amaçlar

Bu programı başarı ile tamamlayan her öğrenci;

1. Kur'anikerim'in indiriliş sürecini açıklar.
2. Kur'anikerim'in iç düzenini açıklar.
3. Kur'anikerim'in içeriğini ana hatlarıyla sayar.
4. Kur'anikerim'in temel niteliklerini açıklar.
5. İslâm Dininin güzel ahlâklı olmayı öğütlediğini bilir.
6. Görev bilincinin ve doğru sözlü olmanın dinin isteği olduğuna inanır.
7. Karşılaştığı zorluklarla baş etmesi ve onları yenmesi gerektiğinin farkında olur.
8. Doğru bilginin doğru davranışları doğurduğunun farkında olur.
9. Görgü kurallarına uymanın kişiliğine değer kattığının bilincinde olur.
10. Savurganlığın kaçınılması gereken bir davranış olduğunun farkında olur.
11. Maun Suresini ezberden okur ve anlamını söyler.
12. Hac ile ilgili kavramları tanımlar.
13. Hac ve umrenin nasıl yapıldığını açıklar.

14. Haccın insan davranışı üzerindeki etkisini örneklendirir.
15. Kurbanın tarihsel gelişimini açıklar.
16. Kurbanın sosyal yardımlaşma ve dayanışma açısından önemini açıklar.
17. Melekleri özellikleri ve görevleri bakımından sınıflandırır.
18. Cinler ve şeytan hakkında Kur'an merkezli bilgi sahibi olur.
19. Satanizmi ve zararlarını açıklar.
20. Nas suresini ezberden okur ve anlamını söyler.
21. İslâm dinine göre ahiret inancını tanımlar.
22. Ahiret inancının kişiyi güzel işler yapmaya, kötü işlerden uzak kalmaya yönelttiğine inanır.
23. Kunut dualarını ezberden okur ve anlamlarını söyler.
24. Ailenin toplumun temeli olduğunu kavrar.
25. Aile bireylerinin birbirlerine karşı görev ve sorumluluklarını örneklendirir.
26. Aile içi ilişkilerin sağlıklı olmasında dinî öğütlerin katkısının farkına varır.
27. Dinin evrensel bir gerçeklik olmasını açıklar.
28. Dinlerin çeşitliliğinin nedenlerini açıklar.
29. Günümüzde yaşayan İslâm, Yahudilik, Hristiyanlık, Hinduizm ve Budizmin temel özelliklerini ve öğretilerini objektif olarak özetler.
30. Diğer dinlerden kültürümüze giren inanç ve uygulamaların farkında olur.
31. Başkalarının inançlarına saygı duyar.

ÜNİTELER

- ÜNİTE I. KUR'ANIKERİM'İ TANIYALIM
- ÜNİTE II. DİN GÜZEL AHLÂKTIR
- ÜNİTE III. HAC VE KURBAN
- ÜNİTE IV. MELEKLER VE DİĞER GÖRÜNMEYEN VARLIKLAR
- ÜNİTE V. AHİRET İNANCI
- ÜNİTE VI. AİLEMİZ
- ÜNİTE VII. DİNLERİ TANIYALIM

ÜNİTE AÇILIMLARI

ÜNİTE I. KUR'ANIKERİM'İ TANIYALIM

- 1- Son İlahî Kitap Kur'anıkerim
- 2- Kur'anıkerim'in İndiriliş Süreci
- 3- Kur'anıkerim'in İç Düzeni
- 4- Kur'anıkerim'de Neler Bulabiliriz?
 - 4.1. Kur'an, İnsan-Allah İlişkisi Konusunda Yol Gösterir
 - 4.2. Kur'an, İnsanın İnsanla İlişkisi Konusunda Yol Gösterir
 - 4.3. Kur'an, İnsanın Evrenle İlişkisi Konusunda Yol Gösterir
 - 4.4. Kur'an, Allah-Evren İlişkisi Konusunda Yol Gösterir
- 5- Kur'anıkerim'in Temel Eğitici Nitelikleri
 - 5.1. Kur'an İyiye ve Güzele Yönlendirir
 - 5.2. Kur'an Açıklar ve Aydınlatır
 - 5.4. Kur'an Öğüt Verir ve Hatırlatır
 - 5.5. Kur'an Hayatı Anlamlandırılmamıza Yardım Eder

ÜNİTE II. DİN GÜZEL AHLÂKTIR

1. Dindar Olmak Güzel Ahlâklı Olmayı Gerektirir
2. Din Güzel Ahlâklı Olmama Nasıl Katkı Sağlar?
 - 2.1. Dinim Benden Güvenilir İnsan Olmamı İster
 - 2.1.1. Üzerime Düşen Görevleri Yaparım
 - 2.1.2. Verdiğim Sözde Dururum
 - 2.1.3. Emanete İhanet Etmem
 - 2.1.4. Kötülüğe Yaklaşmam
 - 2.1.5. Hiçbir Konuda Doğruluktan Ayrılmam
 - 2.1.6. Kimsenin Arkasından Konuşmam
 - 2.1.7. Kıskançlıktan, Yalan ve İftiradan Kaçınırım

- 2.1.8 Başkalarını Hor Görmem
- 2.2. Dinim, Kendini Geliştiren Bir İnsan olmamı İster
 - 2.2.1. Allah, Öfkemizi Yenmemizi İster
 - 2.2.2. Allah, Hatasından Dönmek İsteyenlere Doğruyu Gösterir
 - 2.2.3. Zorluklarla Baş Etmesini Bilirim
 - 2.2.4. Davranışlarımda Doğru Bilgiye Dayanırım
 - 2.2.5. Görgü Kurallarına Uyarım
 - 2.2.6. Savurganlıktan Kaçınırım
- 3- Maun Suresini Ezberleyelim ve Anlamını Öğrenelim

ÜNİTE III. HAC VE KURBAN

- 1- Hac İbadeti
 - 1.1. Hac Nedir ve Niçin Yapılır?
 - 1.2. Hac Kimlere Farzdır?
 - 1.3. Hac İle İlgili Kavramlar (İhram, Tavaf, Sa'y, Vakfe)
 - 1.4. Hac İle İlgili Mekânlar
 - 1.4.1. Kâbe
 - 1.4.2. Safa ve Merve
 - 1.4.3. Arafat Dağı
 - 1.4.4. Müzdelife ve Mina
 - 1.5. Hac Nasıl Yapılır?
 - 1.6. Umre
 - 1.7. Medine'yi ve Mescid-i Nebi'yi Ziyaret
 - 1.8. Haccın İnsan Davranışları Üzerindeki Etkisi
- 2. Kurban İbadeti
 - 2.1. Dinlerde Kurban
 - 2.2. Hz. İbrahim ve Kurban
 - 2.3. Kurban Nasıl Kesilir?
 - 2.4. Kurban, Allah'a Yakınlaşmanın Bir Aracıdır
 - 2.5. Kurban, İnsanlar Arasında Dayanışmayı Sağlar

ÜNİTE IV. MELEKLER VE DİĞER GÖRÜNMEYEN VARLIKLAR

- 1- Varlıklar Âlemi
- 2- Melekler
 - 2.1. Meleklerin Özellikleri ve Görevleri
 - 2.2. Melekler İyiliğin ve Güzelliğin Sembolüdür
 - 2.3. Meleklerle İman, İmanın Şartlarındandır
 - 2.4. Meleklerle İman, Davranışların Güzelleşmesine Katkıda Bulunur
- 3- Cinler
 - 3.1. Kutsal Kitabımıza Göre Cinler
 - 3.2. Cinlerle İlgili Batıl İnançlar
 - 3.2.1. Ruh Çağırma
 - 3.2.2. Falcılık
 - 3.2.3. Sihir ve Büyü
- 4- Şeytan
 - 4.1. Şeytan Kötülüğün Simgesidir
 - 4.2. Şeytanın Kötülüğünden Korunma Konusunda Kur'an'ın Öğütleri
 - 4.3. Satanizm: Şeytana Tapıcılık
- 5- Nasr Suresini Ezberleyelim ve Anlamını Öğrenelim

ÜNİTE V. AHİRET İNANCI

- 1. İnsanın Ölümsüzlük İsteği ve Ahiret İnancı
- 2. Kıyamet ve Yeniden Dirilme
- 3. İnsan Dünya Hayatında Yaptıklarının Karşılığını Görecektir
 - 3.1. Allah Güzel İşler Yapanları Ödüllendirecektir
 - 3.2. Allah Kötülük Yapanlara Karşılığını Verecektir
 - 3.3. Allah Adil, Merhametli ve Affedicidir
- 4. Ahiret Gününe İnanan Yararlı İşler Yapmalıdır
- 5. Kunut Dualarını Ezberleyelim ve Anlamlarını Öğrenelim

ÜNİTE VI. AİLEMİZ

1. Aile Toplumun Temelidir
2. Aile İçindeki İlişkiler Sevgi, Saygı ve Yardımlaşma Üzerine Kurulur
3. Ailede Bireylerin Birbirlerine Karşı Görevleri Vardır
4. Aile Sorumluluklarımızı Yerine Getirmeliyiz
5. Çocuk Yetiştirme Sorumluluğu ve Aile Plânlaması
6. Aile İçi Sorunlarımızı Karşılıklı Anlayış İçinde Çözeriz

ÜNİTE VII. DİNLERİ TANIYALIM

- 1- Din Evrensel Bir Gerçekliktir
- 2- Niçin Birden Çok Din Vardır?
- 3- Günümüzde Yaşayan Büyük Dinleri Tanıyalım
 - 3.1. Yahudilik
 - 3.2. Hristiyanlık
 - 3.3. İslâm
 - 3.4. Hinduizm ve Budizm
- 4- Reinkarnasyon ve Ruh Göçü
- 5- Noel ve Yılbaşı
- 6- Misyonerlik
- 7- Başkalarının İnançlarına Saygı Gösterelim

VIII. Sınıf**Özel Amaçlar**

Bu programı başarı ile tamamlayan her öğrenci;

1. Hz. Muhammed'in örnek ahlâkını Kur'an ışığında açıklar.
2. Kültürü tanımlayarak kültürü oluşturan unsurları sıralar.
3. Dinin diğer kültür unsurları üzerindeki etkilerini örneklerle açıklar.
4. Kültürün doğru anlaşılmasında dini doğru anlamının rolünü açıklar.
5. Dinsel bağnazlığın zararlı olduğunu fark eder.
6. Ayetel Kürsi'yi ezberden okur ve anlamını söyler.
7. Kur'an'ın aklımızı kullanmamızı istediğini örnekler vererek açıklar.
8. Dinin ve bilimin insanın anlam arayışındaki yerini yorumlar.
9. İslâmın bilimsel bilgiyi teşvik ettiğini örnekler vererek açıklar.
10. Her şeyin bir ölçüye göre yaratıldığını ve her şeyin bir sonu olduğunu farkında olur.
11. İnsanın özgürlüğü oranında sorumlu olduğunu yorumlar.
12. İman kavramını tanımlar.
13. İman ile eylem arasındaki ilişkiyi örneklerle açıklar.
14. İnanan insana yakışan belirgin davranışları örneklerle açıklar.
15. Din anlayışındaki farklılıkların birer zenginlik olduğunu fark eder.
16. Mezheplerin dinin anlaşılma biçimleri olduğunu kavrar.
17. Lâikliğin, din ve vicdan özgürlüğünün garantisi olduğunu kavrar.
18. Bütün dinlerdeki birbirine benzeyen temel ahlâkî kuralları örneklerle açıklar.
19. İnsan öldürmenin, hırsızlığın ve yalancı şahitliğin bütün dinlerde yasak olduğunu açıklar.

ÜNİTELER

- ÜNİTE I. HZ. MUHAMMED'İN ÖRNEK AHLÂKI
 ÜNİTE II. KÜLTÜRÜMÜZ VE DİN
 ÜNİTE III. DİN, AKIL VE BİLİM
 ÜNİTE IV. KAZA, KADER İNANCI
 ÜNİTE V. İNANÇ VE DAVRANIŞ İLİŞKİSİ
 ÜNİTE VI. DİNDEKİ ANLAYIŞ FARKLILIKLARI
 ÜNİTE VII. DİNLERİN VE İSLÂMİN EVRENSEL ÖĞÜTLERİ

ÜNİTE AÇILIMLARI**ÜNİTE I: HZ. MUHAMMED'İN ÖRNEK AHLÂKI**

- 1- Hz. Muhammed Güzel Ahlâk Örneği Olarak Gönderilmiştir
- 2- Hz. Muhammed'in Örnek Ahlâkı

- 2.1. Hz. Muhammed Güvenilir Bir İnsandı
- 2.2. Hz. Muhammed Merhametliydi
- 2.3. Hz. Muhammed İnsanlara Değer Verirdi
- 2.4. Hz. Muhammed Cesaretliydi
- 2.5. Hz. Muhammed Hakkı Gözetirdi
- 2.6. Hz. Muhammed Sabırlıydı
- 2.7. Hz. Muhammed Verdiği Sözde Dururdu
- 2.8. Hz. Muhammed Hoşgörülüydü
- 2.9. Hz. Muhammed Zamanı İyi Değerlendirirdi
- 2.10. Hz. Muhammed Danışarak İş Yapardı

ÜNİTE II. KÜLTÜRÜMÜZ VE DİN

- 1- Kültür ve Kültürün Öğeleri
- 2- Kültürün Ayrılmaz Ögesi Olarak Din
- 3- Dinin Kültürümüz Üzerindeki Etkileri
 - 3.1. Dilimizdeki Dini Motifler
 - 3.2. Edebiyatımızdaki Dinî Motifler
 - 3.3. Örf ve adetlerimizdeki Dinî Motifler
 - 3.4. Musikimizdeki Dinî Motifler
 - 3.5. Mimarimizdeki Dinî Motifler
- 4- Kültürü Anlamada Dini Doğru Anlamının Rolü
- 5- Dinsel Bağnazlığın Zararları
- 6- Ayetel Kürsi' yi Ezberleyelim ve Anlamını Öğrenelim

ÜNİTE III. DİN, AKIL VE BİLİM

- 1- İnsan Düşünen Bir Varlıktır
- 2- Akıl Dinî Sorumluluğun Ön Şartıdır
- 3- Din, İnsanın Aklına ve Kalbine Hitap Eder
- 4- Kur'an Aklımızı Kullanmamızı İster
- 5- Bilgi Olmadan Bilim Olmaz
- 6- Din ve Bilim İnsanın Anlam Arayışına Cevaptır
- 7- Din ve Bilim İnsanı Özgürleştirir
- 8- Bilgisiz Taklit Taassuba Götürür
- 9- İslâm, Bilimi Teşvik Eder

ÜNİTE IV. KAZA KADER İNANCI

- 1- Allah Her Şeyi Bir Ölçüye Göre Yaratmıştır
- 2- Evrenin Yasaları
 - 2.1. Fiziksel Yasalar
 - 2.2. Biyolojik Yasalar
 - 2.3. Toplumsal Yasalar
- 3- İnsanın Kaderi
- 4- İnsan İçin Ancak Çalıştığının Karşılığı Vardır
- 5- Her Şeyin Bir Sonu Vardır
- 6- İnsan Özgürlüğü Oranında Sorumludur

ÜNİTE V. İNANÇ VE DAVRANIŞ İLİŞKİSİ

- 1- İman Nedir?
- 2- Salih Amel (İyi, Güzel İş) Nedir?
- 3- İnanç ve Davranış İlişkisi
- 4- İnanan İnsana Yakışan Davranışlar
 - 4.1. Dürüst Olmak
 - 4.2. Çalışmak ve Üretmek
 - 4.3. İnsanlara Yardımda Bulunmak
 - 4.4. Allah'a Şükretmek
 - 4.5. Sabırlı Olmak
 - 4.6. Allah'a Güvenmek (Tevekkül)

ÜNİTE VI. DİNDEKİ ANLAYIŞ FARKLILIKLARI

- 1- Din ve Din Anlayışı Birbirinden Farklıdır
- 2- Din Anlayışındaki Farklılıklar Zenginliktir

- 3- Din Anlayışındaki Farklılıkların Sebepleri
 - 3.1. İnsanın Yapısı
 - 3.2. Siyaset
 - 3.3. Ortam ve Kültür
 - 3.4. Ekonomi
- 4- Din Anlayışındaki Farklılıklara Dayalı Oluşumlar
 - 4.1. Mezhepler
 - 4.2. Tarikatlar
 - 4.3. Cemaatler
- 5- Dinde Zorlama Yoktur
- 6- Lâiklik, Din ve Vicdan Özgürlüğünün Garantisidir

ÜNİTE VII. DİNLERİN VE İSLÂMİN EVRENSEL ÖĞÜTLERİ

- 1- Doğruluk
- 2- Temizlik
- 3- İyilik ve Yardımseverlik
- 4- Büyüklere Saygı, Küçüklere Sevgi Göstermek
- 5- Hayvanlara İyi Davranmak
- 6- Çevreyi Korumak
- 7- Zararlı Alışkanlıklardan Kaçınmak
- 8- Başkalarına Zarar Vermemek
 - 8.1. Öldürmemek
 - 8.2. Çalmamak
 - 8.3. Yalancı Şahitlik Yapmamak